

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Merilin Sepp

**AU HAAVAMINE INTERNETIS JA SELLEST TULENEVATE NÕUETE
RAHVUSVAHELINE KOHTUALLUVUS**

Magistritöö

Juhendaja

dr. iur. Karin Sein

Tallinn

2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. INTERNETIS AU HAAVAMISEST TULENEVATE KAHJU HÜVITAMISE NÕUETE KOHTUALLUVUS BRÜSSEL I BIS MÄÄRUSE ALUSEL.....	8
1.1. Kohtualluvus kahju tekitanud sündmuse toimumise paiga järgi	8
1.2. Kohtualluvus kahju tekkimise paiga järgi	14
1.3. Kohtualluvus kannatanu huvide keskme järgi	21
1.3.1. <i>Forum Shopping</i> ehk foorumijahiga kaasnev probleematika.....	25
1.3.2. Õiguskindluse põhimõtte tagamine kannatanu huvide keskmest lähtuva kohtualluvuse korral.....	28
2. KAHJU HÜVITAMISE NÕUDE ULATUS BRÜSSEL I BIS MÄÄRUSE JÄRGI	31
2.1. Kahju hüvitamise nõude ulatus teabesisu avaldaja asukoha järgi	31
2.2. Kahju hüvitamise nõude ulatus kahju tekkimise paiga järgi	34
2.3. Kahju hüvitamise nõude ulatus kannatanu huvide keskme järgi	39
2.4. Kahju hüvitamise nõude ulatus juriidilise isiku au haavamise teel internetis Brüssel I bis määruse järgi	41
3. INTERNETIS AU HAAVAMISE KOHTUALLUVUSE PROBLEMAATIKA BRÜSSEL I BIS MÄÄRUSE KOHALDAMISALAST VÄLJA JÄÄVATEL JUHTUDEL	48
3.1. Ameerika Ühendriigid	48
3.2. Inglismaa.....	53
KOKKUVÕTE	57
DEFAMATION ON THE INTERNET AND THE JURISDICTION OF THE ARISING CLAIMS	63
KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU	69
KASUTATUD KIRJANDUS	69
KASUTATUD MUUD MATERJALID	71
ÕIGUSAKTID	72
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	73

SISSEJUHATUS

Sõna- ja väljendusvabadus on väärtused, mille kaitse on tagatud enamuses riikide konstitutsioonides, sealhulgas ka Eestis.¹ Ühtlasi on tegemist ka rahvusvahelisel tasandil tunnustatud inimõigustega.² Samuti on tunnustatud põhimõtte ja vajadus kaitsta isikut ebaõigete väidete eest, mis võivad kahjustada isiku mainet.³ Küll aga tänapäevases moodsas maailmas võivad ebaõiged väited läbida tohutul hulgal riigipiire, mis on vaid sekundite või minutite küsimus ning selliste väidete veebikeskkonda laadimine tõmbab ligi suure hulga inimgrupe ja lugejaid üle kogu maailma.⁴ See tähendab, et samal hetkel, mil info on postitatud internetileheküljele, on neid materjale võimalik lugeda ka teistes jurisdiktsioonides.⁵

Võrgus ringlev teabesisu on internetis kättesaadav ilma eriliste raskusteta peaaegu igas maailma paigas ning pika aja vältel. Näitena võib tuua uudisteportaalid, mille arhiivid võimaldavad meil lugeda aastakümnete taguseid uudiseid ja kommentaare. Oluliseks erinevuseks paberväljaandest on see, et internetis avaldatud teabesisu levik ei ole tihti selle sisu looja poolt kontrollitav. Paberväljaanne on enamasti suunatud kindlatesse riikidesse ehk kindlale lugejaskonnale mingil kindlal territooriumil, samuti on paberväljaandel kindel tiraaž. Sama ei saa aga öelda interneti kohta, kus avaldatud teabesisu levib juba täiesti teistsugusel, piirideülesel kiirusel. Seetõttu võib kaasneda internetis leviva teabesisuga märksa suurem oht riivamaks indiviidi isikuõiguseid.

Erialakirjanduses on tõstatatud üles küsimus, kuidas tulla toime tänapäevases infoühiskonnale iseloomulikus maailmas toime kiirete muutustega küberruumis.⁶ Tegemist on justkui täiesti uudse ruumiga, milles ringlevat sisu on raske ka avalikult kontrollida. Internetile omane piiride ülesus raskendab avaliku võimu sekkumist küberruumis toimuvasse,

¹ Eesti Vabariigi põhiseadus, RT 1992, 26, 349 ... RT I, 15.05.2015, 2. § 45.

² Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, RT II 1996, 11, 34 ... RT II 2000, 11, 57, artikkel 10.

³ EIKo 15.11.2001, 26760/95, *Werner v. Poland*, p 33. EIK leidis otsuses, et õigus heale mainele ja heale nimele on kaitstavad väärtused EIÕK Art 6 § 1 järgi.

⁴ P.A. Sooksripaisarnkit. Common Law Position For a Choice of Law in Internet Defamation – the Case For Hong Kong. *Journal of International Commercial Law and Technology*. Vol 9, No 3. 2014, lk 129.

⁵ A. Gardrat. Another look at European internet law. *Media Law & Policy*. Vol VII, No. 1998, lk 28.

⁶ E. Tikk, A. Nõmper. *Informatsioon ja õigus*. Tallinn: AS Juura. 2007, lk 25-26.

mille tagajärjeks on omakorda asjakohase regulatsiooni puudumine.⁷ Au haavamise vastane seadusandlus kaitseb ühest küljest isiku au ja väärikut solvangute ja ebameeldivate rünnakute eest, ent teisest küljest võivad ülereguleeritud ja kannatanut soosivad regulatsioonid olla takistuseks uurivale ajakirjandusele ja pärssida sõnavabadust.⁸

Eelnevale tuginedes on vajalik uurida, millised on praegusel kujul kehtiva kohtupraktika järgi internetis au haavamisega kaasnevad õiguslikud tagajärjed. Magistritöö peamine uurimisprobleem on internetis isikute au haavamise juhtumid ja millised on selle piirideülesed õiguslikud tagajärjed Euroopa Liidus, täpsemalt analüüsitakse sellekohaste vaidluste kohtualluvust ning kahju hüvitamise nõude ulatust ja selle nõude tugevat seotust ja sõltuvust kohtualluvusega.

Kuivõrd au haavamine riiklikus paberväljaandes ja ülemaailmsel internetileheküljel on kaks vägagi erinevat õiguslikku küsimust, siis magistritöös on keskendutud just au haavamisele internetis, kus artiklid ja postitused on üldjuhul kättesaadavad ülemaailmselt ning seeläbi märksa laiemas ohuga riivamaks kellegi õigusi väljaspool konkreetset jurisdiktsiooni. Küll aga leiavad käsitlemist mõned varasemad kohtulahendid, kus tegemist oli ülemaailmse levikuga paberväljaannetega. Autor peab äärmiselt oluliseks käsitleda ka varasemaid Euroopa Kohtu tõlgendusi, kuna need on aluseks tänapäevasele internetis au haavamise kohtupraktikale.

Käesoleva magistritöö teema on tänapäevases infoühiskonnas vägagi aktuaalne. Paljud artiklid ja arvamused avaldatakse just internetis ning võib öelda, et enamus kirjastajaid on „kolinud“ interneti. Interneti teel jõuavad uudised inimesteni palju kiiremini ja mugavamini, kui paberväljaannetel. Lisaks kasutavad inimesed suhtlemisel ja mõtete väljendamisel üha rohkem sotsiaalvõrgustikke, blogisid ning kommentaariumeid. Töö on aktuaalne ka põhjusel, et praegune kohtupraktika põhineb suuresti varasemal kohtupraktikal⁹, mis aga puudutas paberväljaandeid. Küll aga ei saa tänapäevases infoühiskonnas lähtuda enam samadest reeglitest ja printsiipidest, mida kohaldati ajal, kus internetis teabe levitamine oli pigem

⁷ EKo 25.10.2011, liidetud kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10, *eDate Advertising GmbH v X ja Olivier Martinez ja Robert Martinex v MGN Limited*, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p-d 43-44.

⁸ D. W. Vick, L. MacPherson. Anglicizing Defamation Law in the European Union. *Virginia Journal of International Law*. Virginia Journal of International Law Association. Summer 1996, lk 933.

⁹ EKo 7.03.1995, C-68/93 *Shevill jt.* paberväljaannetes au haavamise kohta on suuresti püüdnud oma käsitluse ka internetis au haavamise kohtupraktikasse.

vähese ulatusega probleem. Teema on aktuaalne ka seetõttu, et Eesti kohtupraktikas on tekkimas esimesed kohtulahendid ja probleemküsimused samas valdkonnas.¹⁰

Autor analüüsib nii Euroopa Kohtu praktikat kui ka erinevate teaduskirjanike seisukohti ning tõlgendusi, samuti ilmestab võimalikke olukordi seoses au haavamisega internetis ja vormib selle põhjal antud küsimuses järeldused. Lisaks leiab töös käsitlemist foorumijahiga seonduv probleematika, mis on internetis au haavamise kohtualluvuste paljususe tõttu muutunud üha suuremaks probleemiks. Kuivõrd Brüssel I *bis* määruse¹¹ artikkel 7 (2) regulatsioon on üsna napolisõnaline ning grammatilise tõlgenduse teel ei saa jõuda järeldusele, milline on kahju tekkimise koht internetis¹², seetõttu ongi põhiprobleemiks kahju tekkimise koha tuvastamine ning määruse artikli 7 (2) tõlgendamine.

Käesoleva töö raames kõige olulisemaks sätteks on Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 punkt 2, mis reguleerib lepinguvälise kahju hüvitamise nõude kohtualluvust. Lepinguvälise kahju nõudeid võib esitada selle liikmesriigi kohtusse, kus kahju on tekkinud või võib tekkida.¹³ Töö raames on oluline ka Brüssel I *bis* määruse preambuli punkt 16, mille kohaselt on kohtualluvuse määramisel oluline arvesse võtta tihedat seost kohtu ja menetluse vahel, mis omakorda tagaks õiguskindluse ja kohtualluvuse mõistliku ettenähtavuse.¹⁴

Autor peab oluliseks märkida, et varasemalt reguleeris lepinguvälise kahju kohtualluvust Brüssel I määrus¹⁵. Töös leiavad käsitlemist kohtulahendeid ja tõlgendused, mis on tehtud nii Brüssel I määruse kui ka Brüssel I *bis* määruse põhjal. Vastavalt on Brüssel I määruse puhul tegemist artikkel 5 punkt 3 ja Brüssel I *bis* määruse puhul artikkel 7 punkt 2. Sisuliselt on nii uuemas kui ka vanemas määruses sõnastus jäänud samaks, seega sisuliselt mõeldakse töös artikli 5 ja artikli 7 puhul samasisulist sätet. Kõige tähtsana erisusena võib välja tuua selle, et määruse preambulis on lisandunud punkt 16, mida Brüssel I määruses ei olnud.

¹⁰ Vt. RKTkm 3-2-1-2-16 au haavava teabesisu avaldamisest juriidilise isiku kohta.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, 12. detsember 2012, kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades. – ELT L 351

¹² A. Mills. The Law Applicable to Cross-Border Defamation on Social Media: Whose Law Governs Free Speech in „Facebookistan“? *Journal of Media Law*, 7:1, 1-35. 2015, lk 21.

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, artikkel 7.

¹⁴ Ibid, preambula p 16.

¹⁵ Nõukogu Määrus (EÜ) nr 44/2001, 22. detsember 2000, kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades. – EÜT L 012.

Eelnimetatud problemaatikast lähtuvalt on autori hinnangul tähtis uurida au haavamise kohtualluvust juhtumitel, kus Brüssel I *bis* määrust kohaldada ei ole võimalik, ehk teisisõnu juhtumite puhul, kus kostja ei oma elu- või asukohta Euroopa Liidu liikmesriigis. See annab meile võimaluse võrrelda olukorda Euroopa Liidus ning teistes riikides ja võrdleva meetodi abil teha järeldusi Euroopa Liidus kehtiva regulatsiooni tõlgenduste osas.

Töö eesmärk on selgitada välja, kuidas rakendub Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) internetis au haavamise juhtumitele. Teisisõnu vaadeldakse töös erinevaid võimalikke au haavamise juhtumeid internetis ning hinnatakse nende kohtualluvust Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) ja Euroopa Kohtu tõlgenduste alusel.

Töö hüpotees on, et Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) ei taga praegusel kujul piisavat kaitset kostjatele olukorras, kus Euroopa Kohtu praktika annab hagejale küllaltki laialdase kohtualluvuse valiku. Piisava kaitse all peab autor silmas olukorda, kus kostja jaoks ei ole kohtualluvus mõistlikult ette nähtav ja prognoositav. Sellise olukorra tekkimine oleks aga omakorda õiguskindluse ja õigusselguse põhimõtte vastane. Autor seab teiseks hüpoteesiks, et praegusel kujul piirab määruse artikkel 7 (2) olulisel määral ajakirjandusvabadust ning pärsib sõnavabadust. Siinkohal on oluline viia kaks võrdselt tähtsat õigust – sõnavabadus ja isikuõigused – omavahel tasakaalu.

Magistritöös kasutatakse analüütilist ning võrdlevat uurimismeetodit. Võrdlev-õiguslik meetod väljendub Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa kohtupraktika ning õiguskirjanduses väljendatud seisukohtade võrdlemisel Euroopa Kohtu kohtupraktikaga. Võrdlemiseks on autor valinud Inglismaa, kuna Euroopa Kohtu praktika puudused avalduvad enim just Inglismaa kohtutes. Ameerika Ühendriigid on valitud valimisse seetõttu, et Ameerika Ühendriikidel on kujunenud väga laialdaselt erinevaid seisukohti ja kohtupraktikat seoses au haavamisega internetis.

Käesolev töö koosneb kolmest peatükist. Eelkõige analüüsitakse esimeses peatükis kahju tekkimise koha problemaatikat internetis avaldatud teabesisu puhul. Võrreldakse mõistete „kahju tekkimise koht“ ning „kahju tekitamise koht“ sisulist erinevust ning millal kumbki mõiste kohaldub. Autor kõrvutab esimeses peatükis varasemat kohtupraktikat, mis põhineb eelkõige paberväljaannetel, hilisema kohtupraktikaga, kus siiani lähtutakse küllaltki suurel määral varasema kohtupraktika põhimõtetest. Lisaks leiab peatükis käsitlemist *forum*

shopping'u¹⁶ ehk foorumijahiga kaasnev problemaatika, mis on „kahju tekkimise koht“ mõiste tõlgendamise tõttu muutunud oluliseks negatiivseks tagajärjeks. Viimaks käsitleb autor esimeses peatükis küsimust õiguskindluse põhimõtte tagamisest olukordades, kus kohtualluvuse valikul lähtutakse hageja huvide keskmest.

Teises peatükis analüüsitakse, millises liikmesriigis millises ulatuses saab kahjustatud isik kahju hüvitamise nõude esitada. Teise peatüki põhiküsimuseks on - mis ulatuses saab kannatanu kahju nõuda ning kuidas see omakorda sõltub kohtualluvusest. Autor ilmestab interneti olemuse tõttu tekkida võivaid olukordi ning kahju hüvitise ulatust erinevatel võimalikel juhtudel. Ühtlasi käsitletakse peatükis olukordi, kus au haavamise puudutab juriidilisi isikuid ning millises ulatuses võiksid laieneda Euroopa Kohtu praktika ja tõlgendused juriidilistele isikutele.

Kolmandas peatükis käsitletakse juhtumeid, mis jäävad välja Brüssel I *bis* määruse kohaldamisalast. Käsitlusele tulevad kujunenud seisukohad ja kohtupraktika Ameerika Ühendriikidest ning Inglismaalt. Oluline on Euroopa Liidu ning ülejäänud riikide seisukohtade kõrvutamine, muuhulgas just kohtute tõlgendamispraktika kõrvutamine, kuivõrd see aitab leida vastust küsimusele, kas ja mida tuleks Euroopa Kohtu tõlgendamispraktikas muuta. Peatükis käsitletakse ka Euroopa-sisestes kohtuasjades levinud foorumijahi probleemi nii Ameerika Ühendriikide kui ka Inglismaa puhul, kes mõlemad on võtnud kasutusele meetmeid foorumijahi probleemi vähendamiseks. Selle abil on võimalik võrrelda, kas ja milliseid meetmeid võiks Euroopa Liidus olla rakendatud foorumijahi vähendamiseks.

Töös kasutatakse allikatena eelkõige Euroopa Kohtu kohtupraktikat, Brüssel I *bis* 1215/2012 määrust ning määruse kommenteeritud väljaannet ja teaduskirjandust.

Käesolevat magistritööd iseloomustavad kõige rohkem järgmised märksõnad: kohtualluvus, isikuõigused, au teotamine.

¹⁶ *Forum shopping* ehk foorumijaht on kohtualluvuse valimine selle järgi, milline kohtualluvus on hagejale kõige meelepärasem.

1. INTERNETIS AU HAAVAMISEST TULENEVATE KAHJU HÜVITAMISE NÕUETE KOHTUALLUVUS BRÜSSEL I BIS MÄÄRUSE ALUSEL

1.1. Kohtualluvus kahju tekitanud sündmuse toimumise paiga järgi

Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) kohaselt võib hageja au haavamise korral internetis esimese valikuvõimalusena pöörduda kohtuasjaga kahju tekitamise paiga kohtusse.¹⁷ Au haavamise juhtumite puhul internetis tähendab see, et hageja võib esitada hagi kirjastaja või teabesisu autori asu- või elukoha riigi kohtus.¹⁸ Lisaks hõlmab see ka kohta, kus kirjastaja või teabesisu autor tegutses ehk teabesisu internetti üles laadis.¹⁹ Käesolevas töös peetakse teabesisu autoritena silmas isikuid, kes avaldavad artikli, postituse, kommentaari või muu kahjustava sisuga teabe internetis. „Kahju tekitamise koha“ mõiste tõlgendamise puhul on olulise tähtsusega lähtumine kostja tegutsemiskohast ehk kohast, kus on toimunud teabesisu üles laadimine. Vastasel juhul oleks „kahju tekitamise koha“ puhul tegemist sisuliselt määruse artiklis 4 nimetatud üldise kohtualluvuse põhimõttega²⁰, mis tagab hagejale niigi võimaluse pöörduda kostja elu- või asukohajärgsesse kohtusse. Ka erialakirjanduses on asutud seisukohale, et oluline on lähtuda tegutsemiskohast, kuna just see koht on lepinguvälise kahju tekitanud sündmuse aluseks.²¹

Käesoleva ja järgnevate teemade raames on oluline välja tuua, millist kahju on Brüssel I *bis* määruse artikli 7 (2) järgi võimalik nõuda. Brüssel I *bis* artikkel 7 (2) eesmärgiga on kooskõlas üksnes otsene kahju ehk määruse artikli 7 (2) järgi ei saa nõuda kaudselt tekkinud kahju.²² Artikkel 7 (2) järgi esitatav nõue ei pea olema suunatud kahju hüvitamisele ning võib olla ka täiesti teist laadi.²³ Järelikult lisaks tüüpilisele mittevaralise kahju hüvitamise nõudele

¹⁷ U. Magnus, P. Mankowski. Brussels I Regulation. European Commentaries on Private International Law. Sellier: European Law Publishers. 2007, lk 195.

¹⁸ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p-d 42, 43 ja 52.

¹⁹ U. Magnus, P. Mankowski. 2007, lk 196 ja 200.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, artikkel 4 (1). Üldise kohtualluvuse järgi esitatakse hagi „isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse, sõltumata isiku kodakondsusest.“

²¹ U. Magnus, P. Mankowski 2007, lk 196.

²² U. Magnus, P. Mankowski. Brussels Ibis Regulation. European Commentaries on Private International Law, Commentary. Sellier: European Law Publishers. 2016, lk 305 komm. 322.

²³ Ibid 2016, lk 275 komm. 250.

kehtib artikkel 7 (2) järgne kohtualluvus andmete ümberlükkamist või väidetavalt kahjustava teabesisu eemaldamist.²⁴

*Fiona Shevill jt. vs Presse Alliance SA.*²⁵ lahendi puhul on tegemist ühe kõige enam viidatud kohtulahendiga au haavamise kohtuasjades Euroopa Kohtu poolt. Selle kohtuasja seisukohti ja põhimõtteid on Euroopa Kohus ka tunduvalt hiljem ja tänapäevastes kohtuvaidlustes kasutanud ning laiendanud *Shevill jt.* lahendi põhimõtteid ka au haavamisele internetis.²⁶ See muudab konkreetse kohtulahendi määrava tähtsusega lahendiks meediaväljaannete ja laimu valdkonnas ka tänapäeval. *Shevill jt.* kohtuasja põhiküsimus oli - millistel kohtutel on pädevus arutada *Presse Alliance*'i paberväljaandes avaldatud artikli läbi hagejale tekitatud kahju.²⁷ Euroopa Kohus leidis, et Brüssel I võimaldab hagejatel kasutada kahte erinevat võimalust. Esiteks võib hageja pöörduda selle liikmesriigi kohtusse, kus kirjastaja ettevõtte on asutatud.²⁸ Alternatiivina võib hageja hagi esitada nende liikmesriikide kohtutesse, kus oli väljaande levik ning kus hagejal ka seeläbi kahju võis tekkida.²⁹ Sarnaselt saab ka internetis au haavamise tõttu tekitatud kahju hüvitamise nõude puhul kohaldada „kahju tekitamise koha“ kohtualluvuse põhimõtet.³⁰ Nagu eelnevalt mainitud, siis mõiste „kahju tekitamise koht“ hõlmab lisaks alalisele elukohale ka teabesisu autori või kirjastaja tegutsemise koha³¹. Tegutsemise koht tähendab teisisõnu kohta, kus väidetavalt kahjustava teabesisuga artikkel või postitus üles laeti – sellises paigas toimus sündmus, mille tõttu tekkisid ka väidetavale kannatanule ebasoovitavad tagajärjed.³²

Autori hinnangul on praktikas üsna problemaatiline küsimus sellest, kus teabesisu on üles laetud ning kus üleslaadimise koht interneti puhul asub. Kui Eesti kodanik on Pariisis tööreisil ning postitab Pariisi internetikohvikus üles au haavava sisuga kommentaari Eesti tuntud

²⁴ Näiteks esitati kohtuasjas RKTkm 3-2-1-2-16 nii andmete ümberlükkamise kui ka kahjustava teabesisu (internetikommentaari) eemaldamise nõuded. Samuti Euroopa Kohtu kohtuasjas C-509/09 nõudis hageja nõude lõpetada teabe esitamine internetis ja kohustada tulevikus sellisest rikkumisest hoiduma.

²⁵ EKo 7.03.1995, C-68/93, *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*.

²⁶ Vt näiteks Euroopa Kohtu liidetud kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10 (*eDate jt. v MGN Limited*), kus võeti kasutusele hulgaliselt põhimõtteid C-68/93 (*Shevill jt.*) lahendist.

²⁷ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 16.

²⁸ *Ibid*, p 33.

²⁹ *Ibid*, p 31.

³⁰ U Magnus, P. Mankowski 2007, lk 200.

³¹ *Ibid*, lk 195.

³² U. Magnus, P. Mankowski 2016, lk 295 komm. 301.

inimese kohta, siis lähtuvalt „kahju tekitamise koha“ põhimõttest on tegemist valikuliselt nii Prantsusmaa kui ka Eesti kohtualluvusega. See tähendab, Eestis elaval tundud inimesel on võimalik valida mõlema kohtualluvuse vahel. Prantsusmaa kohtualluvus kohaldub tegutsemiskoha ehk käesoleval juhul üles laadimise koha põhimõttest lähtuvalt³³ ning Eesti kohtualluvus kohaldub alalise elukoha põhimõttest lähtuvalt³⁴. „Kahju tekitamise koha“ tõlgenduspraktika järgi ei oma tähtsust, et tegelikkuses postitajal Prantsusmaaga alalist seotust ei ole. Problemaatilisem oleks olukord siis, kui kommentaator töötaks ja elaks Prantsusmaal, sellisel juhul oleks tema alaline elukoht samuti Prantsusmaa. Sellisel juhul ei oleks vähemasti lähtuvalt „kahju tekitamise koha“ põhimõttest hagejal võimalik enam Eesti kohtusse pöörduda.

Veelgi enam muudaks olukorra problemaatilisemaks asjaolu, kui postitaja alaline elukoht asub Washingtonis ning isik postitab Washingtonist laimava sisuga kommentaare veebiväljaande Postimees uudiste kommentaariumis. Sellisel juhul ei saa väidetavalt kahjustatud isik „kahju tekitamise koha“ põhimõttest tulenevalt pöörduda Eestisse ega ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kohtusse. Käesoleval juhul on tegutsemiskohaks Ameerika Ühendriikides asuv Washington. Kuna „kahju tekitamise koha“ põhimõttest lähtuvalt saab hageja pöörduda teabesisu autori alalise elukoha või tegutsemiskoha järgsesse kohtusse, siis eelnimetatud näite puhul on mõlemad võimalused välistatud. Kui Postimees vastutaks³⁵ kommentaaride sisu eest ning isik saaks seetõttu esitada hagi ka väljaande vastu, siis saaks Eesti kodanikust hageja pöörduda siiski ka kostja asukohast³⁶ lähtuvalt Eestisse.

Millise kohtu poole tuleks pöörduda ning milline on „kahju tekitamise koht“, kui au haavava sisuga artikkel on küll Postimehest eemaldatud, kuid on kättesaadav ja osaliselt loetav Google otsingumootori kaudu? Erialakirjanduses on leitud, et interneti otsingumootoris olev info ei ole käsitletav teabe üles laadimise kohana.³⁷ Järelikult kui au haavav teabesisu on kättesaadav ka näiteks Google otsingumootori kaudu, siis sellisel juhul otsingumootori vastu nõuet esitada

³³ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 281 komm. 264.

³⁴ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 43.

³⁵ Veebiväljaande vastutusest internetikommentaare eest, vt: EIKo 02. 02. 2016, 22947/13 *Magyar Tartalomsgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary*; EIKo 10.10.2013, 64569/09 AS *Delfi v. Eesti*.

³⁶ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 43.

³⁷ U. Magnus, P. Mankowski 2016, lk 296 komm. 302.

ei saa. Sellisel juhul on sisu loonud keegi teine ning sisu ja „kahju tekitamise koht“ ei ole kuidagi seotud otsingumootoriga.³⁸

Eelnevalt analüüsisin olukorda, kus hageja soovib esitada hagi füüsilisest isikust postitaja vastu. Siinkohal kerkib üles täiendav küsimus - mida kujutab endast ettevõtte puhul „kahju tekitamise koht“, kuivõrd väljaanne võib ilmuda ühes riigis, ent registrijärgne asukoht võib asuda teises riigis. Ka erialakirjanduses on leitud, et enamus juhtudel väljaande ilmumiskoht ja ettevõtte asukoht kattuvad, ent see ei ole ilmtingimata nii.³⁹ Olukorra illustreerimiseks internetis toob autor näitena Ameerika Ühendriikide firma, mis annab välja ajakirja *Forbes*. Muuhulgas ilmub väljaanne ka Eestis ja paljudes teistes Euroopa Liidu liikmesriikides ning Eestis on võimalik lugeda ka väljaande digiversiooni. Sellisel juhul on väljaandja registrijärgne asukoht Ameerika Ühendriikides, kuid digiväljaande artiklid laetakse üles Euroopas. Sellele küsimusele on vastuse andnud Euroopa Kohus, leides 1976. aasta kohtuotsuses *Mines de potasse d'Alsace*⁴⁰, et võib esineda olukordi, kus lepinguvälise sündmuse toimumise koht ja sündmuse tagajärje ilmnemise koht ei ole samad. Sellisel juhul tuleb määrust tõlgendada selliselt, et sellega peetakse silmas nii kahju tekkimise kohta kui ka kahju tekitanud sündmuse toimumise kohta.⁴¹

See tähendaks seda, et eelnimetatud *Forbes Eesti* näite puhul oleks Eesti elanikul võimalik esitada au haavamise tõttu internetis hagi ka Eestisse „kahju tekitamise koha“ põhimõttest lähtuvalt. Eelduseks oleks see, et *Forbes Eesti* digiväljaandes avaldatud kahjustav teabesisu on üles laetud Eestist. Väidetavalt kahjustatud isikul on võimalik pöörduda Eesti kohtu poole, kuna Eesti oleks konkreetse näite puhul kahju tegelikuks tekkekohaks, kuna Eestis pandi toime tegu, mis tõi kaasa kahjuliku tagajärje⁴². Küll aga ei saaks hageja pöörduda „kahju tekitamise koha“ põhimõttest lähtuvalt Eestisse juhul, kui tegemist on ajakirjandusliku väljaandega, mille registreeritud asukoht on Ameerika Ühendriikides ning digiväljaandes avaldatakse au haavava sisuga artikkel, mille autoriks on Ameerika Ühendriikide ajakirjanik, kes laeb artikli *Forbes Eesti* lehele üles Ameerika Ühendriikidest. Sellisel juhul ei asuks

³⁸ Muuhulgas täiesti teistsugust seisukohta on väljendanud Austraalia Ülemkohus, kus kohtuasjas *Duffy v. Google Inc.* ([2015] SASC 170, 27.10.2015) leiti, et Google otsingumootor vastutab otsingu tulemuste eest kui nende seas on link au haavavale teabesisule ning Google on teadlik sellise teabesisu olemasolust.

³⁹ G. Wagner. Article 6 of the Commission Proposal: Violation of Privacy – Defamation by Mass Media. *European Review of Private Law* 1-2005. Kluwer Law International. 2005, lk 35.

⁴⁰ EKo 30.11.1976, C 21-76, *Handelskwekerij G. J. Bier BV v Mines de potasse d'Alsace SA*.

⁴¹ *Ibid*, p 24.

⁴² U. Magnus, P. Mankowski 2016, lk 281 komm. 264.

kostja tegutsemis-, elu- ega asukoht Euroopas. Olukord võib muutuda veel keerulisemaks, kui eelnimetatud näite puhul Ameerika Ühendriikide ettevõtte *Forbes* avaldab Ameerika Ühendriikide ajakirjaniku poolt kirjutatud au haavava artikli Ameerika Ühendriikide *Forbes Magazine* veebiväljaandes. Seejärel avaldab *Forbes Eesti* sama artikli tõlgitud versiooni oma digiväljaandes. Siin tekib küsimus, milline on sellisel juhul üles laadimise koht ning keda lugeda teabesisu avaldajaks? Ühe võimalusena on lähtuda tegutsemiskohast kui algsest sisu üles laadimise kohast ning teisel juhul oleks tegutsemiskoht ka see koht, kus sisu korduvalt üles laetakse⁴³, muuhulgas teise isiku poolt. Autori hinnangul sellisele olukorrale siiski „kahju tekitamise koha“ põhimõtet laiendada ei saaks. Vastasel juhul oleks kohtualluvus väga kergesti manipuleeritav, kuivõrd kahjustava teabesisu saaks üles laadida ilma autori kontrollita igas liikmesriigis. Autori hinnangul tuleks sellisel juhul lähtuda siiski teabe algsest üles laadimise kohast. Loomulikult ei välista see hagejal esitamast hagi Eesti kohtusse teistel võimalikel viisidel, näiteks „kahju tekkimise koha“ põhimõttest lähtuvalt.

Viimase näitena toob autor probleemi illustreerimiseks olukorra, kus kahjustatud isiku Soome tuttav laimab kahjustatud isikut veebilehekülje *Facebook* vahendusel. Muuhulgas teeb Soome tuttav oma postituse Helsinkis. Sellisel juhul lähtuvalt „kahju tekkimise koha“ põhimõttest⁴⁴ on võimalik ka *Facebook*'i postituse puhul pöörduda üksnes Soome kohtusse. Käesoleval juhul on tegutsemiskoht olnud Helsinkis ning isiku alaline elukoht on samuti Soomes. Olukord muutuks keerulisemaks, kui väidetavalt kahjustava sisuga postitust „jagaksid“ edasi veel teised isikud. Erialakirjanduses on sellise olukorra puhuks esitatud vastastikuseid seisukohti. Ühelt poolt on erialakirjanduses leitud, et ka sellisel juhul on väidetavalt kahjustatud hagejal võimalik esitada hagi ka korduspostitajate vastu lähtuvat nende kohtualluvusest Brüssel I *bis* artikkel 7 (2) järgi, kuivõrd esineb põhjuslik seos postituse „jagamise“ ja kahju tekkimise vahel.⁴⁵ Teisalt on aga leitud, et Brüssel I *bis* artikkel 7 (2) nõuab endas üksnes otsese kausaalsuse esinemist ehk arvesse tuleb võtta üksnes esialgse teo toimepanemise koha kohtualluvust.⁴⁶ Kui esialgselt välja teavitatud teabes sisaldub au haavav element, siis on kahju tekitamise koht samuti esialgne teabe välja teavitamise koht.⁴⁷ Selline käsitlus võib anda ka vastuse eelpool käsitletud *Forbes Magazine* näitele.

⁴³ Samas küsimuses Ameerika Ühendriikide seisukohti vt ptk 3.1. ja Inglismaa seisukohti vt ptk 3.2.

⁴⁴ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 281 komm. 264.

⁴⁵ A. Mills, lk 27.

⁴⁶ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 282 komm. 266 ja lk 284 komm. 269.

⁴⁷ Ibid, lk 282 komm. 267.

Eelnimetatud internetis esineda võivad au haavamise juhtumid ilmestavad, et tegelikkuses võib „kahju tekitamise koht“ olla oluliselt erinev teabesisu autori elu- ja asukohajärgsest kohtualluvusest. Mõlema põhimõtte puhul on hagejal võimalus lähtuda kostjale lähimast ehk kostja alalise elukoha või tegutsemiskoha järgsest kohtust⁴⁸. Kui isik soovib hageda ettevõtte, näiteks kirjastaja vastu, siis lisandub alalisele elukohale ka asukohajärgse kohtu alluvus⁴⁹. Autori hinnangul on küllaltki problemaatiline olukord, kus määruse erisätet tõlgendatakse peaaegu samatähenduslikuna kui seda on määruse üldsäte.⁵⁰ Erisätte eesmärk on pakkuda erandjuhtumil hagejale erinev ja täiendav kohtualluvuse valik, kuna hagejal on alati võimalik lähtuda üldise kohtualluvuse põhimõttest. Sisuliselt on mõiste „kahju tekitamise koht“ praegune tõlgendamine seega samaväärne Brüssel I *bis* määruse artiklis 4 nimetatud üldise kohtualluvuse põhimõttega. Eriti oluline on see aga lepinguvälise kahju tekkimise puhul, kus hageja on tihti veelgi kaitsetumas olukorras kui lepingulise kahju tekkimise puhul. Seetõttu sellise täiendava võimaluse andmine hagejale ei anna talle märkimisväärset täiendavat kaitset kui talle see samaväärsena artikkel 4 puhul juba eelnevalt tagatud on.

Euroopa Kohtu praktika ja tõlgendused seoses mõistega „kahju tekitamise koht“ on üsna selged ning kindlate piiridega. Kohtualluvus on sellel liikmesriigil, kus vastutav isik on tegutsenud ehk teabesisu üles laadinud⁵¹ või kus on tema alaline elukoht või asukoht.⁵² Ka õiguskirjanduses on leitud, et selline tõlgendamine ja lähenemisviis tagab ühetaolise kohaldamise ning tagab ka ettenähtavuse printsiibi järgimise.⁵³ Ka autor leiab, et selline tõlgendus ei riku Brüssel I *bis* määruse preambuli punkti 16⁵⁴, kuivõrd on kostja jaoks mõistlikult ettenähtav ning ei ole kostja jaoks ülemäära koormav. Kostjal on „kahju tekitamise koha“ järgse kohtualluvuse puhul võimalik oma huvisid kaitsta endale lähimas kohtus. Küll aga on äärmiselt oluline, et kohtualluvuse mõttes oleks hagejate ja kostjate seisukord võrdne, ehk mõlemale oleks tagatud võimalus pöörduda lähimasse liikmesriigi kohtusse. Seetõttu on Euroopa Kohus kohaldanud artiklit 7 (2) kahes erinevas võtmes. Eelmainitu põhjal on hagejal võimalik hagi esitada kostja alalise elukoha või tegutsemise

⁴⁸ Ibid, lk 281 komm. 264.

⁴⁹ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 33.

⁵⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, artikkel 4 (1).

⁵¹ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 281 komm. 264.

⁵² EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 43

⁵³ A. Savin, J. Trzaskowski. Research Handbook on EU Internet Law. Edward Elgar Publishing Limited. 2014, lk: 252-253.

⁵⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, preambula p 16.

koha järgsesse kohtusse, ent kuivõrd selline tõlgendus oleks praktiliselt üldsätte tõlgendusega kattumine, siis on hagejal võimalik valida ka teine alternatiivne võimalus⁵⁵, mis ühtlasi tagab ka hagejale sobivama kohtualluvuse valiku. Tegemist on kohtualluvusega „kahju tekkimise koha“ järgi, mille tähenduse ning tõlgendamise ulatuse puhul paraku ei ole olukord sama ilmne ja selge kui mõiste „kahju tekitamise koht“ puhul.

1.2. Kohtualluvus kahju tekkimise paiga järgi

Nagu ilmneb varasemast kohtupraktikast, oli hagejal paberväljaandes au haavamise puhul võimalus esitada hagi kõikides nendes liikmesriikides, kus väljaannet on levitatud ja seeläbi ka nendes riikides kahju tekkinud.⁵⁶ Paraku on „kahju tekkimise koha“ kontseptsioon internetis au haavamise puhul jäänud väga sarnaseks varasema käsitlusega.⁵⁷ Euroopa Kohus on oma otsuses⁵⁸ leidnud, et kahju tekkimise koht on koht, kus avaldub kahju tekitava sündmuse kahjulik tagajärg, mis peab olema põhjuslikus seoses tekkinud kahjuga.⁵⁹ Sarnaselt varasemale kohtupraktikale on internetis au haavamise puhul kahjustatud isikul õigus esitada hagi selles liikmesriigis, kus kahjustav teabesisu on olnud kättesaadav.⁶⁰ Erinevalt „kahju tekitamise kohast“, tõlgendatakse „kahju tekkimise koha“ tähendust ning ulatust käesoleval hetkel väga ebakindlate kriteeriumite järgi. Käesoleva peatüki eesmärk on analüüsida kuidas on Euroopa Kohus käsitlenud „kahju tekkimise koht“ mõiste ulatust juhtudel, kus isiku au on haavatud interneti teel.

Kohtuasjas *Zuid-Chemie BV v. Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*⁶¹ on Euroopa Kohus leidnud, et koht kus avaldub tekitatud kahju on teisisõnu see koht, kus tekitatud kahju konkreetselt ilmneb.⁶² Sellest tulenevalt järeldab autor, et internetis tekkinud kahju puhul on

⁵⁵ U. Magnus, P. Mankowski. 2007, lk 190.

⁵⁶ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 33.

⁵⁷ B. Lederer. Gerichtliche Zuständigkeit bei Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet – „eDate“. Art 3 Art. 5 Nr 3; 25.10.2011. Kommunikation & Recht, 2011, lk 787. Kusjuures Lederer kritiseeris väga tugevalt seda, et „kahju tekkimise koha“ kontseptsioon nii kohtualluvuse kui ka kahju hüvitamise mõttes säilis muutumatuna ka internetis au haavamise puhul.

⁵⁸ EKo 19.04.2012, C-523/10.

⁵⁹ Ibid, p 21.

⁶⁰ U. Magnus, P. Mankowski 2007, lk 209-210.

⁶¹ EKo 16.07.2009, C-189/08, *Zuid-Chemie BV v Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*.

⁶² Ibid, p 27.

„kahju tekkimise koht“ selline koht, kus kahju ehk teo tagajärg ilmneb. See võib olla interneti laiaulatusliku leviku tõttu peaaegu igasugune riik, kus isiku huvid võivad kahjustada.

Euroopa Kohtu esimene panus internetis au haavamise tõttu tekkiva kahju ning selle kohtualluvuse määramisele oli kohtuasi⁶³, kus Euroopa Kohus kohandas *Fiona Shevill jt.* otsuse sobituma ka võrgumaailmaga. Kohus leidis, et internetis avaldatud teabesisu puhul tuleb ära muuta senine paberväljaannete puhul kasutatav mõiste „levik“ ning asendada see mõistega „kättesaadavus“, kuna internetis hoomatav teabesisu saab olla üksnes kättesaadav.⁶⁴ Euroopa Kohus põhjendas, et „levik“ mõistet ei saa laiendada internetis kättesaadavale teabesisule, kuna sisu on universaalselt kättesaadav ja tehniliselt on väga keeruline teha kindlaks külastajate number ja levik.⁶⁵ Sellest tulenevalt leidis kohus, et Euroopa Kohtu ülesanne ei ole lugeda kokku külastajate või lugejate arvu konkreetsel veebileheküljel.

Selline järeldus Euroopa Kohtu poolt seoses tehnilise võimatusega külastuste lugemisel on töö autori arvates küllaltki küsitav. Nimelt praegusel infoühiskonna ajastul ei ole sugugi keeruline selgitada välja, millisest riigist on toimunud teabesisu allalaadimised või kui palju on seda teabesisu konkreetses liikmesriigis avatud. Puhtalt asjaolu, et see on keerukas või ei ole kohtu ülesanne, ei tohiks olla lähtepunktiks, mille tõttu sellest võimalusest loobuda. Autori hinnangul ei peaks kohus iseseisvalt uurima allalaadimiste ja lugemiste arvu ning seda peaks tegema hageja, kuid praegusel juhul kohus seda väidet kohtualluvuse määramisel aluseks ei võta. Veelgi enam ei tohiks sellest loobumist põhjendada tehnilise võimatusega, kuivõrd ka teised riigid rakendavad sama meetodit ning teiste riikide näitel⁶⁶ on võimalik väita, et tegemist on toimiva lahendusega. Sellise meetodi rakendamine annaks ühtlasi märksa kitsama kohtualluvuse valiku hagejale, kuna välistaks vähemasti mõned liikmesriigid, kus au haavav teabesisu oli küll kättesaadav, kuid ei olnud kordagi alla laetud või avatud. Praegusel juhul on kättesaadavuse põhimõttest tulenevalt hagejal võimalik pöörduda isegi sellisesse liikmesriiki, kus teabesisu ei ole lugejaskonnas huvi äratanud ning teavet ei ole kordagi alla laetud või loetud. Ka kostjale tagaks selline meetod parema ettenähtavuse ning õiguskindluse,

⁶³ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10.

⁶⁴ Ibid, p 51.

⁶⁵ Ibid, p 46. Küll aga erinevad kohtud maailmas ei ole loobunud kvantifitseerimast mitu allalaadimist konkreetses riigis oli – see omakorda viitab sellele, et allalaadimiste täpne määratlemine on täiesti võimalik ning Euroopa Kohus on eksinud nimetades seda tehniliselt võimatuks. Näitena võib tuua *Jameel v Dow Jones & Co Inc.* ([2005] EWCA Civ 75; QB 946) kohtuasja, kus Inglismaa Ülemkohus tegi kindlaks mitu inimest veebis avaldatud teabesisu külastas.

⁶⁶ *Jameel v Dow Jones & Co Inc.* [2005] EWCA Civ 75, QB 946.

kui seda tagab praegune Euroopa Liidus kehtiv kohtupraktika seoses „kahju tekkimise koha“ tõlgendamisega. Kostjal on praegusel juhul väga keeruline ette näha, millisesse liikmesriiki hageja pöörduda võib, kuivõrd tal on võimalus valida praktiliselt ükskõik millise liikmesriigi kohtualluvus. Muuhulgas erinevat seisukohta on väljendanud J. Oster, leides, et andmekaitsealised ning tehnilised põhjustel ei ole täpselt mõõdetav, kui tihti ning millistest riikidest teabesisu külastatud on.⁶⁷

Autor toob olukorra problemaatika ilmestamiseks näite, kuidas „kahju tekkimise koha“ põhimõtte au haavamise korral internetis rakenduks. Oletagem, et Läti kodanikust blogija postitab oma blogisse laimava postituse Hispaanias elava ja tegutseva sõbra kohta. Läti kodanikul blogis on pandud lisafunktsioonina ka külastajate loendur. Blogipostitust on loetud kolmel korral ning IP-aadresside järgi selgub, et külastused on toimunud kaks korda Lätist ja üks kord Hispaaniast. Hispaania kodanik esitab hagi Inglismaa kohtusse, leides, et tema maine on kahjustatud ka Inglismaal. Sellise näite puhul on tegemist kõige klassikalisema juhtumiga, mis omakorda ilmestab ka foorumijahi problemaatikat.⁶⁸ Praegusel juhul saaks Hispaania kodanik pöörduda Inglismaa kohtusse „kahju tekkimise koha“ põhimõtte alusel.⁶⁹ Inglismaa kohtusse pöördumine on aga nii Läti kodaniku kui ka Hispaania kodaniku jaoks keeruline, kuivõrd nõuab võrreldes asukohajärgse kohtualluvusega täiendavaid kulutusi enda kaitsmisel. Autori hinnangul eelnimetatud juhtum ilmestab, et internetis au haavamise ja „kahju tekkimise koha“ põhimõtte puhul tuleks vaadata ka külastajate arvu. Käesoleva juhtumi puhul on enim külastusi toimunud Lätist ning postitus oli ka läti keeles, seetõttu on isikule kõige suurem kahju tekkinud vaid Lätis.

Probleemi illustreerimiseks seoses „kahju tekkimise kohast“ ja teabesisu kättesaadavusest lähtumisega toob autor näite seoses võimaliku internetis ilmnedu võiva olukorraga. Oletagem, et Horvaatia alaline elanik ja kodanik kasutab veebilehekülge *Facebook* ning postitab oma profiilile au haavava sisuga kirjutise Saksamaa kodaniku kohta. Muuhulgas on Horvaatia kodaniku profiil piiratud nägevusega, ehk teisisõnu on isik oma profiilil avaldatava teabe teinud nähtavaks üksnes teatud inimgrupile, näiteks sõpradele. Juhtumisi on tema sõprade seas ka Saksamaa kodanik, kes avaldatud au haavavat sisu näeb ning loeb postitust

⁶⁷ J. Oster. Rethinking Shevill. Conceptualising the EU Private International Law of Internet Torts Against Personality Rights. *International Review of Law, Computers & Technology*, vol 26, issue 2-3, 113-128. 2012, lk 117.

⁶⁸ Vt pikemalt ptk 1.3.1.

⁶⁹ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 278-279 komm. 257.

Saksamaal. Kuidas aga peaksime toimima juhul, kus sisu kättesaadavus on seotud vaid väga piiratud inimeste ringiga? Autori hinnangul praeguse Euroopa Liidu praktika põhjal ei saagi sellele küsimusele ühest vastust anda. Sellisel juhul muutub väga keeruliseks kohtualluvuse välja selgitamine, kuivõrd on küsitav, kas liikmesriigi kohus peaks lähtuma piiratud isikute ehk sõprade jurisdiktsioonist või piisab kohtualluvuseks üksnes sellest, et sisu oli kättesaadav au haavatud isikule Saksamaal ning ta omab Saksamaal mainet. Kuna teabesisu on kättesaadav nii vähestele inimeste ringile, siis selle näite puhul võib olla ka küsitav, kas isikule on üldse tekkinud kahju. Autori hinnangul tuleks lähtuda sellest, et kuivõrd väidetavalt kahjustatud isiku maine on seotud Saksamaaga, kuid teabesisu on Saksamaal vaid temale kättesaadav ja seetõttu suunatud piiratud ringile, siis käesoleval juhul kahju hüvitamise nõude esitamiseks alust Saksamaal ei ole. Kui tegemist oleks avaliku postitusega, võiks olukord olla teistsugune ning sellisel juhul võib tegemist olla ka juba isiku maine kahjustamisega Saksamaal. Ka erialakirjanduses on leitud, et sotsiaalmeedia üha kasvava populaarsuse tagajärjeks on füüsilisest isikust kostjad, kellel puudub kogemus ja teadmises osalemaks erinevate liikmesriikide kohtumenetlustes.⁷⁰

Kohtuasjas *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*⁷¹ on leitud, et isikul on valikuvõimalus pöörduda selle kohtu poole kus kahju tegelikult tekib ning ka selle paiga kohtu poole, kus leiab aset kahjustav sündmus.⁷² Autori hinnangul on sellelaadse valiku puhul antud hagejatele tugev eelis, kuivõrd hagejal on sellise tõlgenduspraktika järgi võimalik valida oma huvidest lähtuvalt kõige sobivama liikmesriigi kohus. Töö kirjutaja arvates on aga küsitav kas sellise olukorra tekkimine on kooskõlas määruse eesmärkidega ehk tiheda seose ning ettenähtavusega.⁷³ Brüssel I *bis* määruse preambuli punkt 16 rõhutab, et määruse üks olulisemaid eesmärke on, et tõlgendamine lähtuks õigusselguse ja ettenähtavuse põhimõtetest.⁷⁴ Tuntud inimese internetis au haavamise puhul tähendaks see hulgaliselt erinevaid võimalikke kohtualluvusi, mistõttu peab liikmesriigis tegutsev kostja arvestama aga igasuguse avaldamise puhul, et tema vastu võidakse esitada hagi ükskõik millisesse liikmesriiki. See omakorda võib tekitada kostjates kartuse veebikeskkonnas avaldamise ees⁷⁵, kuivõrd teises liikmesriigis kohtuvaidlustel osalemine on kulukas ning aeganõudev. Ometi

⁷⁰ A. Mills, lk 27.

⁷¹ EKo 19.04.2012, C-523/10, *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*.

⁷² EK 19.04.2012, C-523/10, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p 17.

⁷³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, preambula punkt 16.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ D. W. Vick, L. MacPherson, lk 933.

esineb paljude Euroopa Liidu liikmesriikide kohtupraktikas põhimõtteid, et kuulsused, kes on üldjuhul teadlikult selle staatuse endale valinud, peavad taluma rohkem eraelu riiveid kui „tavainimesed“⁷⁶, kuid kohtualluvuse valikul jätab see omakorda aga „tavainimese“ palju kehvemasse seisu kui tuntud inimese. Lisaks tähendab palju võimalikke kohtualluvusi ka küllaldaselt erinevate õiguste kohaldumist. Igas liikmesriigis tehakse otsus vastavalt siseriiklikule õigusele, kus ühes võivad olla märksa enam isikuõigusi soosivad seadused kui teises liikmesriigis.⁷⁷ Ka Euroopa Kohtu ühendatud kohtuasjades C-509/09 ja C-161/10 on kohtujurist oma arvamuses leidnud, et selline tulemus ei taga ettenähtavust kummagi menetlusosalise jaoks ning paneb teabesisu avaldaja ebasoodsasse olukorda.⁷⁸ Samuti on Euroopa kohus *eDate jt v MGN Limited* kohtuotsuses⁷⁹ rõhutanud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb tõlgendada määruse sätteid iseseisvalt ning võtta arvesse määruse süsteemi ja eesmärgi.⁸⁰ Lisaks on ka erialakirjanduses leitud, et „kahju tekkimise koha“ põhimõte soosib hagejat ning paneb kostja ebasoodsasse olukorda ning on kostja jaoks koormav ja kahjulik.⁸¹ Autor leiab, et selline tõlgendamine soosib lahendeid, kus hageja esitab liikmesriigi kohtusse hagi ning kuna kostjale on niivõrd kulukas ja keeruline enda huvisid igas liikmesriigis kaitsta, siis tehakse tagaseljaotsus kostja kahjuks ning kostja võib jääda menetlusest kõrvale. Paraku ei vasta selline olukord autori hinnangul õigusselguse ega ka õigusriigi põhimõttele.

Euroopa Kohus on andnud laia suunise kõikide kohtuasjade jaoks, mis tuleb lahendada määruse artikkel 7 punkt 2 alusel ning kus asutakse tõlgendama kahju tekkimise koha sisu - kahju tekkimise koha puhul peab see koht olema selgelt ettenähtav nii hageja kui ka kostja jaoks.⁸² Internetis avaldatud teabesisu puhul tähendab see aga suurt problemaatikat, kuivõrd on küsitav, kas kostja jaoks on postitust tehes või muud teabesisu avaldades ettenähtav ülemaailmne kahju tekkimise koht või peaksid siin olema siiski sätestatud kindlad piirangud. Seetõttu leiab autor, et ettenähtavuse tagamiseks internetis tekkinud kahju puhul on äärmiselt

⁷⁶ Näiteks peavad poliitikud taluma rohkem eraelu riiveid, kuna nad on ise sellise staatuse endale valinud. Vt. näiteks EIKo 66456/09, *Ristamäki and Korvola v. Finland*. 29.10.2013, Final: 29.01.2014.

⁷⁷ Näiteks Ingismaal on väga tugevalt kaitstud isikuõigused ning kohtupraktikas mõistetakse isikuõiguste riive eest väga suuri summasid kostjatelt välja. Vt pikemalt töö punktis 3.2.

⁷⁸ EK 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p 51.

⁷⁹ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10.

⁸⁰ Ibid, punkt 38.

⁸¹ U.Magnus, P. Mankowski (2016), lk 278 komm. 256.

⁸² A. Dickinson, E.Lein. *The Brussels I Regulation Recast*. OUP Oxford. 1 edition. 2015, lk 162.

oluline mõistet „kahju tekkimise koht“ interneti puhul tõlgendada kitsamalt kui seda on tehtud siiani.

Üheks võimalikuks variandiks „kahju tekkimise koha“ kitsamalt tõlgendamiseks on lähtuda teabesisu suunatusest.⁸³ Õiguskirjanduses on avaldatud seisukohta, et sellisel juhul oleks pädevus kohtul, kuhu autoril oli eesmärk avaldatud sisu suunata.⁸⁴ Selline lähenemine on leidnud rakendamist ka kaubamärgi alastes vaidlustes Saksamaal⁸⁵ ning lisaks ka Ameerika Ühendriikides.⁸⁶ Erialakirjanduses on seda põhimõtet ka kritiseeritud, leides, et äärmiselt raske on interneti puhul tõendada millisesse riiki on autor plaaninud teabesisu suunata, kuivõrd kohtutel on väga keeruline tuvastata teabesisu avaldaja subjektiivset tahet.⁸⁷ Ka on Euroopa Kohus leidnud, et Brüssel I bis määruse artikkel 7 (2) ei nõua, et vaidlustatud tegevus oleks suunatud konkreetsele liikmesriiki.⁸⁸ Suunamise arvestamine muudaks olukorra lihtsamaks *Facebook*'is au haavava postituse puhul, kus kasutaja kirjutab au haavava sisuga postituse *Facebooki* seinale ja piiratud nähtavusega publikule. Sellisel juhul saaksime me suunatuse põhimõttest lähtumise korral väita, et isik on suunanud au haavava postituse üksnes suletud internetikasutajate ringile ning mitte väljapoole enda jurisdiktsiooni. Veelgi enam oleks suunamise põhimõttest lähtumine vajalik juhul, kus Nigeerias alaliselt viibiv Prantsusmaa elanik kirjutab blogisse au haavava sisuga postituse ning tema blogil on üsna vähe lugejaid Nigeeriast ja blogi ei ole ülemaailmselt tuntud. Sellisel juhul on üsna selge, et Nigeerias viibiv blogiomanik ei suuna postitust Euroopasse ning tõenäoliselt ei suuda ta postitust avalikustades isegi ette näha, et tema au haavava postitusega võib kaasneda kohtualluvus Euroopas.

Märtsis 2010 puutus Saksamaa Ülemkohus kokku kohtuasjaga⁸⁹, kus kohus pidi välja tooma asjaolud, millal ja millistel tingimustel allub internetis au haavamise kohtuasi Saksamaa

⁸³ EK 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p 65.

⁸⁴ S.Schmitz. From Where are They Casting Stones? Determining Jurisdiction in Online Defamation Claims. Masaryk University Journal of Law and Technology. Vol 6:1. 2013, lk 171.

⁸⁵ Bundesgerichtshof (BGH), 13.10. 2004, No. I ZR 163/02 – ‘Hotel Maritime’

⁸⁶ *UK Euromarket Designs, Inc v Peters and Trade and Barrel Ltd.* [2001] F.S.R. 288, [2000] IP & T 1290, 25.07.2000. Muuhulgas rakendatakse Euroopa Liidu Brüssel I bis määruses suunatuse põhimõtet ka tarbijalepingute puhul. Määruse Artikkel 17 punkt 1 (c) nimetatud juhul lähtutakse sellest, millisesse liikmesriiki on majandus- või kutsetegevusega tegelev isik oma tegevuse suunanud.

⁸⁷ J. Oster, lk 118.

⁸⁸ EKo 03.10.2013, C-170/12, Peter Pinckney vs KDG Mediatech AG, p 42.

⁸⁹ Bundesgerichtshof (BGH), 02. 03. 2010, No VI ZR 23/09 – ‘New York Times’

kohtule. Saksamaa kohus tõi välja testi, mis tuvastaks kohtualluvuse – kohtuasi allub sellele kohtule, millise paigaga on veebilehekülj ja artikli sisu enim seotud.⁹⁰ See tähendab, et uudist peab olema võimalik Saksamaal arvutis avada ja lugeda ehk uudis peab olema Saksamaal kättesaadav.⁹¹ Lisaks tuleb arvesse võtta, kas lugejaõiguse saamiseks registreerimisel saab valida riiki, mitu registreeritud kasutajat on igast riigist.⁹² Kohus rõhutas ka seda, et rahvusvaheline lugejaskond saab olla tõendiks piisava seose olemasolul mingi foorumiga, kuid ei saa olla ainsaks faktoriks, mille järgi otsus langetada.⁹³ Saksamaa ülemkohtu otsusest ilmneb, et märksa rohkem võetakse Saksamaal arvesse kohtuasja sisulisi aspekte. Hinnatakse just veebilehekülje sisulist poolt ehk kellele see võib avaldatud teabesisu ja veebilehekülj olla suunatud ja milliste liikmesriikide kasutajaid näiteks konkreetsel veebileheküljel enim oli. Autori hinnangul tuleks ka Euroopa Liidus praegusel kujul kehtivat „kahju tekkimise koha“ põhimõtet selle võrra kitsamalt tõlgendada ning analüüsida ka veebilehekülje sisulist külge ehk suunatust. Erialakirjanduses on Saksamaa Ülemkohtu otsust aga kritiseeritud, leides, et Ülemkohus ei võtnud arvesse autori kavatsusi, teabesisu keelt ega „kohalike uudiste“ ja „rahvusvaheliste uudiste“ rubriikide erisusi.⁹⁴ Seega isegi kui veebileheküljel on suund suunata informatsioon konkreetsele regioonile teatud rubriikide kaupa, siis see ei tähenda, et kohtualluvus piirduks ka üksnes selle regiooniga.⁹⁵ Küll aga on otsuse C-509/09 ja C-161/10 kohtujuristi ettepanekus leitud, et rubriik võiks olla piisavaks aluseks, mille järgi otsustatakse kohtualluvus.⁹⁶ Digitaalsetes uudisteportaalides on tihti kasutusel uudiste jaotamiseks erinevad rubriigid. Uudised on enamasti jaotatud rubriikidesse selle suunatuse järgi, näiteks on tihti uudisteportaalides kasutusel rubriigid „rahvusvahelised uudised“ ja „siseriiklikud uudised“. Siinkohal ongi küsitav, kas ka rubriik võiks olla piisav alus suunatusest lähtumisel. Autori hinnangul võiks olla tegemist on piisava alusega ja see võib viidata millisele lugejaskonnale on uudis mõeldud ja seeläbi mõjutada ka kohtualluvust, kuid kindlasti ei tohiks kohtualluvust määrata üksnes rubriigist lähtumisel ning arvesse tuleks võtta ka kõiki teisi eelpool nimetatud kriteeriume.

⁹⁰ Ibid, p 8.

⁹¹ Ibid, p 24.

⁹² Ibid, p 22.

⁹³ Ibid, p 5.

⁹⁴ S. Schmitz, lk 172.

⁹⁵ Ibid, lk 172.

⁹⁶ EK 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p 65.

Erialakirjanduses on J. Oster leidnud, et üheks täiendavaks võimaluseks „kahju tekkimise koha“ tõlgendamisel on lähtuda sellest, millistel territooriumidel kõige enam veebilehekülge külastati ning seetõttu kõige enam väidetavalt kahjustava sisuga informatsiooni loeti.⁹⁷ Autor toob olukorra ilmestamiseks näite, mis toob esile lugejaskonnast lähtumise tagajärgi. Oletagem, et Leedu ajakirjanik postitab Venemaa uudisteportaali au haavava sisuga artikli. Artikkel on vene keeles ning uudisteportaal on samuti suunatud vene keelsele lugejaskonnale, enamuse artikli lugemisi on toimunud Venemaal. Kui töösus pidevalt Hollandis viibiv edukas vene kodanikust ärimees loeb uudist Hollandis hotellitoas viibides, siis üksnes sellest vähesest seosest piisab kohtualluvuse tekkimisel Hollandis ning hagi saab esitada Hollandisse Leedu ajakirjaniku vastu. Selline olukord näitab, et „kahju tekkimise koha“ põhimõtte puhul oleks otstarbekas arvesse võtta ka teisi olulisi põhimõtteid, muuhulgas ka lugejaskonna arvu. Konkreetse näite puhul on kaalutlevaks asjaoluks ka teabesisu keel. Nimelt vene keel ja tähestik ei võimalda informatsioonil olla arusaadav ja objektiivselt asjakohane enamuse Hollandis elavatele isikutele, seetõttu leiab autor, et on otstarbekas kohtualluvuse määramisel aluseks võtta ka avaldatud teabesisu keel.

Niisiis peaks eelnevate internetis au haavamise olukordade näitel „kahju tekkimise koha“ põhimõtte järgse kohtualluvuse määramise puhul lisaks kättesaadavusele arvesse võtma ka teabesisu asjakohasust ning veebilehekülje suunatust konkreetsetes liikmesriigis. Kehtiva kohtupraktika järgi on tegemist käsitlusega, mis paneb internetis au haavamise juhtumite korral kostjad ebasoodsasse olukorda ning kostjatel on raske ette näha, millise liikmesriigi kohtusse hageja pöörduda võib. Küll aga lisaks „kahju tekkimise koha“ põhimõttele on hagejal veel kolmas kohtualluvuse valik, mis võib hagejat motiveerida mitte lähtuma „kahju tekkimise koha“ järgsest kohtualluvusest.

1.3. Kohtualluvus kannatanu huvide keskme järgi

*Fiona Shevill jt. v. Presse Alliance S.A.*⁹⁸ kohtuasjas leiti, et kahju tekkimise koha sisustamisel on oluline, et oleks täidetud kaks olulist eeldust. Esiteks peab ajaleht või ajakiri olema levinud ja suunatud ka teise liikmesriiki ning teiseks peab kannatanu olema ka selles liikmesriigis tuntud, ehk teisisõnu omama selles liikmesriigis mainet, mida on võimalik kahjustada.⁹⁹ Tolleaegne käsitlus on mõneti muutunud ning au haavamisel internetis ei lähtuta enam isiku

⁹⁷ J. Oster, lk 117.

⁹⁸ EKo 7.03.1995, C-68/93.

⁹⁹ Ibid, p 29.

tuntusest ja suunatusest, vaid sellest, kus asub kannatanud isiku huvide kese.¹⁰⁰ Lisaks esines tollaegses käsitluses probleem selles, et hagejal oli võimalik kogu kahju hüvitamise nõue esitada üksnes kahju tekitamise paiga kohtusse¹⁰¹, mistõttu oli vaja luua ka teine alternatiivne võimalus.

Euroopa Kohtu suurkoda on leidnud, et hageja huvide kese asub enamasti sellises liikmesriigis, kus asub isiku tavapärase elukoht või asukoht.¹⁰² Huvide kese võib asuda ka kohas, kus isik põhiliselt tegeleb oma ametialase tegevusega.¹⁰³ Sellise tõlgenduse puhul saab järelda, et kohtualluvuse valikul hageja huvide keskme järgi tuleb lähtuda eelkõige kohast, mis on isiku huvide kaitsmiseks kõige lähedasem. Autor leiab, et huvide keskmele kõige lähedasem kohus on kõige pädevam kindlaks määrama väidetavalt kahjustatud isikule tekkinud kahju ning selle ulatust. Autori seisukohta toetab ka seisukoht, mille kohaelt au haavamise tõttu tekkinud mittevaraline kahju on kõige ulatuslikum kohas, kus asub väidetavalt kahjustatud isiku huvide kese.¹⁰⁴

Niisiis 21 aastat hiljem *Shevill jt.* lahendist oli Euroopa Kohtul *eDate jt.* kohtuasjas võimalus täpsustada ja ühtlasi ka piirata *Shevill jt.* lahendist tulenevat kohtupraktikat ja kohandada seda sobivaks infoühiskonnale ja au haavamisele internetis. Kahjuks see võimalus jäeti suures osas kasutamata – Euroopa Kohtu praktika *Shevill jt.* kohtuasjas jäi sisuliselt muutumata ja seda arendati vaid huvide keskme doktriiniga, mis loodi spetsiaalselt kohalduma au haavamise juhtumitele internetis. Paraku on viimane üsnagi sarnane paberväljaannete puhul rakendatavale tuntuse põhimõttele, mille järgi on kohtualluvus sellel riigil, kus väidetavalt kahjustatud isik on tuntud.¹⁰⁵ Huvide keskme põhimõtte on sellele üsna sarnane, ent laiendab mõnevõrra tuntuse põhimõtet. Nimelt ei pea isik olema enam üksnes tuntud, vaid piisab, et väidetavalt kahjustatud isikul oleksid liikmesriigis kaitstavad huvid.¹⁰⁶ Erialakirjanduses leitakse, et internetis ja väljaspool seda tekkinud isikuõiguste rikkumisi tuleb kohelda mõnevõrra erinevalt ning selle erinevuse aluseks ongi huvide keskme doktriini kohaldamine

¹⁰⁰ EKo 25.10.2011, liidetud kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10, p-d 48 ja 69.

¹⁰¹ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 32.

¹⁰² EKo 25.10.2011, liidetud kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10, p 49.

¹⁰³ A. O'Neill. Publish and be Sued: But Where? Eutopia Law, Matrix Chambers, november, 2011. (Kättesaadav internetis: <http://eutopialaw.com/2011/11/08/660/> 05.04.2016) ning EKo 25.10.2011, liidetud kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10, p 49.

¹⁰⁴ EK 03.10.2013, C-170/12, *Peter Pinckney vs KDG Mediatech AG*, kohtujuristi N. Jääskinen'i ettepanek p 70.

¹⁰⁵ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 29.

¹⁰⁶ U. Magnus, P. Mankowski 2016, lk 324.

veebikeskkonnas aset leidnud juhtumitele¹⁰⁷ ning internetis au haavamise puhul kohtualluvuse tekkimiseks ei piisa enam üksnes sellest, et kannatanud isik on konkreetses paigas tuntud, vaid see peab olema ka tema peamine tegevus- või eneseteostuskoht.¹⁰⁸

Erialakirjanduses on huvide keskme kontseptsiooni tugevalt kritiseeritud.¹⁰⁹ A.Mills on leidnud, et Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) tõlgendamisel ei ole regulatsiooni teksti grammatiliselt tõlgendades võimalik jõuda niivõrd ebamäärase kontseptsioonini, kui seda on huvide keskme põhimõtte.¹¹⁰ Sellest tulenevalt on pakutud erinevaid võimalusi huvide keskme põhimõtte täiendamiseks, mida järgnevalt ka käsitlem.

Alternatiivina huvide keskmest lähtumisele on pakutud välja lähtumist konflikti raskuskeskmest.¹¹¹ Selle põhimõtte järgi lähtub kohus kohtualluvuse määramisel sellest, millises paigas on kõige soodsamad tingimused kohtumõistmiseks.¹¹² Ka erialakirjanduses on leitud, et konflikti raskuskeskmest lähtumise korral peaks kohus arvesse võtma kõike järgnevat - väidetavalt kahjustava sisuga informatsiooni relevantsust konkreetsel territooriumil, kirjastaja või autori kavatsust, domeeninime, veebilehekülje keelt, millistele riikidele on veebilehekülg suunatud ning veebileheküljel olevaid reklaame.¹¹³ Euroopa Kohus küll tutvus selle ettepanekuga, kuid ei võtnud seda kasutusele, eelistades üksnes huvide keskme põhimõttest lähtumist.¹¹⁴ Autori hinnangul olulisemaks erinevuseks huvide keskme ja konflikti raskuskeskme põhimõtte rakendamisel on, et konflikti raskuskeskme põhimõtte puhul peaks kohus kohtualluvuse määramisel süvenema au haavava informatsiooni ning veebilehekülje sisusse. Huvide keskme põhimõtte puhul informatsiooni sisuliselt süvenema ei pea ning kohtualluvuse saab määrata üksnes kannatanud isiku huvide keskmest lähtuvalt.

Seda, miks kohus võis jätta konflikti raskuskeskme põhimõtte arvestamata, on põhjendatud erialakirjanduses järgnevalt – kui informatsioon on objektiivselt asjakohane riigis, mis ei ole kirjastaja või teabesisu autori asukohajärgne riik, siis sellises riigis saabki olla väidetava

¹⁰⁷ C. I. Nagy. The Word is a Dangerous Weapon: Jurisdiction, Applicable Law and Personality Rights in EU Law – Missed and New Opportunities. *Journal of Private International Law*, 8:2, 251-296. 2012, lk 259-261.

¹⁰⁸ J. Oster, lk 119.

¹⁰⁹ A. Mills, lk 20.

¹¹⁰ *Ibid*, lk 21.

¹¹¹ EK 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p-d 55-67.

¹¹² *Ibid*, p 58.

¹¹³ U. Magnus, P. Mankowski 2016, lk 318-319.

¹¹⁴ J. Oster, lk 119; EK 25.10.2011, liidetud kohtuasjad C-509/09 ja C-161/10, p 48.

kannatanud isiku huvide kese.¹¹⁵ Küll aga autor ei saa täielikult selle seisukohaga nõustuda, kuna veebilehe keel ning domeeninimi ja kirjastaja või teabesisu autori kavatsus on need aspektid, mis võivad oluliselt mõjutada informatsiooni objektiivset asjakohasust. Autor soovib siinkohal tuua järgneva näite – kui näiteks Leedu veebileheküljel avaldatakse leedu keelne au haavava sisuga artikkel, mis võib küll olla objektiivselt asjakohane informatsioon paljudes teistes liikmesriikides, siis võõrkeelne tekst või tundmatu veebilehekülj ei võimalda olla informatsioonil asjakohane näiteks Saksamaal. See tähendab seda, et keelelise ebaselguse tõttu ei saa toimuda isiku au haavamine näiteks Saksamaal. Keeleliselt ei ole teabesisu igas liikmesriigis arusaadav ning seetõttu ei saa sellises liikmesriigis ka isikule tekkida kahju. Selles liikmesriigis, kus sisul on objektiivselt uudisväärtuslik mõju, on tõenäoliselt ka teabesisu enim loetud või alla laetud.

Kokkuvõtteks kaasneb kaasneb huvide keskme doktriini lisandumisega internetis au haavamise juhtumite kohtualluvusele oluline muutus – isikul on võimalik omada ja seetõttu ka kahjustada mainet rohkem kui ühes riigis. Küll aga *Shevill jt.* otsusest tulenev mosaiigiteooria¹¹⁶ on enam kui ühes riigis kahjustatavat mainet omava hageja jaoks küllaltki ebasoodne valik, siis nüüd on hagejal võimalus pöörduda ka huvide keskme järgsesse kohtusse. Õiguskirjanduses on leitud, et huvide keskme doktriini algatamine on väga kasulik inimeste jaoks, kellel on ülemaailmne maine ning kellel on enamasti ka piisavalt majanduslikke ressursse, et hageda väljaspool oma alalise elukoha järgset kohtualluvust.¹¹⁷ Paraku kaasneb huvide keskme doktriini lisandumisega ka foorumijahi problemaatika, kuivõrd sellistel juhtudel on hagejatel ja eelkõige tuntud inimestel võimalik valida endale kõige soodsama liikmesriigi kohtualluvus, lähtudes sellest, millises liikmesriigi kohtus kaitsakse kõige tugevamalt isikuõigusi.

¹¹⁵ C. I. Nagy, lk 271.

¹¹⁶ EK 7.03.1995, C-68/93, p-d 30-32.

¹¹⁷ C. I. Nagy, lk 271.

1.3.1. *Forum Shopping* ehk foorumijahiga kaasnev problemaatika

Euroopa Õiguskomisjon¹¹⁸ on märkinud, et internetis sisu levitamine on tugevalt tõstnud foorumijahi esinemise võimalikkust.¹¹⁹ Pärast Rooma II määruse¹²⁰ vastuvõtmist tellis Euroopa Parlament ulatusliku võrdleva uuringu *Mainstrat Study*¹²¹, kus võrreldi kõigi 27 liikmesriigi kohalduvat õigust seoses privaatsus- ja isikuõigustega. Uuringu tulemusena leiti, et liikmesriikide kollisiooninormide seas esineb ulatuslik erinevus¹²², mis on kirjastajate ja autorite jaoks küllaltki ebasoodne tulemus. Sellise ulatusliku kollisiooninormide erinevuse tagajärjeks on foorumijahi probleem, kuivõrd kohtualluvuse valik au haavava teabesisu korral internetis võimaldab kannatanul pöörduda peaaegu ükskõik millise liikmesriigi kohtu poole. Seetõttu on võimalik kannatanud isikul valida endale kõige sobivam kohtualluvus just riigis esinevate kollisiooninormide järgi ehk millises liikmesriigis kehtiv seadusandlus on kannatanu jaoks kõige soodsam ehk millises liikmesriigis ta kõige suurema tõenäosusega saaks soovitud ulatuses kahju hüvitise.

Foorumijahi ehk laimu turismi juhtumite korral isik, kelle mainet on kahjustatud tema kodumaal, esitab hagi teise riigi kohtusse.¹²³ Isiku eesmärk sellisel juhul on valida selline liikmesriik, kus seadused kaitsevad vähem sõna- ja meediavabadust ning kaitsevad rohkem laimatud hagejat.¹²⁴ Samuti on mitmed õigusteoreetikud¹²⁵ seisukohal, et foorumijaht

¹¹⁸ Ingl. k. *European Committee on Legal Affairs*.

¹¹⁹ European Parliament, Committee on Legal Affairs. Working Document on the amendment of Regulation (EC) No 864/2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). 23.05.2011, lk 4. (Kättesaadav internetis: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/juri/dv/836/836983/836983_en.pdf 10.04.2016)

¹²⁰ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EÜ) nr 864/2007, 11. Juuli 2007, lepinguväliste võlasuhtete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). – EL T L 199.

¹²¹ European Commission. Comparative Study on the Situation in the 27 Member States as Regards the Law Applicable to Non-Contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights Relating to Personality. February 2009. (Kättesaadav internetis: https://inform.files.wordpress.com/2010/07/study_privacy_en.pdf 05.04.2016)

¹²² Näiteks tuleneb *Mainstrat Uuringu* (p. 4.2., lk 42), et siseriiklikult on erinevused väga suured. Paljudes liikmesriikides loetakse isikuõiguse vastaseid tegusid lausa kuritegudeks ning nad sellised rikkumised kuuluvad hoopis kriminaalõiguse valdkonda. Lisaks erineb oluliselt ka siseriiklikult trahvide ulatus – Kreekas 150 – 15 000 eurot ning võrdlusena Prantsusmaa 45 000 eurot.

¹²³ N. M. Rosenbaum. Pick a Court, any Court: Forum Shopping Defamation Claims in the Internet Age. *Journal of Internet Law*. June, 2011, lk 18.

¹²⁴ J. Dempsey. Defamation in the Internet Age: Protecting Reputation Without Infringing Free Expression. Center for Democracy & Technology. September 11. 2012, lk 10.

põhjustab märkimisväärselt suurt ohtu vabale eneseväljendusele ehk sõnavabadusele. Lisaks tekitab foorumijaht ebakindlust, kuna osapooled ei saa iial olla kindlad, milliseid õiguslikke norme ja millises kohtus nende suhtes kohtumõistmisel kasutatakse.¹²⁶ Euroopa Kohus sai aga õige ruttu pärast *Shevill jt.* otsuse¹²⁷ tegemist aru, et selline otsus võib julgustada inimesi foorumijahile¹²⁸, mistõttu Euroopa Kohus püüdis julgustada hagejaid pöörduma üksnes sellise foorumi ja kohtu poole, millega neil on olemas seos ja lähtuda pigem seose kriteeriumist, kui leviku kriteeriumist.¹²⁹ Autori hinnangul ei ole huvide keskme põhimõtte loomine siiski foorumijahi probleemi lõpetanud, kuivõrd tuntud hagejatel on endiselt võimalik pöörduda ükskõik millise liikmesriigi kohtu poole.

Mõned aastad tagasi oli foorumijaht Euroopas suuresti kasvuteel. Ühe uuringu kohaselt esines selliseid juhtumeid Euroopa kohtutes ligikaudu 700.¹³⁰ Ühe näitena võib tuua kohtuasja, kus Prantsusmaa kohus püüdis võidelda 2010. aasta kohtuasjas *The French Republic v. Weiler*¹³¹ foorumijahi probleemiga. Ameerika Ühendriikides elava professori vastu esitati hagi Prantsusmaa kohtusse raamatu arvustuse eest, mis puudutas kirjanikku, kes elas Saksamaal. Isik kaevati kohtusse Iisraeli hageja poolt, kes väitis, et kohtualluvus on Prantsusmaal, kuivõrd raamatu arvustus oli kättesaadav veebikeskkonnas. Kohus aga jättis hagi rahuldamata, liikudes selles suunas, et vähendada tulevasi laimu turismi juhtumeid Prantsusmaal.¹³²

Foorumijahiga ehk laimu turismiga kaasneb suurel hulgal soovimatuid tagajärgi, sõltumata kohtuvaidluse objektist. Kusjuures õiguskirjanduses on leitud, et kui kohtualluvuse reegleid kasutatakse ära eesmärgiga mõjutada kohtuasja, siis on kogu õiguskord madala väärtusega või

¹²⁵ Vt. L. Levi. The Problem of Trans-National Libel. University of Miami Legal Studies Research Paper No. 11 2011, lk 509; T.C. Hartley. Libel Tourism and Conflict of Laws. The International and Comparative Law Quarterly, Vol 59, No. 01.01.2010, lk 30.

¹²⁶ D.W. Vick, L. MacPherson, lk 964.

¹²⁷ EKo 7.03.1995, C-68/93.

¹²⁸ EK 7.03.1995, C-68/93, kohtujuristi ettepanek, p 79.

¹²⁹ D. W. Vick, L. MacPherson, lk 936-937.

¹³⁰ O. Spencer, A. Callamard. Civil Defamation: Undermining Free Expression. Article 19, Global Campaign for Free Expression. December, 2009, lk. 8-9. (Kättesaadav internetis: www.article19.org/pdfs/publications/civil-defamation.pdf 10.04.2016)

¹³¹ *Public Prosecutor vs Weiler*, Case No. 0718523043, 3. Märts 2011.

¹³² J. Howard. French Court Finds in Favor of Journal Editor Sued for Libel Over Book Review. The Chronicle of Higher Education, March 2, 2011.

ebaõige.¹³³ Mitte ainult ei ole selline manööverdamine ettenägematu, vaid võib lisaks ka anda hagejale ebaausa eelise kostja ees. Foorumijaht tekitab lisaks ka ebakindlust, kuna osapooled ei saa iial olla kindlad selles, milliseid õiguslikke norme ja millises kohtus nende suhtes kohtumõistmisel kasutatakse. Sellised mõjud ainult süvenevad, kui kohtuasi hõlmab interneti, mis on kättesaadav kõikides liikmesriikides ning millest kaasneb hagejale potentsiaalselt väga palju erinevaid foorumeid, mille seast valida.

Täiendava näitena probleemi ilmestamiseks võib tuua ka Cameron Diazi kaasuse¹³⁴, kus tabloidi *National Enquirer* lugu ei ilmunud kordagi Inglismaa väljaandes, kuid lugu oli kättesaadav interneti teel. See oli piisavaks põhjuseks Inglismaa kohtualluvuseks. Teise märkimisväärse juhtumina võib tuua *Akhmetov vs. Kyiv Post* kohtuasja¹³⁵, kus Ukraina äriees nõudis Inglismaa kohtus kahju hüvitamist, kusjuures väljaanne oli täielikult suunatud Ukraina lugejatele ning veebileht oli üksnes Ukraina keeles.¹³⁶ Kohus isegi ei peatunud faktidel, et materjal oli ukraina keeles ja veebilehekülge ei külastatud peaaegu kordagi Inglismaalt.¹³⁷ Cameron Diaz'i kui ka Akhmetov'i juhtumid ilmestavad ka huvide keskme põhimõtte problemaatikat, kusjuures eriti veel tuntud või rahvusvaheliselt tegutsevate inimeste osas. See näitab, et huvide keskmest lähtumisel võib hageja pöörduda praktiliselt minimaalse seose olemasolul ükskõik millise liikmesriigi kohtusse. Nagu autor ka eelnevalt välja on toonud, siis oleks lisaks hageja huvide keskmest lähtumisele äärmiselt oluline analüüsida ka teisi täiendavaid ja sisulisi asjaolusid, nagu on veebilehe keel ja domeeninimi, autori eesmärk ja tahtlus kuhu ta soovis teabesisu suunata, veebilehekülje suunatus ning reklaam. Lisaks ilmestab see ka olukorda, et peaaegu üleeuroopaliseks kohtualluvuseks ei ole vaja olla üksnes tuntud, vaid üleeuroopaline huvide kese võib olla *Akhmetov vs. Kyiv Post* kohtuasja järgi ka rikkal äriehel.

Ülemaailmsed seisukohad olukorrale on väga erinevad ning paljud riigid püüdnud foorumijahi vähendamise suunas. Argentiina kohtud on muuhulgas leidnud, et laimu kohtuasju peaks lahendama see kohus, kus väljaande originaal on kirjastatud.¹³⁸ Internetis

¹³³ D.W. Vick, L. MacPherson, lk 964.

¹³⁴ Case SC085773, 01.06.2005. *Cameron Diaz, Shane Nickerson and Jeanne Martin vs National Enquirer Inc jt.*

¹³⁵ 21.02.2008, (QB), *Rinat Akhmetov vs. Kyiv Post*

¹³⁶ J. Dempsey, lk 10.

¹³⁷ J. Azarov. Overseas has Long Arms or do not Want a Ride on the Libel Tour in London? Azarov and Partners Law Company, 25.10.2010.

¹³⁸ J. Dempsey, lk 11

tähendab see seda, et kohtualluvus peaks olema sellisel riigil, kust alguses teabesisu üles on postitatud. Kanada kohtud on rakendanud ettenähtavuse testi, mis tähendab seda, et kohtualluvus on Kanadas üksnes siis kui kostja pidi ette nägema, et tema sõnadel on Kanadas mõju.¹³⁹ Senikaua kuni Euroopa Kohtu tõlgenduse järgi kehtib Euroopa Liidu territooriumil praegusel kujul huvide keskme ning „kahju tekkimise koha“ põhimõte, ei ole aga võimalus Euroopa Liidul seda probleemi vähendada. Tähtis oleks huvide keskme põhimõtet kitsendada ja lähtuda ka veebilehekülje sisulisest suunatusest. Euroopa Liit on erinevates uuringutes ka nentunud¹⁴⁰, et foorumijahi probleem on suur ja sellega tuleks tegeleda, ent tegelikkuses ei ole veel rakendatud ühtegi toimivat meetet selle piiramiseks.

Olukord, kus huvide keskme põhimõte soodustab foorumijahti, võib viia edasi järgneva probleemküsimuseni. Nimelt foorumijahi puhul ei ole kostjatel au haavava postituse korral võimalik ette näha, millisesse kohtusse tema vastu hagi esitatakse. Selline olukord ohustab aga õigusselgust ja õiguskindlust.

1.3.2. Õiguskindluse põhimõtte tagamine kannatanu huvide keskmest lähtuva kohtualluvuse korral

Ettenähtavus on üks kohtualluvuse määramise reeglite olulisemaid printsiipe.¹⁴¹ Huvide keskme põhimõtte kohaldamisel võib ilmestuda probleem kostja ettenähtavusest – kas kostjal on võimalik mõistlikult ette näha kõiki neid riike, kus asub kannatanu huvide kese või on selline laialdane tõlgendus kostja suhtes ebaõiglase loomuga? Euroopa Kohtu otsuses C-533/07¹⁴² on kohus leidnud, et määruse 44/2001 üks olulisi eesmärke on õiguskindlus, mille sisu on liikmesriigis elavate isikute õigusliku kaitse tugevdamine, võimaldades hagejal kindlaks teha kohtu, kuhu ta võib pöörduda, ja kostjal mõistlikult ette näha, millisesse

¹³⁹ A. MacIssac. Black v. Breeden: The Ontario Court of Appeals Applies New Van Breda Test to Find Conrad Black Victorious. Sine loco, 18.08. 2010. (Kättesaadav internetis: <http://www.thecourt.ca/2010/08/18/black-v-breeden-the-ontario-court-of-appeal-applies-new-van-breda-test-to-find-conrad-black-victorious/> 25.03.2016)

¹⁴⁰ European Commission. Comparative Study on the Situation in the 27 Member States as Regards the Law Applicable to Non-Contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights Relating to Personality. February 2009. ja European Parliament, Committee on Legal Affairs. Working Document on the amendment of Regulation (EC) No 864/2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). 23.05. 2011, lk 4.

¹⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, preambula punkt 16.

¹⁴² EKo 23.04.2009, C-533/07, *Falco Privatstiftung and Thomas Rabitsch versus Gisela Weller-Lindhorst*.

kohtusse võidakse tema vastu hagi esitada.¹⁴³ Sama põhimõtet on korratud ka lahendis C-103/05¹⁴⁴, kus on välja toodud, et õiguskindluse põhimõte nõuab eelkõige seda, et kohtualluvuse erireegleid tõlgendades peab olema keskmiselt informeeritud kostjal võimalik ette näha, millisesse kohtusse võib tema vastu hagi esitada.¹⁴⁵

Euroopa Kohus on leidnud, et selle paiga kohtualluvus, kus väidetaval kannatanul on huvide kese, on kooskõlas kohtualluvuse eeskirjade ootuspärasuse eesmärgiga ka kostja vaatenurgast ning kahjustava teabesisu levitaja peab olema teadlik sisus kirjeldatud isikute huvide keskmest.¹⁴⁶ Autor ei nõustu kohtu poolt väljendatud seisukohaga, kuna Euroopa Kohus ei ole põhjendanud kuidas täpselt on võimalik kostjal ka erijuhtumite puhul kohtualluvust ette näha. On selge, et elukoha järgset kohtualluvust peab olema kostjal võimalik ette näha, kuid huvide keskmise põhimõtte võimaldab hagejale märksa suurema kohtualluvuse valiku, kui üksnes elukohajärgne kohus.¹⁴⁷ Olles kirjastaja või teabesisu avaldaja, ei saa eeldada, et ta peaks olema kursis kõikide nende liikmesriikidega, millega võib väidetaval kannatanud isikul seotus olla. Brüssel I *bis* määruse preambuli punkt 16 järgi ei ole huvide keskmise põhimõtte rakendamisel tagatud kostja huvide kaitse ja tiheda seose olemasolu. Eelnimetatud punkt 16 nõuab, et tihe seos peab tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha.¹⁴⁸ Autori mõttekäiku toetab ka erialakirjanduses avaldatud seisukoht - kui kostja tegutseb konkreetses liikmesriigis ning tema väljaanne ja kirjutised, nende keel ja publik on kõik sama liikmesriigiga seotud, siis on tal väga raske näha ette, et talle võib sellegipoolest tulla kohtuasi väljaspool tema jurisdiktsiooni.¹⁴⁹

Probleemi ilmestamiseks oletagem, et Kreekas tegutsev blogija peab blogi erinevatest raamatutest ning avaldab blogis oma hinnanguid erinevatele teostele. Ühes postituses kirjutab ta kriitiliselt Läti kirjanikust ning postitusel on potentsiaalselt au haavav sisu. Kreeka blogija kirjutab oma blogi kodumaises keeles ning lugejaskond on samuti enamjaolt kreeklased. Sellisel juhul saab Läti kirjanik oma huvide keskmest lähtumise korral esitada kogu kahju hüvitamise nõude Läti kohtusse. Muuhulgas praeguse Euroopa Kohtu tõlgenduse järgi ei oma

¹⁴³ Ibid, p 22.

¹⁴⁴ EKo 13.07.2006, C-103/05, *Reisch Montage AG versus Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*.

¹⁴⁵ Ibid, p 25.

¹⁴⁶ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 50.

¹⁴⁷ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 49.

¹⁴⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, preambula punkt 16.

¹⁴⁹ A.Mills, 27.

tähtsust, et Lätis ei ole keegi blogipostitust lugenud või valitseb postituses keelelis-mõisteline ebaselgus. Autori hinnangul on Kreeka blogijal seetõttu väga keeruline ette näha, et tema vastu võidakse esitada hagi Läti kohtusse. Veelgi enam muudaks ettenähtavuse komplitseerituks see, kui Läti kirjaniku raamat oleks tõlgitud ja loetav ka Leedu lugejaskonnale ning see annaks Läti kirjanikule aluse väita, et tema huvide kese asub ka Leedus. Sellisel juhul muutub blogipostituse teinud isikule kohtualluvus veelgi ettenägematuks. Õiguskirjanduses on leitud, et Euroopa Kohtu otsus ja huvide keskme lähtuv tõlgendus annab hagejale laia võimaluse luua fakte, mille alusel valitakse hageja sõbralikuma liikmesriigi kohtualluvus.¹⁵⁰ Seetõttu võib lisaks Leedu ja Läti kohtualluvusele tekkida ka rohkelt teisi kohtualluvusi, millega kirjanik võib leida end seotud olevat.

Eelnevate näidete pinnal on võimalik näha, kuidas rakendub huvide keskme põhimõte internetis au haavava teabesisu korral. Samuti ilmestub, et huvide keskme põhimõte ei taga kostjale täielikku ettenähtavust ning soodustab ka foorumijahti. Huvide keskme põhimõttest lähtumine ohustab enim kirjastajaid ja teabesisu avaldajaid, kes tihti ei pruugi ette näha, millistes konkreetsetes liikmesriikides võib väidetavalt kannatanud isiku huvide kese asuda. Sellise tõlgenduse kõige halvemaks tagajärjeks võib olla see, et kirjastajad ja teabesisu avaldajad ei julge enam kasutada oma rahvusvaheliselt tunnustatud õigust sõna- ja väljendusvabadusele. Teabesisu avaldajale või kirjastajale on odavam vältida kirjutamast potentsiaalselt au haavava sisuga artikleid internetis selle asemel, et riskida võimaliku kuluka kohtuprotsessiga.

¹⁵⁰ A. Kadyshovich. Jurisdiction and Choice of Law for Online Publishers in Europe. *Communications Lawyer*, Vol 28. Issue 4. Jaanuar, 2012, lk 17.

2. KAHJU HÜVITAMISE NÕUDE ULATUS BRÜSSEL I BIS MÄÄRUSE JÄRGI

2.1. Kahju hüvitamise nõude ulatus teabesisu avaldaja asukoha järgi

Hageja õigus pöörduda kostja asukohajärgse kohtu poole terve kahju hüvitamise nõude ulatuses tuleneb Brüssel I *bis* määruse artiklist 2, mis sätestab üldise kohtualluvuse reegli.¹⁵¹ Eelpool käsitletud *Shevill jt.*¹⁵² kaasuse põhjal saab teha olulise järelduse – hagejal ehk kahjustatud isikul on võimalik nõuda kahju hüvitamist kogu ulatuses teabesisu avaldaja asukoha järgses kohtus.¹⁵³ Ühendatud kohtuasjas *e-Date ja Oliver Martinez jt v MGN Ltd*¹⁵⁴, pidi Euroopa Kohtu suurkoda¹⁵⁵ välja selgitama määruse 44/2001 artikli 5 lg 3 ja direktiivi 2000/31¹⁵⁶ artikli 3 rakendatavuse piire. Euroopa Kohus leidis, et internetis avaldatud au haavava teabesisu korral võib väidetavalt kahjustatud isik esitada avaldaja vastu kahju hüvitamise nõude muuhulgas ka selle liikmesriigi kohtutesse, kus on au haavava teabesisu avaldaja asukoht, kusjuures nendes kohtutes on hagejal õigus nõuda kogu kahju hüvitamist.¹⁵⁷ Lisaks on internetis leviva au haavava teabesisu puhul lisandunud hagejale ka võimalus esitada kogu kahju hüvitamise nõue teabesisu avaldaja tegutsemiskoha järgsesse kohtusse.¹⁵⁸ See tähendab, et hageja saab kogu kahju nõuda muuhulgas ka selles liikmesriigi kohtus, kus teabesisu on veebikeskkonda üles laetud.¹⁵⁹

Tegemist on kostja jaoks kõige sobivama kohtualluvuse valikuga ning seetõttu ka hagejal on võimalik nõuda kogu tekkinud kahju hüvitamist selles liikmesriigis. Küll aga võib selline meetod hageja jaoks osutuda keeruliseks, kuna tegemist on jurisdiktsiooniga, mis rahvusvahelise kohtualluvuse puhul tõenäoliselt ei kattu tema peamise viibimiskohaga.

¹⁵¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012.

¹⁵² EKo 7.03.1995, C-68/93.

¹⁵³ Ibid, p 33.

¹⁵⁴ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10.

¹⁵⁵ Märkimisväärne on asjaolu, et Euroopa Kohus tegi Martineze ja e-Date kohtuasja puhul otsuse suurkoja ees. Euroopa Kohtu praktikas on pigem haruldased juhtud, mil asja arutatakse kogu 15-liikmelise kohtu suurkoja ees. See omakorda näitab, et tegemist oli esmakordse ja õiguslikult äärmiselt olulise lahendiga.

¹⁵⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ, 8. Juuni 2000, infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta).- ELT L 178.

¹⁵⁷ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 69.

¹⁵⁸ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 281 komm. 264; EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10 p 52.

¹⁵⁹ U. Magnus, P. Mankowski (2007), lk 197.

Tõenäoliselt ei ole seetõttu tegemist hageja esimese valikuga kogu kahju hüvitamise nõude esitamisel.

Küll aga esineb ka selle põhimõtte rakendamisel teatud probleemküsimusi ja ebaselgusi just internetis au haavamise tõttu tekkinud kahju osas. Oletagem, et Saksamaal tegutsev isik postitab oma *Facebooki* profiilile laimava sisuga postituse Läti kodaniku kohta. Sellisel juhul on Euroopa Kohtu tõlgenduse järgi¹⁶⁰ „kahju tekitamise kohaks“ Saksamaa. Seetõttu on Läti kodanikul õigus esitada Saksamaa kohtule kogu kahju hüvitamise hagi enda au haavamise eest internetis. Küll aga tekib siin probleem – kas Facebooki piiratus ehk kättesaadavus ainult Facebooki kasutajaskonnale on piisavaks aluseks, et kahju ulatuse määramisel seda arvesse võtta. Sellisel juhul ei ole au haavav postitus igas liikmesriigis üldiselt kättesaadav, vaid on loetav ainult veebilehekülje *Facebook* kasutajatele. Autori hinnangul on Euroopa Kohtu tõlgenduspraktika välistanud lugejate arvestamise kohtualluvuse määramisel, kuid teisest küljest ei ole see välistatud lugejate arvu arvestamist kahju hüvitise nõude ulatuse määramisel. Tulenevalt Saksamaa kohtupraktikast¹⁶¹ võetakse kahju hüvitamise aluseks muuhulgas lugejate arvu internetis, seega käesoleva näite puhul võiks see olla aluseks kahju hüvitise piiramisel.

Sarnane oleks olukord blogipostituse puhul, mis on piiratud lugejaskonnale lugemiseks avatud. Kui hageja pöördub kohtuasjaga „kahju tekitamise koha“ järgsesse kohtualluvusse ning nõuab kogu kahju hüvitamist, siis tuleb arvesse võtta talle kogumis tekkinud kahju, ehk igas liikmesriigis talle tekitatud kahju¹⁶². Kui hageja koduriik on Läti ja see erineb „kahju tekitamise koha“ kohtualluvuse riigist ehk Saksamaast, siis peab sellisel juhul Saksamaa kohus õiglase kahju hüvitamise määramisel arvestama kogu isikule tekkinud kahju, mitte ainult Saksamaal tekkinud kahju. Sellisel juhul on tegelikkuses Saksamaa kohtul üsna keeruline kindlaks teha ja määrata kahju ulatust Lätis, kuivõrd kohtul on väga keeruline välja selgitada hagejale tekitatud kahju Lätis. Veelgi problemaatilisem oleks olukord tuntud inimese puhul, kus peab arvesse võtma talle igas liikmesriigis tekkinud kahju ulatust.

¹⁶⁰ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 52.

¹⁶¹ Bundesgerichtshof (BGH) 29.03.2011, No. VI ZR 111/10 – '*www.womaineurope.com*' ; Bundesgerichtshof (BGH) 02. 03.2010, No. VI ZR 23/09 – '*New York Times*'. Autori märkus: „*www.womaineurope.com*“ kohtuasjas kohaldati ka Bürussel I määrust.

¹⁶² M. Šramek. Brussels I recent Developments in the interpretation of special jurisdiction provisions for internet torts. Masaryk University Journal of Law and Technology. Vol 9:1. 2015, lk 168.

Mida aga teha juhtumil, kus hageja soovib kogu tekkinud kahju nõuda liikmesriigis, kus asub kahjustava teabesisu üles sisaldava serveri asukoht? Erialakirjanduses on leitud, et oluline on üleslaadimise kohta mitte segi ajada serveri asukohaga, kus kahjustava teabesisuga materjali hoiustatakse.¹⁶³ Järelikult on hagejal võimalus lähtuda üksnes kohast, kus kahjustava teabesisuga materjal on interneti üles laetud, ent serveri asukohajärgsesse kohtusse hagejal õigust kahju hüvitamise nõuet esitada. Oluline on see, millises kohas kahjustav tegu toime on pandud¹⁶⁴. Serveri asukoht ja kahjustava teo toimepanemise koht võivad omavahel suuresti erineda, seetõttu oleks serveri asukoht liiga kaugel sätte tõlgendus ning ei tagaks autori hinnangul enam määruse eesmärgi täitmist. Tihti on serveri asukoht ka juhuslik¹⁶⁵ ning ei ole seotud kummagi kohtuasja poolega. Näiteks suurte ettevõtete puhul on serveri asukoht tihti täiesti teistsugune kui reaalne ettevõtte tegutsemiskoht. Samamoodi ka näiteks kommentaariumite, blogide või muude teenuste puhul – näiteks *Facebook*'i server asub täiesti teistsuguses riigis, kus asub *Facebook*'i au haavava postituse kirjutanud isiku jurisdiktsioon. Sellisel juhul on väidetavalt kahjustatud isikul õigus esitada kogu kahju hüvitamise nõue lähtuvalt *Facebook*'i postitaja tegutsemiskohast, mitte *Facebook*'i kui serveri asukohast.

Kuidas aga toimida juhtumil, kus internetis au haavamise tõttu kahjustatud isiku soov ei ole mitte mittevaralise kahju hüvitamise nõude esitamine, vaid toimingute tegemiseks kohustamise nõue. Näiteks kohtuasjas C-509/09 esitas hageja nõude lõpetada teabesisu esitamine internetis ning edaspidi sellest rikkumisest hoiduma.¹⁶⁶ Teisisõnu, millisel viisil tuleks tuleks toimida juhtumite puhul, kus hageja nõuab au haavava teabesisu või postituse eemaldamist või andmete ümberlukkamist? Autori hinnangul „kahju tekitamise koha“ järgne kohtualluvus oleks sellise nõude jaoks kõige sobilikum kohtualluvus. Kuna enamasti juhtudel „kahju tekitamise koht“ kattub väljaande asukohaga, siis sellise riigi kohus on kõige õigem otsustama ka postituse eemaldamise või andmete ümberlukkamise kohtuasja üle. Näiteks kui Saksamaa uudisteportaal on avaldanud au haavava sisuga arvamust, siis sellise nõude puhul kõige lähedasem kohus teabe esitamise lõpetamise nõuet arutama oleks Saksamaa kohus. Sellisel juhul on tegemist kohtualluvusega, mis on kõige tihedamalt nõudega seotud. Üksnes Saksamaa kohus on kõige pädevam hindama, kas kostja peab teabesisu oma portaalist eemaldama või mitte. Kui hageja soovib esitada andmete ümberlukkamise nõuet, siis ka selle puhul on asja kõige otstarbekam lahendada „kahju tekitamise koha“ järgne kohus, kuivõrd

¹⁶³ J. Oster, lk 122.

¹⁶⁴ U. Magnus, P.Mankowski (2016), lk 281 komm. 264

¹⁶⁵ Ibid, lk 296 komm. 303.

¹⁶⁶ EKO 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 17.

enamasti on uudisteportaali asukoht ka samas kohas. Alati see loomulikult nii ei ole, näiteks Postimehe ajakirjanik võib postitada uudisloo üles Horvaatiast, sellisel juhul oleks ka tegutsemiskohaks Horvaatia. Kuid kuna „kahju tekitamise koht“ hõlmab ka kostja alalist elu- või asukohta, mistõttu oleks siiski võimalik esitada andmete ümberlükkamise nõue ka Eestisse. Aga mida teha juhul, kui isik siiski esitab nõude Horvaatiasse? Autori hinnangul on tegemist olukorraga, mis näitab „kahju tekitamise koha“ problemaatikat interneti au haavamisest tulenevate erinevate nõuete puhul. Horvaatia kohus peab seetõttu hindama tiheda seose puudumisel, kas eestlase au on üldse haavatud ning kas uudisteportaal Postimees peaks esitatud teabesisu ümber lükkama.

Autori hinnangul on õige lähtuda põhimõttest, et kostja alalise elu-, tegutsemis- või asukohajärgses kohtus on hagejal õigus nõuda kogu kahju hüvitamist. Sellisel juhul on tegemist liikmesriigi kohtuga, kes on kindlasti pädev määramaks kindlaks hagejale tekkinud kahju ulatust, kuivõrd on võimalik hinnata kui suures ulatuses on isikule konkreetses kahju tekitamise kohas kahju tekkinud. Küll aga oleks hageja jaoks äärmiselt ebaõiglane olukord, kus tal oleks õigus üksnes kostja asukohajärgsesse kohtusse esitada kogu kahju hüvitamise nõue. Seetõttu on võimalik hagejal lähtuda ka huvide keskme põhimõttest ja nõuda kahju hüvitamist valikuliselt igas sellises liikmesriigis, kus asub tema huvide kese. Lisaks sellele võimalusele on säilinud ka võimalus nõuda kahju hüvitamist „kahju tekkimise paiga“ järgses kohtus.

2.2. Kahju hüvitamise nõude ulatus kahju tekkimise paiga järgi

Juba *Shevill jt.* otsuse järgi kehtis põhimõte, mille kohaselt on hagejal võimalik pöörduda iga riigi kohtu poole, kus paberväljaanne on levinud ja nõuda igas riigis tekkinud kahju eraldi välja.¹⁶⁷ Paraku on selline tõlgendus äärmiselt problemaatiline ja kulukas nii hageja kui ka kostjate ja kohtusüsteemi jaoks üldiselt. Üllatuslikult on sama põhimõte kehtiv ka praeguse kohtupraktika järgi, kusjuures muutumatu sisuga.¹⁶⁸ *eDate jt. v MGN Ltd.* otsuses leidis kohtujurist¹⁶⁹, et väidetavalt kahjustatud isik saab esitada kogu kahju hüvitamise nõude selle liikmesriigi kohtule, kus teabesisu on olnud kättesaadav ja kus on isiku mainet kahjustatud. Kohus nõustus sisuliselt sama põhimõttega ning ka kohtuotsuses nõustuti¹⁷⁰, et internetis au

¹⁶⁷ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 33.

¹⁶⁸ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 52.

¹⁶⁹ EK 19.04.2012, C-523/10, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p 67.

¹⁷⁰ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 52.

haavamise korral peab väidetavalt kahjustatud isikule jääma selline võimalus alles. Sellisel viisil kahju hüvitamise nõuet nimetatakse ka mosaiigi põhimõtteks¹⁷¹, mille kohaselt mitmed kohtualluvused kokku võimaldavad hagejal saada kogu kahju hüvitamise nõue.¹⁷² Selleks, et isik saaks internetis au haavamise tõttu tekkinud kahju hüvitamist nõuda, peab isik omama teises liikmesriigis ka kahjustatavat mainet.¹⁷³ Niisiis on kahju tekkimise koht selline koht, kus avaldub isikule kahjulik tagajärg ning seetõttu tekib talle ka selles liikmesriigis kahju.¹⁷⁴

Järelikult tähendab „kahju tekkimise koha“ alusel kahju hüvitamise nõudmine, et neil kohtudel on pädevus hinnata vaid kahju, mis tekkis selle riigi territooriumil, mille kohtusse on pöördutud.¹⁷⁵ Käesoleva olukorra muudab keeruliseks aga kahju ulatuse hindamine. Teoreetiliselt on isikul võimalus esitada kahju hüvitamise nõue iga riigi kohtusse, kus on teabesisu on olnud kättesaadav¹⁷⁶ ning mitme kohtualluvuse korral võib muutuda kohtute jaoks väga keeruliseks kahju ulatuse hindamine, see tähendab millisel hulgal on isiku mainet ühes või teises riigis täpselt kahjustatud. Kohtul on sellise kohtuasja puhul vaja teha ära väga suur töö, lisaks keerukale kahju hüvitise ulatuse määramisele peab ta kahju hüvituse määramisel toetuma teatud määral ka teistele samas asjas käimasolevatele kohtuasjadele. Teisisõnu peab kohus välja selgitama kui palju on isik teistest liikmesriikidest kahju hüvitise saanud ning tegema pidevat koostööd teiste riikide kohtutega, et Euroopa Liidus kujuneks ühtlane kohtupraktika. Autori mõttekäiku toetab õiguskirjanduses avaldatud seisukoht, mille kohaselt „kahju tekkimise paiga“ põhimõte on ebaõnnestunud kahju hüvitamise nõude osas¹⁷⁷ ja muudab väga keeruliseks kohtunike töö õiglase kahju hüvitamise määramisel, kuivõrd kohtunikud peavad ennast kursis hoidma ka teiste otsustega samas kohtuasjas ja mittevaralise kahju ulatuse määramine isikuõiguste riive korral on niigi äärmiselt keerukas ja palju kaalutlust nõudev otsus.¹⁷⁸

¹⁷¹ U. Magnus P. Mankowski (2016), lk 327 komm. 371.

¹⁷² M. Šramek, lk 168.

¹⁷³ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 315 komm. 346.

¹⁷⁴ EKo 19.04.2012, C-523/10, p 21.

¹⁷⁵ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 51.

¹⁷⁶ Ibid, p 52.

¹⁷⁷ G. Wagner, lk 32.

¹⁷⁸ Ibid, lk 33.

Näitena võib tuua olukorra, kus üle-euroopaliselt tuntud kirjaniku kohta kirjutatakse au haavav blogipostitus Taiwanis, kuid kirjutise autor on Euroopa Liidu alaline elanik. Kuivõrd kirjanik omab igas Euroopa Liidu liikmesriigis kahjustatavat mainet ning blogipostitus on igas liikmesriigis ka kättesaadav, siis saab tuntud kirjanik pöörduda iga liikmesriigi kohtu poole kahju hüvitamise nõudega selles osas, kui palju talle igas liikmesriigis eraldi kahju on tekkinud. Autori hinnangul võib selle olukorraga kaasneda kohtutele keerukus kahju hüvitamise nõude ulatuse määramisega, kuivõrd üks kahju tekitanud sündmus tuleb jaotada mitmeteks episoodideks ning tuleb hinnata isikule tekkinud kahju ulatust igas liikmesriigis eraldi. Autori hinnangul võib selline kahju eraldi hindamine aga kokkuvõttes tuua väidetavalt au haavatud kirjanikule kaasa märksa suurema kahju hüvitise kui ta oleks saanud näiteks huvide keskme põhimõttest lähtuvalt ühe kohtu poole kogu kahju hüvitamise nõudega pöördudes. Selle olukorra võiks tingida see, et liikmesriigiti on siiski kahju hüvitamise ulatused au haavamise puhul väga erinevad.¹⁷⁹

Ainsaks piiranguks, miks kannatanud isik ei peaks lähtuma „kahju tekkimise koha“ järgest kohtualluvusest on, et tal ei ole võimalik nõuda sellelt liikmesriigi kohtult kogu kahju hüvitamist ning isik saab nõuda üksnes selles konkreetsetes liikmesriigis tekitatud kahju hüvitamist.¹⁸⁰ Autor toob olukorra ilmestamiseks näite. Kui tuntud Inglismaa kodaniku kohta kirjutatakse au haavava sisuga internetikommentaari Belgia kodaniku poolt, on isikul õigus minna näiteks Prantsusmaa kohtusse selle kahju osas, mis talle on tekkinud Prantsusmaal veebilehekülje kättesaadavuse tõttu.¹⁸¹ Tegelikult ei ole kohtuasjal Prantsusmaaga mitte ühtegi muud seost peale selle, et teabesisu oli seal interneti teel kättesaadav. Selline olukord toob endaga kaasa aga paljude erinevate õiguste kohaldumise ühe ja sama kohtuasja lahendamiseks ning kahju hüvitamiseks. Sellise kohtualluvuse puhul tekibki küsimus, kas antud näite puhul on üldse Prantsusmaal kahju tekkinud? Autori hinnangul peaks sellele küsimusele vastama siiski jaatavalt, kuivõrd Euroopa Kohtu tõlgenduse järgi piisab kahju tekkimiseks ka isiku tuntusest.¹⁸² Isegi kui veebilehekülg ning artikkel ja samuti artikli juures olevad internetikommentaariid on võõrkeelsed ning Prantsusmaa elanikele kauged, ei ole see piisavaks aluseks, et väita, et tuntud inimese mainet Prantsusmaal kahjustatud ei ole.

¹⁷⁹ Vt pikemalt ptk 1.3.1.

¹⁸⁰ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 52.

¹⁸¹ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 51.

¹⁸² Ibid, p 49.

Huvitavale seisukohale on jõudnud oma artiklis J.Oster¹⁸³, leides, et vastukaaluks „kahju tekkimise koha“ põhimõttele vääraks „ühekordse avaldamise“ reegel Euroopa Liidu ruumis kaalumist, kuivõrd „kahju tekkimise koha“ põhimõte võimaldab hagejale liiga suure kohtualluvuse valiku. Ta leidis, et tasub kaaluda mõtet asendada Euroopa Liidus praegu kohalduv „mitmekordse avaldamise“ reegel Ameerika Ühendriikides kohalduva „ühekordse avaldamise“ reegli vastu. „Mitmekordse avaldamise“ reegel tähendab, et ülemaailmselt kättesaadav internetilehekülj kujutab endast igas jurisdiktsioonis eraldi avaldamist ja võib viia teoreetiliselt kohtuasjadeni iga liikmesriigi kohtualluvuses, ent „ühekordse avaldamise“ reegel tähendaks, et kohtualluvus oleks sellises liikmesriigis, kus au haaavava teabesisu autor sisu veebiserverisse üles on laadinud ning selles paigas oleks õigus nõuda ka kogu kahju hüvitamist.¹⁸⁴

Autor sellise ettepanekuga ei nõustu, kuivõrd interneti puhul on tõeliselt keeruline omistada kohtualluvus ainult sellele liikmesriigile, kus on teabesisu üles laetud. Sisuliselt vastab see ettepanek sellele, et kohtualluvus peaks lähtuma üksnes „kahju tekitamise koha“ põhimõttest. Selline olukord ei saa aga olla ainsaks kohtualluvuse allikaks internetis, kuivõrd „kahju tekitamise koht“ võib olla internetis väga kauge tegelikust kahju tekkimise kohast. Näiteks kui au haavavad internetikommentaari postitakse Postimehe uudiste alla Prantsusmaalt, siis „ühekordse avaldamise“ reegli järgi olekski ainus võimalik koht kahju hüvitamise nõude esitamiseks Prantsusmaa. Praktikas võib autor või kirjastaja kasutada ära jurisdiktsioone, kus seadusandlus kaitseb tugevamini sõna- ja väljendusvabadust – ilmselt ka seetõttu ei ole „ühekordse avaldamise“ reegel Euroopas rakendamist leidnud.

Kriitiliselt on suhtunud „kahju tekkimise paiga“ kohtualluvusest tulenevasse kahju hüvitamise nõudesse M.Bogdan.¹⁸⁵ Tema hinnangul ei peaks hagejal olema õigust kahju hüvitamise nõudega pöörduda sellise liikmesriigi kohtusse, kus veebilehekülj või teabesisu oli pelgalt kättesaadav, kuivõrd sellisel juhul puudub tihe seotus liikmesriigiga, kuna liikmesriigis ei pea selle põhimõtte järgi isegi olema tekkinud otsest kahju.¹⁸⁶ Lisaks leiab Bogdan, et selline põhimõte on väga kergelt ka hageja poolt manipuleeritav, sest üksnes kohtualluvuse

¹⁸³ J. Oster, lk 117.

¹⁸⁴ Ibid, lk 118.

¹⁸⁵ M. Bogdan, Website Aecessibility as a Basis for Jurisdiction under the Brussels I Regulation. Masaryk University Journal of Law and Technology, 5, 1-9. 2011

¹⁸⁶ M. Bogdan, lk 4.

tekkimiseks võib keegi veebileheküljel oleva teabesisu alla laadida ning see juba ongi piisavaks ajendiks pöörduda selle liikmesriigi kohtusse.¹⁸⁷

Autori hinnangul on tõene, et „kahju tekkimise paiga“ põhimõtet üksi tänapäevase infoühiskonna puhul kohaldada ning seeläbi hagejale igas liikmesriigis kahju hüvitamise nõude õiguse andmine on mõnevõrra problemaatiline. On selge, et paberväljaannete puhul on selline printsiip mõistlik, sest tihti on väljaanded suunatud konkreetseesse liikmesriiki autori või kirjastaja teadliku tahtlusega. Kui ajakirja konkreetsetes liikmesriigis müüakse, siis on ta ka sinna suunatud ning autor või kirjastaja taotleb sellest liikmesriigist omale lugejaid. Küll aga kui autor või kirjastaja avaldab internetis teabesisu, siis enamasti ta ei taotle seda, et seda sisu loeksid ülemaailmselt kõik inimesed. Veelgi enam, kui tegemist on keeleliselt ainult piiratud rahvaste jaoks arusaadava teabesisuga, ent hagejal on endiselt võimalus pöörduda sellise liikmesriigi kohtusse ilma tiheda seose olemasoluta, siis muudab see kostjate olukorra väga ebasoodsaks. Siiski tuleks kaaluda ka selle põhimõtte positiivseid külgi. Ei ole kahtlust, et mida enam konkreetsetes liikmesriigis väidetavalt kahjustava sisuga informatsiooni loetakse, seda suurema lugejaskonnani informatsioon jõuab. Mida suurem on aga lugejaskond konkreetsetes liikmesriigis, seda suurem on kahjustava informatsiooni levik ning seda enam on kannatanud isikul alus pöörduda just konkreetseesse liikmesriiki. Ka Euroopa Kohus on oma otsuses C-160/10 leidnud¹⁸⁸, et „kahju tekkimise koha“ kohtute pädevuse piiramine vaid liikmesriigis tekkinud kahjuga tekitab mõnevõrra ebamugavusi, ent hagejal on siiski alati võimalus esitada kogu kahju hüvitamise nõue kas kostja elu- või asukoha või huvide keskmelisele kohtusse.

Olukord seoses kahju hüvitamise nõude ulatusega laieneb ka teistele nõuetele ehk andmete ümberlükkamise ning rikkumisest hoidumise nõuetele. Kohus tegi ühendatud kohtuasjas C-509/09 otsuse¹⁸⁹, kus isik soovis nõuda just eelpool nimetatud nõudeid. Kohus ei maininud oma otsuses, et „kahju tekkimise koha“ järgne kahju hüvitamise nõue kehtib üksnes mittevaralise kahju nõude puhul. Järelikult on teoreetiliselt ning praegusele kohtupraktikale tuginedes hagejal võimalik esitada ka andmete ümberlükkamise ja edaspidise rikkumisest hoidumise nõuded samuti igasse liikmesriiki. Autori hinnangul on see põhimõte kõige problemaatilisem, kui võrd eelnimetatud nõudeid ei ole võimalik „osadeks jaotada“. Kui mosaiigireegli saab väidetavalt kahjustatud isik erinevates liikmesriikides kahju hüvitist

¹⁸⁷ Ibid, lk 4.

¹⁸⁸ EKO 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 43.

¹⁸⁹ EKO 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10.

nõudes kokku kogu kahju hüvitise¹⁹⁰, siis kuidas peaks kahjustatud isik toimima nõudes näiteks andmete ümberlükkamist? Eelnevale tuginedes leiab autor, et eelnimetatud nõuete olemusest tulenevalt ei olegi võimalik kohaldada „kahju tekkimise koha“ põhimõtet selle tavapärase tähenduses. Autori mõttekäiku toetab ka õiguskirjanduses avaldatud seisukoht, mille kohaselt olemuselt mitte osadeks „jaotatavaid“ nõudeid ei ole võimalik „kahju tekkimise põhimõtte järgi nõuda.“¹⁹¹

2.3. Kahju hüvitamise nõude ulatus kannatanu huvide keskme järgi

Euroopa Kohus on leidnud, et kui isiku au haavatakse veebikeskkonnas, siis võib ta pöörduda oma huvide keskme järgsesse kohtusse kogu kahju hüvitamise nõude ulatuses.¹⁹² Varasemas *Shevill jt.* otsuses, millest on praegusesse praktikasse üsna palju üle võetud, oli olulisemaks erinevuseks just huvide keskme põhimõtte puudumine. Kehtis sarnane põhimõte, mille järgi oli õigus kindlas liikmesriigis kahju nõuda isikul, kes on konkreetses liikmesriigis tuntud.¹⁹³ Küll aga olulisemaks erinevuseks oli see, et kahju oli õigus nõuda igas riigis täpselt sellises ulatuses, palju seal konkreetses liikmesriigis kannatanud isikule kahju tekkinud on.¹⁹⁴ Tõenäoliselt otsustas Euroopa Kohus huvide keskme põhimõtte kehtestamisel määrata hagejale just kogu kahju hüvitamise nõude õiguse seetõttu, et teistel viisidel ei olekski hagejal võimalik kogu kahju nõuda endale lähimas kohtualluvuses. Vastasel juhul oleks ainus võimalus kogu kahju nõue esitada „kahju tekitamise koha“ järgsesse kohtusse, ent selline võimalus on liialt ebasoodne hageja jaoks. Seetõttu oli tõenäoliselt vajalik kehtestada ka lisavõimalus hagejale, et ka hageja saaks endale kõige lähedasemas kohtualluvuses nõuda kogu kahju hüvitamist. Seega kui isik leiab, et tema isikuõigusi on internetis avaldatud teabesisuga rikutud, võib ta pöörduda kahju hüvitamise nõudega kogu asjaomase kahju osas selle riigi kohtute poole, kus on tema huvide kese.

Autori hinnangul on põhjendatud lahendus, et hagejal on võimalik kogu kahju hüvitamise nõudega pöörduda endale lähimasse kohtusse. Selline kohus on kõige pädevam kindlaks määrama hagejale tekkinud kahju ulatust. Liikmesriigis, kus asub hageja huvide kese, on

¹⁹⁰ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, punkt 52

¹⁹¹ S. Kubis. Internationale Zuständigkeit bei Persönlichkeits- und Immaterialgüterrechtsverletzungen. Ernst und Werner Gieseking. Bielefeld: 1999, lk 139.

¹⁹² C. I. Nagy, lk 259.

¹⁹³ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 29.

¹⁹⁴ Ibid, punkt 33.

hageja huvid enim kaitstavad ning seetõttu on ka potentsiaal suurima kahju tekkimiseks just selles liikmesriigis.¹⁹⁵ On selge, et enamus kahju tekib hagejale sellises liikmesriigis, millega on tal tihe seotus. Üldiselt on huvide keskme järgne kohus parim määramaks tekitatud kahju ulatust. Näiteks kui Itaalia blogija teeb postituse Kreeka ärimehe kohta, siis sellisel juhul on põhiline tema maine kahjustamine toimunud Kreekas. Kreeka puhul on tegemist kohaga, kus kahjustatud isiku maine võib kõige suurema tõenäosusega ja kõige suuremas ulatuses ka kahjustada. Seetõttu on näiteks Kreeka kohus palju pädevam määrama kindlaks väidetavalt kahjustatud isikule tekkinud kahjude ulatust, kui näiteks Itaalia kohus. Sarnaselt on leidnud ka kohtujurist otsuse C-509/09 ja C-161/10 ettepanekus¹⁹⁶, et huvide keskme järgne koht on kõige tihedamini kohtuasjaga seotud ja seetõttu kõige pädevam kindlaks määrama hagejale tekkinud kahjude ulatust. Sarnaselt on leitud ka õiguskirjanduses, et enamus kahju tekib hagejale tegelikkuses liikmesriigis, millega on tal tiheda seose olemasolu ning seetõttu on õigustatud, et sellises liikmesriigis on hagejal õigus esitada ka kogu kahju hüvitamise nõue.¹⁹⁷ Järelikult on kogu kahju hüvitamise nõude jaoks äärmiselt oluline ka tiheda seose esinemine kannatanud isiku ja liikmesriigi vahel ning kui ei eksisteeri tihedat seost, siis ei ole kannatanud isikul õigus ka selles liikmesriigis nõuda kogu kahju hüvitamist.¹⁹⁸

Huvide keskme põhimõttest tulenev kohtualluvus ja kahju hüvitamise nõude ulatus on kostja jaoks igati ootuspärane juhtudel, kus tegemist ei ole tuntud inimesega. Küll aga muutub olukord problemaatilisemaks tuntud inimese puhul, kes esitab huvide keskme järgsesse kohtusse kogu kahju hüvitamise nõude. Peatükis 1.3.1. leidis autor, et huvide keskme põhimõttest lähtuva kohtualluvuse puhul ei ole alati tagatud tiheda seose olemasolu liikmesriigiga. Kuna tuntud ärimehel on võimalik põhjendada oma huvide keskme asukohta nii Rootsis, Lätis kui ka Belgias, siis Belgia internetileheküljel avaldatud hollandi keelne internetikommentaar omab tihedat seost üksnes Belgiaga, kuid ärimehel on huvide keskme põhimõttest tulenevalt võimalik kogu kahju nõuda ka teistes eelnimetatud riikides, mille puhul taaskord ilmestub huvide keskme põhimõtte problemaatika tuntud inimeste puhul, kes soovivad huvide keskme järgses kohtus nõuda kogu kahju hüvitamist.

¹⁹⁵ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 48.

¹⁹⁶ EK 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, kohtujurist P.C. Villalón ettepanek, p 57.

¹⁹⁷ M. Bogdan, lk 4.

¹⁹⁸ Ibid, lk 4.

2.4. Kahju hüvitamise nõude ulatus juriidilise isiku au haavamise teel internetis Brüssel I *bis* määruse järgi

Kui eelnevates peatükkides on käsitletud leidnud füüsilise isiku kaitstav maine ning millised on tema võimalused internetis au haavamise korral kohtu poole pöördumiseks, siis järgnevalt käsitleb autor sama küsimust olukorras, kus au haavav teabesisu internetis puudutab juriidilist isikut. Lisaks vaadatakse peatükis, millised on juriidilise isiku võimalused kahju hüvitamise nõude esitamiseks ning millist kahju ja millises ulatuses saaks juriidiline isik internetis au haavamise korral nõuda.

Pole kahtlust, et ka juriidilisel isikul on maine, mida on võimalik au haavamise teel kahjustada.¹⁹⁹ Au haavamise asjades on juriidilistel isikutel ja füüsilistel isikutel mõlematel peaaegu identsed õigused kahju hüvitamise nõudmiseks ning mõlemate mained vajavad seaduslikul tasandil kaitsmist.²⁰⁰ Kohtuasjas *Steel & Morris v. Ühendkuningriik*²⁰¹ leidis Euroopa Inimõiguste Kohus, et lisaks avalikule huvile esinevad ka konkureerivad huvid kaitsmaks juriidiliste isikute mainet ning juriidilise isiku maine kaitsmine on oluline majandusliku heaolu ning kaubandusliku edu tagamiseks. Küll aga on näiteks avaldatud seisukohta, et au haavamise asjades kohtupraktika kujundamisel ei võeta tihti arvesse olemuslikke erinevusi juriidilisest isikute ja füüsilisest isikutest hagejate vahel.²⁰² Samamoodi on leitud ka teises õiguskirjanduses, et juriidilisi isikuid ja füüsilisi isikuid tuleb au haavamise kohtuasjades hagejatena kohelda erinevalt.²⁰³ Kui vaadata vastuseid teistes õigussüsteemides, siis näiteks Inglismaa õiguses Defamation Act 2013²⁰⁴ järgi saab ettevõtte küll au haavamise eest internetis hagi esitada, kuid peab tõendama olulise varalise kahju tekkimise. Kuivõrd

¹⁹⁹ Juba 1986. aasta otsuses on EIK tunnustanud juriidilise isiku mainet kui kaitstavat väärtust, vt EIKo 26.07.1986, 8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79, *Van Marle v. Holland*, p 41; EIKo 06.04.2000, 35382/97, *Comingersoll S.A. v. Portugal*, p 32; EIKo 09.12.1999, 23885/94, *Democracy Party (Ödzep) v. Turkey*, p 37.

²⁰⁰ H.Young, Adding Insult to Injury in Corporate Defamation Damages. University of New Brunswick. Tort Law Review 127. 2013, lk 2.

²⁰¹ EIKo 15.05.2005, 68416/01, *Steel and Morris v. The United Kingdom*

²⁰² Arlen Langvardt. A Principled Approach to Compensatory Damages in Corporate Defamation Cases, 27 American Business Law Journal. Vol 27, Issue 4, detsember 1990, lk 519.

²⁰³ H. Young, lk 2.

²⁰⁴ Defamation Act 2013. Chapter 26, 25th April 2013, punkt 2. (Kättesaadav internetis: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/26/pdfs/ukpga_20130026_en.pdf 10.04.2016). Kohustus olulise kahju tekkimist tõendada tuleb nii füüsilistele kui ka juriidilistele isikutele.

ettevõttele ei ole omased vaimsed kannatused, siis saavad juriidilised isikud nõuda eelkõige varalist kahju ettevõtte maine vähenemise või klientide kaotamise eest.²⁰⁵

Euroopa Kohus on täpsustanud, et kui ajakirjanduses toimunud piirideülese au haavamise korral avaldub laimava väljaande rünnak füüsilise või juriidilise isiku au, maine ja lugupidamise vastu võib isik esitada hagi paikadesse, kus seda paberväljaannet on levitatud, kui ohver on seal tuntud.²⁰⁶ Sel juhul võib isik, kelle õigust on kahjustatud, siiski nõuda kõnealuses kohtus ainult selles riigis tekitatud kahju hüvitamist.²⁰⁷ Järelikult juba *Shevill jt.* otsusest tuleneb põhimõte, mille järgi ka juriidiline isik saab au haavava piirideülese rünnaku korral nõuda tekitatud kahju hüvitamist paberväljaande levitamise paikades. Kui arvestada, et „kahju tekkimise koha“ põhimõte jäi üsna sarnasena kehtima ka internetis au haavamise puhul ning laienes sellisena füüsilistele isikutele²⁰⁸, siis kas see peaks tähendama, et see laieneb sellisena ka juriidilistele isikutele?

Riigikohtu kohtumääruses kohtuasjas 3-2-1-2-16²⁰⁹ taotleti Euroopa Kohtult eelotsust muuhulgas „kahju tekkimise koha“ põhimõtte rakendumise osas juriidilistele isikutele. Nimelt soovis kohus teada kas määrus 1215/2012 artikkel 7 (2) tuleb tõlgendada selliselt, et isikuõiguste rikkumisel internetis ebaõigete andmete avaldamisega ning kommentaaride eemaldamata jätmisega, võib väidetavalt kahjustatud isik esitada ebaõigete andmete ümberlükkamise ja kommentaaride eemaldamise hagi iga liikmesriigi kohtusse, mille territooriumil internetis avaldatud teabesisu oli kättesaadav, selles liikmesriigis isikule tekkinud kahjude osas?²¹⁰ Teisisõnu soovis Riigikohus teada, kas samamoodi nagu saab kahju hüvitamist nõuda kättesaadavuse põhimõttest lähtuvalt, siis kas samal põhimõttel on võimalik nõuda ka ebaõigete andmete ümberlükkamist ja õigusi rikkuvate kommentaaride eemaldamist. Selles, et hagi allub Eesti kohtualluvusele Eestis tekkinud kahju osas, Riigikohus probleemküsimust ei näinud²¹¹.

²⁰⁵ W. Vick, L. MacPherson, lk 945.

²⁰⁶ EKo 7.03.1995, C-68/93, p 29.

²⁰⁷ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 35.

²⁰⁸ Ibid, p 52.

²⁰⁹ RKTkm 3-2-1-2-16. (*Bolagsupplysningen OÜ* ja Ingrid Ilsjani hagi *Svensk Handel AB* vastu ebaõigete andmete ümberlükkamiseks, kommentaare eemaldama kohustamiseks ning varalise ja mittevaralise kahju väljamõistmiseks.)

²¹⁰ RKTkm 3-2-1-2-16, p 16.

²¹¹ Ibid, p 13.

Eelnimetatud kahe nõude puhul on tegemist võrreldes kahju hüvitamisega sisuliselt täiesti erinevate nõuetega. „Kahju tekkimise koha“ põhimõtte kohaselt saab nõuda kahju selles ulatuses, kui palju seda konkreetse liikmesriigi territooriumil on tekkinud.²¹² Küll aga ei saa autori hinnangul samamoodi osadeks jagada ebaõigete andmete ümberlükkamise ega kommentaaride eemaldamise nõuet. Lisaks tavapäraselt eeldab ebaõigete andmete ümberlükkamine avaldamist digiväljaande asukohajärgses liikmesriigis, kuna tavaliselt andmete ümberlükkamine toimub samas meediakanalis, kus see oli algselt ka avaldatud. Sellisel juhul tundub autori hinnangul ainuõige lahendus, et andmete ümberlükkamise ja kommentaaride eemaldamise nõude saab esitada üksnes selle riigi kohtusse, kus on kahjustava teabesisu avaldanud väljaande asukoht. Autori mõttekäiku toetab ka Riigikohtu arvamus, et andmete ümberlükkamise ja kommentaaride eemaldamiseks kohustamise nõuet on võimalik esitada üksnes väljaande asukohajärgsesse kohtusse.²¹³ Järelikult oleks „kahju tekkimise koha“ põhimõtet sisuliselt väga keeruline laiendada andmete ümberlükkamise ja kommentaaride eemaldamise nõudele, sest kui juriidiline või füüsiline isik esitaks ühe eelnimetatud nõuetest, siis interneti teel jõuaks veebileheküljel avaldatud andmete ümberlükkamine ja internetikommentaaride eemaldamine kõikide puudutatud isikuteni. Selline nõue ei vajaks igas erinevas liikmesriigis, kus teabesisu on olnud kättesaadav, eraldi arutamist ning ei ole oma olemuselt jaotatav erinevateks osadeks. Autori seisukohta toetab ka erialakirjanduses väljendatud seisukoht, mille kohaselt mosaiigiteooria ei sobi kokku hagiga, kus soovitakse näiteks kohustada isikut lõpetama internetis kahjustavat tegevust, kuivõrd sellist nõuet ei ole võimalik riigiti lahku lüüa ja ära jaotada.²¹⁴

Vastasel juhul saaks juriidiline isik, kelle kohta on avaldatud au haavava sisuga kirjutis Postimehes, esitada internetis au haavamise tõttu tekkinud kahju hüvitamise hagi ka näiteks Belgiasse, kuid Belgial puudub tihe seos hindamaks olukorda. Selline tõlgendus tooks kaasa ka nõuete paljususe erinevates kohtutes – ehk teisisõnu kui andmete ümberlükkamisele ja kommentaaride eemaldamisele kohalduks samuti „kahju tekkimise koha“ põhimõte, siis oleks juriidilisel isikul võimalik esitada kahju hüvitamise nõue Eestis tekkinud kahju osas Eestisse, andmete ümberlükkamise nõue Belgiasse ning kommentaaride eemaldamise nõue Prantsusmaale. Selline olukord ei saaks aga autori hinnangul olla kooskõlas tiheda seose ning ettenähtavuse põhimõttega. Kommentaaride eemaldamine ning andmete ümberlükkamine on

²¹² EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 51.

²¹³ Ibid, p 16.

²¹⁴ S. Kubis, lk 139.

mõlemad seotud aga tihedalt just au haavavate kommentaaridega konkreetsel veebilehel. Konkreetses *Bolagsupplysningen OÜ* kohtuasjas on Rootsi kohus parim hindamaks kommentaaride sisu ja nõuet andmeid ümber lükata, kuna mõlemate nõuetega kaasneks kostjale kohustus teha teatud toiming oma veebileheküljel. Nõuete paljusus erinevates kohtutes ei tagaks samuti ka kostja jaoks määruse eesmärgi täitmist Brüssel I *bis* preambula punkti 16 järgi ning oleks kostja jaoks ettenägematu.

Üllatav on seoses „kahju tekkimise koha“ põhimõttega au haavamise korral internetis Eesti kohtute seisukoht, kus algselt nii maakohus kui ka ringkonnakohus leidsid, et veebileheküljele ligipääsetavus ja kättesaadavus ei ole automaatselt kohtualluvuse aluseks, sest vaidlustatud andmed ja kommentaarid olid avaldatud rootsi keeles ning ei ole Eestis elavatele isikutele arusaadavad.²¹⁵ Sellegi poolest järgides Euroopa Kohtu praktikat leidis Riigikohtu Kolleegium, et veebilehekülje suunatus ja väidetavalt au haavava teabesisu keel, ei mõjuta kohtualluvust ning ei ole kriteeriumiteks, mille järgi sobivat kohtualluvust määrata Brüssel I *bis* artikli 7 (2) järgi.²¹⁶ Riigikohus on jõudnud üksnes õigele seisukohale, kuivõrd keelest ja suunatusest lähtumine ei ole praeguse Euroopa Kohtu praktika järgi Brüssel I *bis* artikli 7 (2) järgi kohtualluvuse määramise aluseks.²¹⁷

Bolagsupplysningen OÜ lahendis jäi küsitavaks, kas juriidilisest isikust hagejal on õigus Eesti kohtusse pöörduda kogu temale tekitatud kahju osas, mistõttu küsiti muuhulgas selle küsimuse raames Euroopa Kohtult eelotsust. Teatavasti Brüssel I *bis* artikli 7 (2) järgi on au haavamise tõttu internetis võimalik kogu kahju nõuda füüsilisel isikul kas tegutsemiskoha järgses kohtus või huvide keskme järgses kohtus.²¹⁸ Riigikohus soovis eelotsust küsimuses kas Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) tuleb tõlgendada selliselt, et kui juriidilise isiku õigusi on väidetavalt rikutud au haavamise teel internetis, siis võib juriidiline isik andmete ümberlükkamise, au haavava sisuga kommentaaride eemaldamise ning ebaõigete andmete avaldamise tõttu tekkinud kogu varalise kahju nõudega pöörduda selliste liikmesriigi kohtute poole, kus asub juriidilise isiku huvide kese.²¹⁹

Küsimus on tekkinud sellest, et huvide keskme põhimõtte on Euroopa Kohus käsitlesse võtnud just füüsilise isiku isikuõiguste raames, ent käesoleval juhul on tegemist juriidilise

²¹⁵ RKTkm 3-2-1-2-16, p 2.

²¹⁶ Ibid, p 15.

²¹⁷ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 52.

²¹⁸ U. Magnus, P. Mankowski. (2016), lk 281 komm. 264; lk 324 komm. 366.

²¹⁹ RKTkm 3-2-1-2-16, p 18.

isikuga.²²⁰ Autor hinnangul tuleks sellele küsimusele vastamisel kaaluda asjaolu, et ka juriidilistele isikutele on omane mitmes erinevas liikmesriigis asuda võiv huvide kese.²²¹ Eriti oluline on küsimus näiteks rahvusvaheliste ettevõtete puhul, mis on tuntud ülemaailmselt. Ülemaailmselt tegutseva juriidilise isiku jaoks on samaväärselt tähtis oma maine kaitsmine igas liikmesriigis, kus on tema huvide kese. Teisalt aga on füüsilise isiku olukord kohtualluvuse valikul palju kaitsetum. Füüsilise isiku jaoks on märksa kulukam ja keerulisem pöörduda kogu kahju hüvitamise nõudega üksnes kostja elu- või asukohajärgsesse kohtusse. Ka on Euroopa Kohtu otsuses C-441/13 kohtujurist oma ettepanekus leidnud²²², et huvide keskme kriteeriumi kohaldamine muudab artikli 7 (2) kohtualluvusega taotletud tasakaalu ning seetõttu kannab huvide keskme kriteerium endas riske ja seda ei tohiks kohaldada liiga laialt ega muudes valdkondades peale isikuõiguste rikkumiste. Seetõttu ei tuleks internetis au haavamise korral anda juriidilisele isikule võimalust esitada hagi huvide keskme järgsesse kohtusse, kuivõrd huvide keskme printsiip on loodud eelkõige füüsilisele isikule kuuluvate isikuõiguste kaitseks. Lisaks toetab autori arvamust asjaolu, et füüsilise isiku puhul on üldjuhul huvide kese siiski teatud tingimustega piiratud.²²³ Küll aga juriidilise isiku puhul on tihti tegemist rahvusvahelise ettevõtte või äriühinguga, kelle suund ja siht on kogu Euroopa ning nad omavad või vähemalt nende eesmärk on omada euroopasisest mainet. See omakorda tähendaks juriidilisele isikule suurt eelist kohtualluvuse valikul füüsilise isiku ees, kuivõrd ta saaks valida palju rohkemate puudutatud kohtualluvuste vahel kui füüsiline isik.

Huvide keskme põhimõtte laiendamine juriidilistele isikutele võib veelgi enam riivata ettenähtavuse ja tiheda seose põhimõtet, kui seda riivab huvide keskme põhimõtte rakendamine füüsilisele isikule. Kui juriidilise isiku kohta avaldatakse au haavavad kommentaarid ning tegemist on rahvusvaheliselt tuntud ja mitmetes liikmesriikides mainet omava ettevõtte või äriühinguga, siis annaks see juriidilisele isikule võimaluse nõuda kogu kahju valikuliselt igas liikmesriigis. Autori hinnangul ei ole kahtlust selles, et ettevõtte maine ja hea nimi vajab samamoodi kaitsmist, kuid füüsilise isiku isikuõigused vajavad siiski

²²⁰ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p-d 48-52.

²²¹ EKo 15.12.2011, C-191/10, *Rastelli Davide e C. Snc vs Jean-Charles Hidoux*, p 39. Otsuses arutati selle üle, et kas juriidilisel isikul võib huvide kese asuda lisaks registrijärgsest asukohast ka tegelikus juhtumis- ja kontrollikeskuses.

²²² EKo 22.01.2015, C-441/13, *Pez Hejduk v EnergieAgentur .NRW GmbH*. Kohtujuristi P.C.Villaloni ettepanek p 26.

²²³ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, punkt 48; U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 325 komm 367, 368). Füüsilise isiku huvide kese on piiratud eelkõige huvide keskme asukohaga, mis on üksnes füüsilise isiku alaline elukoht, aga ka ametialase tegutsemise koht.

täiendavat kaitset. Olukorra ilmestamiseks saab tuua näite, kus avaldatakse internetis au haavav teabesisu nii juriidilise isiku kui ka füüsilise isiku kohta. Isegi kui tegemist ei ole rahvusvaheliselt tuntud ettevõtte või äriühinguga, on ettevõttel märksa lihtsam põhjendada, et tema huvide kese asub ka teistes liikmesriikides. Oma huvide keset on võimalik põhjendada näiteks asjaoluga, et ettevõtte soovib tulevikus laieneda Euroopasse või ettevõttel on mitmed kliendid erinevatest liikmesriikidest. Selliseid võimalusi huvide keskme põhimõttega manipuleerimiseks füüsilisel isikul ei ole, või vähemasti ei ole need niivõrd ulatuslikud. Sellisel juhul saaks samas olukorras juriidiline isik pöörduda au haavava teabesisu tõttu kogu kahju hüvitamise nõudega igasse liikmesriigi kohtusse, kuid füüsiline isik vaid tegeliku huvide keskme järgsesse liikmesriigi kohtusse.

Bolagsupplysningen OÜ kohtuasjas soovis Riigikohus lisaks eelotsust küsimuses, et kui huvide keskme põhimõtte kehtiks ka juriidilistele isikutele, siis kas juriidilise isiku huvide kese asub juriidilise isiku asukohajärgses kohtus või tuleb arvesse võtta ka teisi tähtsaid asjaolusid nagu tegelikku tegevuskohta või klientide asukohta.²²⁴ Isegi kui Euroopa Kohus leiaks, et huvide keskme põhimõtte laieneb ka juriidilisele isikule, siis autori hinnangul tuleks huvide keskme põhimõtte laiendamisel juriidilise isiku suhtes lähtuma mõnevõrra kitsendavast tõlgendusest. Isegi kui huvide keskme põhimõtte laieneks juriidilisele isikule, siis peaks see laiema üksnes juriidilise isiku asukohast lähtuval kohtualluvusele. Nagu eelpool ka põhjendatud, ei tohiks huvide keskme põhimõtte anda juriidilisele isikule olulisi eeliseid füüsilise isiku ees, kuivõrd füüsiline isik on kohtualluvuse valikul juriidilisest isikust nõrgem pool ning vajab seetõttu rohkem kaitsmist. Autori hinnangul on ainuõige lahendus, et huvide keskme põhimõtte laieneks juriidilisele isikule maksimaalselt selles ulatuses, kus asub juriidilise isiku asukoht ning oma asukohajärgses kohtus oleks juriidilisel isikul ka tulenevalt huvide keskme põhimõttest²²⁵ õigus nõuda kogu kahju hüvitamist. Euroopa Kohus on jätnud huvide keskme täpse asukoha määramise üsna lahtiseks, leides, et huvide kese võib asuda ka kohas, kus isikul esinevad lisaks elukohale või asukohale muud tähtsad asjaolud.²²⁶ Kui juriidilise isiku puhul tuleks arvesse võtta lisaks ka juriidilise isiku tegutsemiskohta ning klientide peamist asukohta, siis oleks juriidilisel isikul võimalik valida paljude erinevate kohtualluvuste seast. Kostjatel oleks väga keeruline ette näha, millisesse kohtusse juriidiline isik pöördub kui tema kohta on avaldatud internetis au haavava sisuga teabesisu. Enamasti ei ole juriidilise isiku kliendid avalikud ning avalikkusele ei pruugi olla teada, millisest riigist on

²²⁴ RKTkm 3-2-1-2-16, p 19.

²²⁵ U. Magnus, P. Mankowski (2016), lk 328 komm. 372a.

²²⁶ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 49.

pärit enamuse juriidilise isiku kliente. Kuivõrd see ei saa olla ka kostjale ettenähtav, siis sellise laialdase kohtualluvuse valiku andmine piiraks tugevalt kostja suhtes Brüssel I bis määrusest tulenevat ettenähtavuse põhimõtet.²²⁷

Ühe võimalusena on juriidilise isiku au haavamise puhul huvide keskme põhimõtte ulatuse välja selgitamiseks kasutada tõlgendamist. Juriidilise isiku huvide keskme ulatuse kohta leiab informatsiooni Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusest 2015/848²²⁸, mis sõnastab artiklis 3 rahvusvahelise kohtualluvuse maksujõuetusmenetluse korral. Punktist 1 tuleneb, et äriühingu või juriidilise isiku puhul peetakse tema põhihuvide keskmeks registrijärgset asukohta.²²⁹ Niisiis ühe võimalusena on õiguse analoogia alusel otsida juriidilise isiku huvide keskme kohta vastuseid teistest Euroopa Liidu õigusaktidest. Siiski ei saa võrrelda omavahel oma olemuselt kahte täiesti erinevat õiguslikku küsimust, kuid samas võib see anda kasuliku suunise juriidilise isiku huvide keskme tuvastamiseks. Kui juriidilise isiku huvide keske asuks tema registrijärgses asukohas, siis järelikult ei saaks juriidilise isiku huvide keskmena käsitleda tema klientide asukohta või teisi tegutsemiskohti.

²²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, preambula p 16.

²²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848, 20.mai 2015, maksejõuetusmenetluse kohta. – ELT L 141.

²²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848, artikkel 3 p 1.

3. INTERNETIS AU HAAVAMISE KOHTUALLUVUSE PROBLEMAATIKA BRÜSSEL I BIS MÄÄRUSE KOHALDAMISALAST VÄLJA JÄÄVATEL JUHTUDEL

3.1. Ameerika Ühendriigid

Ameerika Ühendriikide kohtupraktika seoses au haavamise kohtuasjadega on võrreldes Euroopa Kohtu praktikaga märksa ebaselgem ning au haavamise puhul internetis omatakse väga erinevaid seisukohti. Ameerika Ühendriikides kehtiva põhimõtte kohaselt tuleb internetis avaldatud informatsioon ja mõtted seada tugeva kaitse alla²³⁰ ning Esimene Konstitutsiooniparandus²³¹ tagab sellise kaitse edukalt. Erialakirjanduses on leitud, et sõna- ja väljendusvabadus on isiku üks põhilisi inimõigusi ning leiab tugevat kaitset paljudes erinevates jurisdiktsioonides, ent siiski pole ühtegi sellist riiki, mis tagaks sõna- ja väljendusvabadusele nii tugeva kaitse kui Ameerika Ühendriigid.²³² Autor leiab, et selline käsitlus on mõnevõrra äärmuslik ning julgustab teabesisu autoreid avaldama igasuguse sisuga teabesisu, kartmata saabuda võivaid negatiivseid tagajärgi. Euroopa Liidu põhimõtete järgi on lisaks sõna- ja väljendusvabadusele samaväärselt oluline kaitsta ka samaväärselt tähtsaid isikuõigusi.²³³ Tegemist on võrdselt tähtsate õigustega, mille seaduslikul tasandil kaitsmine tuleks viia tasakaalu.

Foorumijaht on probleemiks mitte ainult Euroopa Liidus vaid ka Ameerika Ühendriikides. Foorumijahi mõiste ning seda tõkestada püüdvad õigusaktid tõusetusid Ameerika Ühendriikides just kohtuasjade tõttu, kus Ameerika kirjastajad või teabesisu autorid kaevati Inglismaal kohtusse.²³⁴ Muuhulgas on Ameerika Ühendriigid proovinud tegeleda foorumijahi probleemi vähendamise seaduslikul tasandil. Selle probleemi tõkestamiseks andsid

²³⁰ Ameerika Ühendriikide Ülemkohtu otsus 96-511, 26.06.1997, *Reno vs. American Civil Liberties Union*. Kohtuasjas jõuti otsuseni, mille kohaselt sõnavabadus internetis väärrib Esimese Konstitutsiooniparanduse järgi samamoodi kõrgeimat kaitset.

²³¹ Ing. k. *First Amendment*.

²³² A. Savin, J. Trzaskowski, lk 514.

²³³ EIKo 15.11.2001, 26760/95, *Werner v. Poland*, p 33.

²³⁴ D. A. Anderson. *Transnational Libel*. *Virginia Journal of International Law* 71. December, 2012, lk 73.

Ameerika Ühendriigid välja SPEECH Act²³⁵, mis kaitseb märkimisväärselt vähem sõna- ja väljendusvabadust kui seda tegi Esimene Konstitutsiooniparandus²³⁶. SPEECH akt on esimene Ameerika siseriiklik akt, mis on suunatud foorumijahi probleemile.²³⁷ See sätestab muuhulgas, et Ameerika Ühendriikide kohtud ei tunnusta ega täida välismaa au haavamise otsuseid, välja arvatud juhul kui au haavamise asjas kohaldati välisriigi kohtu poolt vähemalt sama palju kaitset sõnavabaduse ja ajakirjandusvabaduse suhtes kui see on sätestatud Esimeses Konstitutsiooniparanduses²³⁸. Samuti sätestab SPEECH akt, et siseriiklik kohus ei tunnusta ega täida välismaist kohtuotsust au haavamise kohta, välja arvatud juhul, kui Ameerika Ühendriikide kohus leiab, et isikule olid välisriigi kohtus tagatud nõuetekohased menetluse nõuded, mis oleksid tagatud ka riigisiseste kohtute poolt Ameerika Ühendriikide konstitutsiooni järgi²³⁹. Samuti on Ameerika Ühendriikide SPEECH akt jõudnud paljudest Euroopa Liidu liikmesriikidest ette sellega, et sätestab kaitse ka veebiteenuse pakkujatele, s.o interneti lehekülgede või blogide omanikele²⁴⁰. Välismaised otsused eelnimetatud isikute vastu tunnustatakse ja täidetakse üksnes siis, kui need on kooskõlas CDA jaoga 230²⁴¹. CDA on akt, mis kaitseb laimu eest juhtudel, kus veebilehe kasutaja on tekitanud laimava sisu, mitte veebiteenuse pakkuja või veebilehe omanik.²⁴²

Ameerika Ühendriikide foorumijahi näidisenäi võib tuua kohtuasja, mis puudutab Ameerika Ühendriikide kirjanikku Rachel Ehrenfeldi²⁴³, kelle vastu esitati edukalt hagi au haavamise kohtuasjas Londoni kohtusse Saudi Araabia miljardäri poolt. Kohtuasi läks Inglismaa jurisdiktsiooni alla, olenemata asjaolust, et konkreetne raamat ei olnud Inglismaal välja antud ning ei olnud võimalik ka Inglismaalt soetada, küll aga oli kohtuasjas kohtualluvuse

²³⁵ Securing the Protection of our Enduring and Established Constitutional Heritage act (SPEECH Act), 111th Congress, 10. August 2010.

²³⁶ The Constitution of the United States, Amendment 1.

²³⁷ L. Levi, lk 508.

²³⁸ SPEECH Act, § 4102 lg 1 (a)

²³⁹ SPEECH Act § 4102 lg 1 (b)

²⁴⁰ SPEECH Act § 4102 lg 2 (c)

²⁴¹ Communications Decency Act 1996 (CDA). Artikkel 230. (Kättesaadav internetis: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230> 04.04.2016)

²⁴² L. Levi, lk 508.

²⁴³ *Khalid Salim Bin Mahfouz & Abdulrahman K S Bin Mahfouz & Sultan K S Bin Mahfouz vs Dr Rachel Ehrenfeld & Bonus Books Inc.* [2005], EWHC 1156 (QB).

määramise aluseks see, et raamatut müüdi 23 koopiat läbi interneti veebilehekülje Amazon.²⁴⁴ Autori hinnangul kui menetlusosalised oleksid olnud Euroopa Liidu liikmesriikide alalised elanikud, oleks kohtuasi lahenenud sarnaselt, kuivõrd „kahju tekkimise koha“ põhimõtte järgi piisab üksnes asjaolust, et avaldatud teabesisu on veebikeskkonnas kättesaadav.²⁴⁵

Ameerika Ühendriikides on hageja jaoks üsnagi keerukas saada au haavamise eest tekkinud kahju hüvitamist. *Uniform Single Publication Act*²⁴⁶, mida kohaldatakse ka internetile²⁴⁷ sõnastab järgmist: „Ühelgi isikul ei tohi olla rohkem kui üks kahjunõue laimu, au haavamise ja eraelu puutumatus asjus ühe väljaande, näituse ja ütluse, nagu ajakirjad, raamatud või ajalehed või raadioülekande suhtes. Kahjutasu iga tegevuse suhtes hõlmab kõiki kahjusid, mis on hagejale tekkinud kõikides jurisdiktsioonides.“²⁴⁸ Autor leiab, et „ühekordse avaldamise“ reegel Euroopa Liidus tähendaks, et isik ei saaks enam kasutada internetis au haavamise puhul „kahju tekkimise koha“ põhimõtet ehk esitada hagi kõikidesse liikmesriigi kohtutesse, kus kahju on tekkinud ja kahjustav teabesisu interneti teel kättesaadav on olnud. Kostjate seisukohalt oleks tegemist mõneti hea lahendusega, sest kohtualluvus muutuks sellevõrra ettenägelikumaks ning ühekordse hagi esitamise puhul oleks kostja teadlik sellest, et samas asjas ja sama hageja poolt tema vastu rohkem hagnosisid esitada ei saa. Erialakirjanduses on leitud, et „ühekordse avaldamise“ põhimõtte tähendab ka seda, et kui au haavavas teabesisus on mitu erinevat episoodi, siis kõiki neid episoode võetakse arvesse kollektiivsena.²⁴⁹ Järelikult erinevus Euroopa Liidu õigusest on vägagi märkimisväärne. Euroopa Kohtu praktika järgi võib hageja esitada hagi laimamise eest iga kord²⁵⁰, kui ühel veebilehel ilmub tema kohta ebaõige informatsioon.

²⁴⁴ Ibid, p 14 p 65.

²⁴⁵ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 51.

²⁴⁶ Uniform Single Publication Act. 740 ILCS 165.

²⁴⁷ *Firth v New York* (02.07.2002, Claim No. 97999, 184 Misc. 2d 105); *Cat Ass'n v Gilbreath* (06.05.2004, *Cal.Rptr.3d* 35) Esimeses otsuses leiti, et ühekordse avaldamise reeglit saab kohaldada ka internetis avaldatud teabesisule. Teises otsuses leiti, et ka internetis vajavad inimesed samaväärset kaitset. Vt ka *Canatella v. Van de Kamp* (03.05.2007, 486, 1128, 1132-3, 06-15186) kus kohus leidis, et sama teabesisu teisele URL-ile laadimine ei ole republiksioon. *Yeager v Bowlin* (12.08.2013, 134 S.Ct. 33, 12-1047) kohtuasjas leiti, et hageja nime ja teksti ning piltide eemaldamine ei ole republiksioon.

²⁴⁸ D. Azar. On Selecting Jurisdiction in Internet Defamation Cases. *Common Law Review*, 7. 2009, lk 9. (Kättesaadav internetis: <http://www.commonlawreview.cz/on-selecting-jurisdiction-in-internet-defamation-cases> 15.04.2016)

²⁴⁹ D.Azar, lk 9.

²⁵⁰ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 52.

*Dow Jones & Co. vs Gutnick*²⁵¹ kohtuasja puhul ilmus au haavava sisuga materjal Ameerika Ühendriikide finantsajakirja digiväljaandes. Asjaolu, et ajakirja veebilehekülg oli loodud ja hallatud Ameerika Ühendriikides asuva New Jersey poolt, ei omanud siin tähtsust.²⁵² Gutnick'i kohaselt on põhiküsimus kohtualluvuse välja selgitamisel see, kus au haavav episood aset leidis. Kohus leidis, et tähtsust omab see koht, kus väljaanne on avaldatud.²⁵³ Ühtlasi rääkis käesoleva kaasuse puhul Austraalia kohtualluvuse kasuks ka see, et veebileheküljel oli võimalik Austraalia krediitkaarti kasutades väljaannet tellida.²⁵⁴ Kohus leidis, et avaldamise koht internetis au haavamise puhul on see koht, kus kolmas isik saab au haavavat informatsiooni lugeda või alla laadida.²⁵⁵ Selline reegel allutab kostja igale jurisdiktsioonile, kus on võimalik konkreetset sisu lugeda, alla laadida või muul viisil interneti teel hoomata. Selline reegel ja otsus on igas mõttes kirjastajate ja teabesisu autorite jaoks vägagi ebasoodne. Küll aga on kohtul selle reegli kohaldamiseks teatud piirangud. Tuleb arvesse võtta asjaolu, et kahju nõude esitamisel peab hagejal olema maine selles kohas, kus publikatsioon on välja antud. Kohus luges piisava alusena ka seda, et Gutnick oli Victoria elanik.²⁵⁶ Autori hinnangul on eelnimetatud otsus väga sarnane Euroopa Liidus kehtivale „kahju tekkimise koha“ põhimõttele. Sarnaselt kehtib ka Euroopa Liidus põhimõte, et kui konkreetset sisu on võimalik internetis lugeda ning isikule on selles riigis ka kahju tekkinud, siis on tegemist selle liikmesriigi kohtualluvusega.²⁵⁷ Küll aga *Dow Jones jt. vs Gutnick* otsusest nähtub see, et kohus on märksa suuremal määral lähtunud kohtuasja sisulisest tõlgendamisest kui seda on teinud Euroopa Kohus oma kohtuasjades. Nimelt on kohus võtnud arvesse asjaolu, kellele veebilehekülg on suunatud.

*Bangoura vs Washington Post Co.*²⁵⁸ on internetis kirjastajate ja teabesisu autorite jaoks veidi rohkem lootustandev. Bongoura kaasus põhineb eelkõige sellel asjaolul, et hageja kolis Ontariosse mõned aastad enne au haavava artikli ilmumist ning seeläbi ei olnud tal seda mainet, mida saaks sellel ajahetkel Ontarios kahjustada.²⁵⁹ Lisaks leidis kohus ka seda, et *Washington Posti* artikli levik Ontarios oli minimaalne ning *Washington Posti* ja Ontario

²⁵¹ *Gutnick vs Dow Jones & Co Inc*, HCA 56, M3/2002, 10. detsember 2002.

²⁵² *Ibid*, p 177-178.

²⁵³ *Ibid*, p 164.

²⁵⁴ *Ibid*, p 85.

²⁵⁵ *Ibid*, p 178.

²⁵⁶ *Ibid*, p 202.

²⁵⁷ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 48.

²⁵⁸ *Bongura v. Washington Post et al.*, 2005 CanLII 32906 (ON CA), 16.september 2005.

²⁵⁹ *Ibid*, p 8 p 44.

vahel puudub märkimisväärne seos.²⁶⁰ Ühtlasi leidis kohus, et see ei oleks ka *Washington Posti* jaoks ootuspärane, kui hageja saab Ontario elanikuks kolm aastat pärast artikli avaldamist.²⁶¹

Erialakirjanduses on leitud, et eelnimetatud kaasustel on kaks ühist joont – esmalt see, et kohtud kipuvad arvestama rohkem hagejate õigustega ning jätavad kõrvale kostja õigused õiglasele menetlusele ning teisalt see, et kohtuotsused ei lähtu ühtsest väljakujunenud kohtu praktikast, vaid otsused tehakse suuresti erinevatel alustel.²⁶² Ka autor nõustub selles osas, et puudub kindel selgepiiriline ühtsus ja selged vaated au haavamise küsimuses ning iga otsus puhul on tegemist justkui erineva tõlgendusega.

Kohtuasjas *Douglas Burdick v. The Superior Court of Orange County*²⁶³ tegeles kohus küsimusega, milline on kohtualluvus *Facebook*'i avalikult üles laetud au haavava teabesisuga postitusel. Kohus leidis, et Illinoisi elaniku au haavava sisuga postitus Californias asuva Orange'i maakonna elanike suunas ei allu California kohtutele, põhjendades, et Illinoisis postitust tehes ei olnud postitajal eesmärki suunata postitust Californiasse.²⁶⁴ Kuigi postitus oli avalik ja ei olnud piiratud nähtavusega, siis ka see ei ole piisavaks aluseks California kohtualluvuse kohaldumisel, kuna puuduvad tõendid, et teabesisu oleks suunatud just Californiasse ehk postitus oli kättesaadav igas osariigis ja mitte ainult Californias.²⁶⁵ Euroopa Liidu Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) järgi laheneks sarnane kohtuasi teistmoodi, kuivõrd kohtupraktika järgi ei arvestada, kuhu oli postitaja eesmärk teabesisu suunata. Seetõttu alluks *Facebooki* tehtud au haavav postitus avaldaja üles laadimise koha järgsele kohtule²⁶⁶ või kannatanu huvide keskme järgsele kohtule²⁶⁷.

²⁶⁰ Ibid, p 22.

²⁶¹ Ibid, p 25.

²⁶² K. Wimmer, E. Pogoriler, S. Satterfield. International Jurisdiction and the Internet in the Age of Cloud Computing. Internet Law Resource Center. The Bureau of National Affairs, Inc. 2011, lk 2-3. (Kättesaadav internetis: <https://www.cov.com/~media/files/corporate/publications/2011/02/international-jurisdiction-and-the-age-of-cloud-computing.pdf> 15.04.2016), lk 3-4.

²⁶³ *Douglas Burdick v. The Superior Court of Orange County*, 30-2012-00621436, G049107, 14.01.2015.

²⁶⁴ Ibid, lk 21.

²⁶⁵ Ibid, lk 18.

²⁶⁶ U. Mangnus, P. Mankowski (2016), lk 281 komm. 264.

²⁶⁷ EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 48.

Ameerika Ühendriikides on praeguseks hetkeks tõsise küsimuse all see, kas me vajame uut seadust kohaldumaks internetis au haavamise juhtumitele.²⁶⁸ R.D. Sack on leidnud, et Ameerika Ühendriikide au haavamist hõlmav seadusandlus on püsinud üldjoontes muutumatuna, olenemata sellest, et digitaalmaailm on suuresti ajas arenenud.²⁶⁹ Sellele väitele on loomulikult esinenud ka vastuväiteid. Näiteks M. Collins on leidnud, et sellisel juhul tuleks peaaegu kõik reeglid laimu ning au haavamise seadusandluses lähtuvalt internetist üle vaadata ja see nõuaks liiga suurt tööd.²⁷⁰ Autor leiab, et tegelikkuses esineb enamus riikide seadusandluses olukord, kus seadusandlus ei ole jõudnud järele infoühiskonna meele tule kiirusele ja arengule, mis võib tingida olukorra, kus seadused ei ole enam ajaga kaasas käivad ning neid ei ole võimalik kohaldada kaasaegsetele infoühiskonnast hõlmatud juhtumitele. Praegusel juhul on ainsaks meetodiks tõlgendamine, kuid paraku on selge, et igasugust sätet ei ole võimalik liiga laialdastes piirides tõlgendada, kuivõrd see võib kaotada täielikult sätte algse mõtte.

3.2. Inglismaa

Inglismaa on riik, mille kohtutes esineb tõenäoliselt kõige suuremal hulgal internetis au haavava sisu tõttu kahju hüvitamise nõudega kohtuasju Euroopas.²⁷¹ Pahatihti omatakse aga Inglismaaga peaaegu olematut seost²⁷², ent asi allub endiselt Inglismaa kohtutele. Järgnevalt analüüsib autor kohtuasju, mis ilmestavad Inglismaa õiguse problemaatikat ning uue *Defamation Act 2013*²⁷³ kehtestamise vajalikkust.

*Berezovsky vs Michaels*²⁷⁴ on 1996. aasta kohtuasi, kus *Forbes Magazine* andis välja artikli, kus viidati vene kodanik Mr. Berezovsky'le järgnevalt: „Kremlis ristiisa? Võim, poliitika, mõrv. Boris Berezovsky võib õpetada meestele Sitsiilias nii üht kui teist.“. Eelnimetatud ajakirja enamus tiraaži oli Ameerika Ühendriikides (785,710 koopiat), mõned Inglismaal (1,915 koopiat) ja vägagi üksikud koopiad Venemaal, küll aga oli *Forbes Magazine*

²⁶⁸ K.H. Youm. Do We Need a New Law for Online Defamation? *Communications Lawyer*. Vol 28, issue 4, 01.2012, lk 22.

²⁶⁹ R. D. Sack. Sack on Defamation: Libel, Slander and Related Problems. *Practising Law Institute (PLI)*. 2010, lk 243.

²⁷⁰ M. Collins. *The Law of Defamation and the Internet*. Oxford University Press. 2011, lk 35.

²⁷¹ D. W. Vick, L. MacPherson

²⁷² Nt *Berezovsky vs Forbes Inc & Michaels* [2000] 2 All ER 986 (HL), 11 May 2000.

²⁷³ *Defamation Act 2013*. Chapter 26, 25th April 2013.

²⁷⁴ *Berezovsky vs Forbes Inc & Michaels*, [2000] 2 All ER 986 (HL), 11 May 2000.

kättesaadav ka internetis. Ülemkoda järeldas, et kuna hagejal olid ärialased ja isiklikud suhted Inglismaal, siis Inglismaa on parim koht asja edasi lahendamaks. Ülemkoda põhjendas Venemaa ja Ameerika Ühendriikide väljajätmist sellega, et vaid 19 koopiat avaldati Venemaal. Teiseks, ja kõige tähtsamaks, on asjaolu, et kui hageja kasuks tehakse otsus Venemaal, siis see ei heasta seda kahju, mis on hagejale tekkinud Inglismaal. Kostja seisukoht, et Ameerika Ühendriikides oli kõige enam koopiaid ja seal kahjustus hageja maine kõige enim, ei ole siin määrav, kuna hageja seotus Ameerika Ühendriikidega on minimaalne. Ühtlasi tuginesid osapooled faktile, et *Forbes Magazine*'i artiklit on võimalik lugeda ajakirja veebiväljaandes. Kohus leiab, et selles asjas ei oma mingit tähtsust asjaolu, et artiklit on võimalik lugeda internetis ning seda on käesoleva kaasuse raames ebavajalik analüüsida.“ Kohus leidis seetõttu, et kuna Berezovskyl on suurem seotus Inglismaaga, siis kohtuasja edasiarutamise õigus on Inglismaal. Asjaolu, et Berezovsky on Venemaa kodanik, ei oma käesolevas asjas tähtsust. Asjakohaseks küsimuses on hoopis see, kus isiku mainet kahjustav sündmus aset leidis.²⁷⁵ Järgnevalt käsitleb autor lühidalt *King vs Lewis*²⁷⁶ kohtuasja, kus Londoni kohus tugines oma otsuses suuresti just eelnimetatud *Berezovsky vs Michaels*'i kohtuasjale. Kohus leidis, et kõige esmalt tuleb välja selgitada koht, kus kahju on tekkinud, mille puhul on esmatähtis analüüsida, millise kohaga on hageja enim seotud. Kohtunik leidis, et King'il ei ole õigust kaevata Burstein'i ja Lewis't Inglismaa kohtutesse, kuna King'il ei ole piisavalt tugevat seotust Suurbritanniaga.²⁷⁷

Eelnevale tugines ilmestub selgesti, kuivõrd suur on Inglismaal foorumijahi problemaatika. Rahvusvaheliselt on hagejatel tavaks tuua au haavava teabesisu tõttu tekkinud kahju hüvitamise kohtuasjad Inglismaa kohtualluvuse alla, et saada kasu Inglismaal kehtivast „hageja-sõbralikust“ seadusandlusest. Eelpool mainitud kaasuste põhjal on vähemasti teatud määral võimalik ette näha seda, et kostja on ühe või teise riigi kohtujurisdiktsioonile alluv, kuna veebilehekülje sisu mõjutab ühe või teise riigi elanikku. Laimu turismi kaasustes aga pöörduvad hagejad ühest riigist kaebusega kostja vastu teisest riigist hoopis kolmanda riigi kohtusse. Näiteks eelpool välja toodud *Berezovsky vs Michaels*²⁷⁸ kaasuse puhul lubas Ülemkoda kahel Venemaa kodanikul kaevata *Forbes Magazine* – Ameerika Ühendriikide väljaanne – Inglismaa kohtusse. Olukorda põhjendati, et kuna hagejal oli eraeluline ja tööalane seotus just Inglismaaga, siis ka kahjud tekkisid Inglismaal ning on õiglase, et

²⁷⁵ *Berezovsky vs Forbes Inc & Michaels*, [2000] 2 All ER 986 (HL), 11 May 2000.

²⁷⁶ *King vs Lewis & Others (CA)*, [2004] EWCA Civ 1329; [2005] EMLR 45, 19 Oktoober 2004.

²⁷⁷ *Ibid*, p 31 p 36.

²⁷⁸ *Berezovsky vs Forbes Inc & Michaels*, [2000] 2 All ER 986 (HL), 11 May 2000.

kohtualluvus on selle kaasuse puhul Inglismaal.²⁷⁹ See jällegi näitab, et ka Inglismaal ei esine täiesti ühtseid seisukohti, kuivõrd enamus juhtudel Inglismaa kohtupraktikas loetakse siiski oluliseks analüüsida ka hageja seotust Inglismaaga, käesoleva kaasuse puhul jäeti see asjaolu siiski kõrvale. Inglismaa Defamation Act 2013²⁸⁰ võeti vastu just eelnimetatud olukordade tõkestamiseks ning see on oluline samm eelpool välja toodud foorumijahi kohtuasjade vähendamiseks. Eelnimetatud akt nõuab Euroopa väliselt hagejalt, kes pöördub kaebusega Inglismaa kohtu poole, et hageja tõendaks kohtule, et just Inglismaa on kõige õigem ja sobivam koht kohtuasja lahendamiseks, samuti peab isik tõendama tõsise kahju tekkimist oma mainele ja tõsise varalise kahju tekkimist au haavava episoodi tõttu.²⁸¹

Küll aga ei muuda sellise akti jõustumine paraku olukorda kohtuasjadele, mille puhul kohaldatakse Brüssel I *bis* määruse artiklit 7 (2). Brüssel I *bis* määruse järgi on hagejal endiselt võimalus pöörduda peaaegu igasuguse kohtu poole, sealhulgas valida enda huvide jaoks kõige sobivam, mis tihti on just Inglismaa kohus. Kokkuvõtvalt võib ükskõik millise Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikust hageja vähemasti Inglismaal tekkinud kahjude osas²⁸² pöörduda kohtuasjaga Inglismaale, kuna Interneti leviku tõttu on teabesisu seal kättesaadav. Lisaks võib hageja pöörduda Inglismaale ka huvide keskmepõhimõtte alusel, mis annab juba hagejale võimaluse nõuda ka kogu kahju hüvitamist.²⁸³ Erialakirjanduses on leitud, et Inglismaal on foorumijahi probleem *Defamation Act 2013* kehtestamisega vähenenud, kuid Euroopa Liidu laiaulatusliku tõlgenduspraktika tõttu on endiselt au haavamise kohtuasju Inglismaal menetluses palju.²⁸⁴ Autor nõustub eelpool väljatoodud A. Mills seisukohaga ning leiab, et foorumijahiga võitlemiseks oleks ka Euroopa Liidul vaja astuda täiendavaid samme või piirata praegusel kujul kehtivate tõlgenduste laiaulatuslikkust.

Inglismaal on tekkimas ka üha rohkem au haavamise vaidlusi, mis seostuvad internetiportaalidega nagu Twitter, Google või Facebook²⁸⁵. Kohtuasjas *Johnson vs. Steele*²⁸⁶ teostas kostja internetileheküljel Twitter ja blogides ulatuslikku laimukampaaniat hageja vastu ning avaldas tema kohta tohutul hulgal au haavavaid postitusi. Kostja oli postitusi teinud ka

²⁷⁹ K. Wimmer, E. Pogoriler, S. Satterfield, lk 10.

²⁸⁰ Defamation Act 2013. Chapter 26, 25th April 2013.

²⁸¹ Defamation Act 2013, art 1 (1); art 9 (2).

²⁸² EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, p 51.

²⁸³ Ibid, p 48.

²⁸⁴ A. Mills, lk 6-7.

²⁸⁵ *The Bussey Law Firm PC v Page* [2015] EWHC 563 (QB); *Reachlocal UK Ltd v Bennett* [2014] EWHC 3405 (QB).

²⁸⁶ *Johnson v Steele* [2014] EWHC B24 (QB).

erinevatele Ameerika Ühendriikide internetilehekülgedele.²⁸⁷ Kohtualluvuseks käesoleva kohtuasja puhul oli Inglismaa, kuivõrd hagejale tekkis kõige suurem kahju Inglismaal ning enamus veebilehekülgi olid samuti Inglismaal laialdaselt kasutatavad, mistõttu mõisteti hagejale kogu kahju hüvitis Inglismaal.²⁸⁸

Teise näitena võib tuua kohtuasja *Payam Tamiz vs Google Inc.*²⁸⁹, mis puudutas veebileheküljele „blogger.com“ postitatud au haavava sisuga kommentaare. Esimese astme kohus leidis, et Google ei saa vastutada „blogger.com“ leheküljel olevate blogide sisu eest ning veelgi enam blogidele lisatud au haavavate kommentaaride eest.²⁹⁰ Apellatsioonikohus selle seisukohaga täielikult ei nõustunud, leides, et kui Googlele on teavitatud au haavava teabesisu olemasolust ning Google ei ole teavet eemaldanud, siis sellega muutub Google au haavava teabesisu avaldajaks.²⁹¹

Sarnaselt peatükis 3.1. käsitletud Ameerika Ühendriikide süsteemile, rakendatakse ka Inglismaal Defamation Act 2013 järgi internetile „ühekordse avaldamise“ reeglit.²⁹² Kohtu ise on varasemates otsustes olnud „ühekordse avaldamise“ reegli vastu. Näiteks kui „ühekordse avaldamise reegel“ veel kehtestatud ei oldud, siis rakendas kohus otsuses *Loutchansky v Times Newspaper Ltd.*²⁹³ „mitmekordse avaldamise“ reeglit internetis avaldatud au haavava teabesisu suhtes.

Peatüki kokkuvõtteks võib öelda, et nii Inglismaa kui ka Ameerika Ühendriigid on võtnud vastu õigusakte foorumijahi tõkestamiseks, ent paraku Euroopa Liidus kehtiva kohtupraktika järgi jõuab Inglismaa kohtutesse endiselt palju foorumijahile omaseid kohtuasju. Lisaks avaldus kohtupraktika analüüsimisel, et mõlemad riigid arvestavad kohtualluvuse määramisel oluliselt rohkem ka veebilehekülje ning avaldatud teabesisu sisulisi aspekte, kui seda tehakse praegusel kujul Euroopa Liidus.

²⁸⁷ Ibid, punkt 14.

²⁸⁸ Ibid, punkt 22.

²⁸⁹ *Payam Tamiz vs. Google Inc.* [2013] EWCA Civ.68.

²⁹⁰ Ibid, p-d 8-9.

²⁹¹ Ibid, p 34.

²⁹² Defamation Act 2013, art 8 (1) (a)

²⁹³ *Loutchansky v Times Newspapers Ltd.* [2001] EWCA Civ. 1805.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärk oli analüüsida, kuidas rakendub Brüssel I bis määruse artikkel 7 (2) internetis au haavamise juhtumitele. Kokkuvõtvalt on Euroopa kohtupraktikas au haavamisele internetis ja sellest tulenevatele nõuetele kehtivad kolm põhilist tõlgendusviisi. Esiteks võib hageja isikuõiguste piiriülese rikkumise korral internetis esitada hagi kirjastaja või teabesisu autori elukoha, asukoha või tegutsemiskoha järgsesse kohtusse. Sellisel juhul on tegemist kohaga, kus kahju on tekitatud ning hagejal õigus esitada kogu kahju hüvitamise nõue. Töös analüüsitud seisukohtade põhjal saab väita, et selline kohtualluvus on enamasti nii kostja kui ka hageja jaoks mõistlikult ettenähtav ja prognoositav ning tagab seeläbi Brüssel I bis määruse eesmärgi täitmise. Üksnes tegutsemiskoha ehk internetti üles laadimise koha välja selgitamine võib interneti olemuse tõttu osutada keerukaks ja hageja jaoks ettenägematuks.

Teiseks võib hageja isikuõiguste piiriülese rikkumise korral internetis esitada hagi liikmesriigi kohtusse, kus väidetavalt kahjustav teabesisu on kättesaadav. Kuna interneti piirideülese leviku tõttu on teabesisu kättesaadav põhimõtteliselt igas liikmesriigis, siis selle tõlgenduse järgi on hagejal võimalik pöörduda praktiliselt ükskõik millise liikmesriigi kohtu poole. Küll aga esineb sellise laiaulatusliku tõlgenduse puhul oluline piirang hagejale kahju hüvitamise nõude ulatuse osas. Nimelt saab hageja esitada kahju hüvitamise nõude üksnes ulatuses, kui palju on kahju konkreetses liikmesriigis tekkinud.

Töös analüüsi põhjal ilmnes, et selline tõlgendus on ebasoodne nii kostjate, hagejate kui ka erinevate liikmesriikide kohtute jaoks. Kostjate jaoks on väga raske ette näha, millisesse liikmesriigi kohtusse hageja kahju hüvitamise nõudega pöördub. Sarnaselt on säte ebasoodne ka hagejale, kes peab läbima mitmeid jurisdiktsioone ja kohtuprotsesse, et saada kogu kahju hüvitust. Paraku ei tehta Euroopa Liidu kohtupraktika järgi internetis au haavavate juhtumite kohtualluvuse määramisel kindlaks ka veebilehekülje külastajate arvu. Küll aga internetis avaldatud au haavava teabesisu puhul on tõhusaks viisiks kahju ulatuse välja selgitamisel see, et esmalt selgitada välja kui laialt konkreetses liikmesriigis teabesisu on loetud või alla laetud. Täpse külastajate arvu tõestamine peaks jääma siiski hageja tõendamiskoormisesse, kuivõrd seda ei saa pidada kohtute ülesandeks. Lisaks on selline tõlgendus problemaatiline ka kohtute jaoks, kuivõrd kannatanud isikul võib olla paralleelselt käimas mitmeid erinevaid kohtumenetlusi samas kohtuasjas, aga erinevates liikmesriikides. Seetõttu peab liikmesriigi kohus väga tihedalt tegema koostööd kõigi teiste liikmesriigi kohtutega ning tegelikkuses isegi seda tehes võib kohtuotsus tulla ühes liikmesriigis täiesti teistsuguse sisu ja tagajärgega kui teises liikmesriigis. Põhimõtteliselt võib selline tõlgendus pahatahtliku hageja puhul

tähendada kostja jaoks meeletul hulgal erinevaid kahju hüvitamise nõudeid koos kohtukulude hüvitamise nõuetega.

Kolmandaks võimaluseks isikuõiguste piiriülese rikkumise korral internetis on hagejal õigus pöörduda kohtusse, kus asub tema huvide kese. Kusjuures on tegemist kõige uuema põhimõttega, mis on spetsiaalselt loodud internetis au haavamise juhtumite jaoks. Huvide kese tähendab kohta, millega hageja on kõige tihedamini seotud. Eelkõige on sel juhul tegemist hageja elukohaga, kuid huvide kese võib olla ka muu koht, millega hagejal on olemas seotus. Selline tõlgendus on hageja jaoks küllaltki soodne, sest ta saab valida endale kõige soodsama liikmesriigi kohtualluvuse ning lisaks on tal võimalik selles liikmesriigis nõuda kogu kahju hüvitamist.

Töös analüüsi põhjal saab järeldada, et selline tõlgendus ei pruugi olla alati kostja jaoks ettenähtav ja prognoositav. Eelkõige on olukord problemaatiline tuntud inimeste puhul, kes saavad pöörduda huvide keskme põhimõttest lähtuvalt ükskõik millise liikmesriigi poole ning tõenäoliselt valivad nad seetõttu kõige soodsama kohtualluvuse, mis kaitseks tugevalt isikuõiguste alaseid rikkumisi ning väärtustaks vähem sõna- ja väljendusvabaduse kaitsmist. Selliseks riigiks on Euroopas Inglismaa, kuhu enamus hagejaid oma au haavamise alaste kohtuasjadega pöörduvad. Selle põhjal saab järeldada, et huvide keskme põhimõtte kehtestamise üheks tagajärjeks on foorumijahi probleemi tõusetumine Euroopa Liidus. Lisaks huvide keskme põhimõttele, on foorumijaht tagajärjeks ka „kahju tekkimise koha“ põhimõttele. Käesoleval hetkel ei ole paraku rakendatud asjakohaseid meetmeid, et foorumijahi probleemi levikut piirata. Huvide keskme põhimõtte võib olla kergesti ka hageja poolt enda kasuks ära kasutatav, kuivõrd liikmesriikide kohtupraktika on näidanud, et piisab ka väga minimaalsest seosest liikmesriigiga. Seetõttu oleks vajalik ka edaspidi uurida, millistel viisidel oleks Euroopa Liidus võimalik internetis au haavamise nõuetest tulenevat foorumijahi probleemi vähendada.

Veelgi enam, Euroopa Kohus on ise ka tunnistanud au haavavate kohtuasjadega ning selle praeguse kohtupraktikaga kaasnevat foorumijahi probleemi, ent praegusel kujul ei ole selle lahendamiseks midagi kindlat ette võetud. Töös teostatud võrdleva analüüsi põhjal selgus, et nii Ameerika Ühendriigid kui ka Inglismaa on mõlemad püüdnud foorumijahiga võidelda ning andnud selle tõkestamiseks välja õigusaktid – vastavalt SPEECH akt Ameerika Ühendriikides ja *Defamation Act 2013* Inglismaal.

Töö esimeseks hüpoteesiks oli, et Brüssel I *bis* määruse artikkel 7 (2) ei taga praegusel kujul piisavat kaitset kostjatele olukorras, kus Euroopa Kohtu praktika annab hagejale küllaltki laialdase kohtualluvuse valiku. Hüpotees leidis töös teostatud analüüsi põhjal kinnitust, praegusel kujul tõlgendatud määruse artikkel 7 (2) puhul ei ole kohtualluvus kostja jaoks mõistlikult ette nähtav ja prognoositav. Selline olukord on aga tugevalt õiguskindluse ja õigusselguse põhimõtte vastane ning ühtlasi ei täida määruse preambuli punktis 16 nimetatud eesmärki. Määruse preambuli punkt 16 nõuab tiheda seose olemasolu ning et kohtualluvus oleks kostja jaoks selgelt ettenähtav. Praeguse kohtupraktika järgi võib aga väita, et kohtualluvuse puhul ei ole vaja ilmtingimata tihedat seost, vaid piisab üksnes minimaalse seotuse olemasolust. Veelgi enam, „kahju tekkimise koha“ põhimõtte järgi ei ole kohtualluvuse jaoks vaja isegi seotust, vaid piisab sellest, et teabesisu on olnud liikmesriigis interneti teel kättesaadav. Kohtuasja peaks olema kõige parem lahendama selline kohus, mis on hagejaga kõige tihedamini seotud. Küll aga praeguse kohtupraktika järgi on olemas võimalus, et hageja pöördub internetis au haavamise korral hoopis sellise kohtu poole, mille liikmesriigiga esineb märksa väiksem seotus.

Lisaks peab Euroopa Kohus silmitsi seisma ka küsimusega, et kaitsta ka kirjastajate ja teabesisu autorite väljendus- ja sõnavabadust, kes praegusel hetkel ning praeguse tõlgenduse kohaselt võivad seista silmitsi suure ebakindlusega, kui nad teevad sisu kättesaadavaks internetis. Töös väljendatud autorite seisukohtade ning teostatud analüüsi põhjal saab väita, et hüpotees seoses sõna- ja väljendusvabaduse piiramisega leidis kinnitust. Järelikult saab väita, et praegusel kujul tehtud Euroopa Kohtu tõlgendused võivad soodustada sõna- ja väljendusvabaduse piiramist. Veebikeskkonnas teabesisu avaldades peavad avaldajad seisma silmitsi võimalusega, et neil tuleb tegemist teha kuluka ja aeganõudva kohtuprotsessiga kostjale kauges jurisdiktsioonis. Veelgi enam selgus töös analüüsitud kohtupraktikast ning seisukohtadest, et sellel tasemel tõlgendused võivad tekitada olukorra, kus kostjad loobuvad üldse enda kaitsmisest piiriülestes kohtutes. Selline tagajärg oleks aga tugevalt Euroopa Liidus kehtivate põhimõtete vastane.

Töös analüüsitu põhjal leiab autor, et kõige problemaatilisem Euroopa Kohtu poolne tõlgendus on „kahju tekkimise koha“ järgne kohtualluvus internetis au haavamise juhtumite puhul. Selline lähenemisviis on küll põhjendatud, ent seda tuleks tõlgendada mõnevõrra kitsendavalt. Edaspidi tuleks täiendavalt uurida „kahju tekkimise koha“ põhimõtte tõlgendamise kitsendavaid võimalusi, kuivõrd internetis au haavamisele on seda põhimõtet väga keeruline kohaldada. Selle raames esitab autor mõned töös analüüsitud kriteeriumid, mille alusel võiks „kahju tekkimise koha“ põhimõtet tõlgendada kitsendavalt.

Kohtualluvuse valikust tuleks välja jätta need liikmesriigid, millega kohtuasjal puudub tihe seos. Nimelt kahju tekkimise järgse kohtualluvuse puhul ei ole nõutav tiheda seose olemasolu, vaid piisab üksnes asjaolust, et teabesisu on konkreetses liikmesriigis kättesaadav. Autor leiab, et tihe seos peaks olema konkreetse kohtuvaidluse sisu ja puudutatud foorumi vahel. See tähendab seda, et konkreetne teabesisu peab omama konkreetses liikmesriigis ka mingisugust tähendust. Praegusel juhul võib aga näiteks Leedu siseriiklikult tuntud inimene pöörduda „kahju tekkimise koha“ põhimõtte järgi ka Eesti kohtusse. Küll aga on sellisel juhul kaheldav, kas isiku kohta avaldatud kahjustava sisuga teabesisu omaks Eestis üleüldse mingit tähendust või tihedat seotust.

Lisaks tuleneb töös teostatud analüüsist ja võrdlusest ka teiste õigussüsteemidega, et kohtualluvuse paiga määramisel oleks äärmiselt oluline lähtuda ka kohtuasja sisulisest analüüsist. See tähendab, et arvesse tuleks võtta lisaks eelnimetatud tihedale seosele ka veebilehekülje- ning teabesisu avaldajaga seonduvaid asjaolusid. Sealhulgas võib välja tuua näiteks veebilehekülje külastajate arvu, teabesisu allalaadimiste arvu, domeeninime, kuhu kirjutis on suunatud ning mis keeles on teabesisu. Tegemist ei ole kindlasti ammendava loeteluga ja selliseid võimalusi on veelgi. Kehtiva kohtupraktika järgi Euroopa Liidus kohtuotsuse tegemisel ning pädeva kohtualluvuse määramisel ükski nendest asjaoludest olulist tähtsust ei oma ning internetis au haavamise kohtualluvust ei mõjuta.

Niisiis sama oluline oleks arvesse võtta ka domeeninime ning kellele veebilehekülg on suunatud. Suunatust saab välja selgitada näiteks avaldatud teabesisu või veebilehekülje keele järgi. Kui tegemist on näiteks spetsiifilises liikmesriigi keeles oleva teabesisuga, siis tõenäoliselt on ta ka suunatud selle keele kõnelejatele ehk selle liikmesriigi elanikele. Kui tegemist on aga rahvusvaheliselt levinud keeles oleva teabesisuga, siis tuleks teostada täiendav analüüs ja vaadata ka teisi eelnimetatud kriteeriumeid. Suunatuse määramisel oleks võimalik lähtuda ka sellest, kas teabesisu lugemiseks on võimalus valida ka teisi keeli või kas registreerimisvormis on teatud riikide nimistu, samuti reklaami ja veebilehekülje rubriike.

Töös analüüsitule tuginedes aitaks foorumijahi probleemi vähendada ning samas ettenähtavuse ja prognoositavuse põhimõtet tagada tõlgendus, mille kohaselt väljaandel või teabesisul on kindel sihtrühm ja ta on suunatud kindlasse riiki ning lisaks ka samas riigis on isikul kaitstav maine. Sellisel juhul ei tohiks olla küsimustki mõne teise liikmesriigi kohtualluvuses, sest nende tunnuste seostumisel ühe kindla liikmesriigiga peaks ka kohtualluvus olema selles samas liikmesriigis. Just see liikmesriik oleks kõige õigem kohtuasja lahendama, sest kohtuasi on sisuliselt kõige rohkem seotud just konkreetse

liikmesriigiga. Lisaks on sellisel juhul ettenähtavus ja prognoositavus mõlema kohtupoole jaoks tagatud. Sellisel juhul on õigustatud ka hagejapoolse kogu kahju hüvitamise nõude esitamine. Ainult üksnes erakordsete asjaolude esinemise tõttu võiks isik pöörduda muusse kohtusse, ent siis ka ainult selles osas kui palju konkreetsetes liikmesriigis kahju on tekkinud. Erakordne asjaolu võiks sellisel juhul olla määruse preambuli punkt 16 lähtuvalt eriti tiheda seose olemasolu mõne teise riigiga.

Täiendavalt tuleks lähtuda ka asjaolust, et kui mõlemate kohtuasja poolte alaline elukoht on samas liikmesriigis, siis oleks ka kohtualluvus selles riigis. Selline tõlgendus ennetaks tugevalt kohtualluvuse eeskirjade kuritarvitamist ja foorumijahi probleemi, mis praeguse Euroopa Kohtu tõlgenduse puhul on üks levinumaid probleeme. Nagu ka eelpool mainitud tõlgenduse puhul, tuleks ka selle meetodi puhul lähtuda erakordsetest asjaoludest erandjuhuna. Teisisõnu erandjuhul võib samas liikmesriigis alalise elukohaga hageja pöörduda ka teise liikmesriigi kohtute poole, näiteks juhul kui oluline ja suur kahju on tekkinud just teises liikmesriigis ja seetõttu esineb tihe seotus just teise liikmesriigiga.

Viimaks analüüsis autor töös ka juriidilise isiku õigust esitada au haavamise korral internetis kahju hüvitamise nõue ning milline on sellisel juhul kohtualluvus ja millises ulatuses ja millist kahju juriidiline isik nõuda saab. Analüüsi põhjal selgus, et kui juriidilise isiku kohta avaldatakse internetis au haavava sisuga kirjutis, siis ei tohiks juriidilisele isikule laieneda õigus esitada hagi oma huvide keskmelise järgsesse kohtusse. Kuivõrd juriidilise isiku huvide keske võib olla oluliselt rahvusvahelisem kui füüsilisel isikul ning huvide keskmelise põhimõtte on Euroopa Kohtu poolt kasutusele võetud üksnes füüsilise isiku isikuõiguste kaitseks, siis seetõttu ei tuleks seda põhimõtet juriidilistele isikutele kohaldada. Isegi kui huvide keskmelise põhimõtte laiendatakse juriidilistele isikutele, siis tuleb juriidilise isiku huvide keskmelise tähendust oluliselt piirata ning selleks saab olla üksnes registrijärgne asukoht. Lähtumine juriidilise isiku klientide- või põhitegevuse asukohast oleks kostjatele ettenägematu, kuivõrd au haavava teabesisu avaldaja jaoks on äärmiselt keeruline näha ette juriidilise isiku klientide asukohta. Lisaks analüüsis autor töös millist liiki kahjusid ja millises ulatuses juriidiline isik au haavamise korral internetis nõuda saab ning selgus, et andmete ümberlükkamise ja avaldatud teabesisu eemaldamise hagisid „kahju tekkimise koha“ järgsetesse liikmesriigi kohtutesse juriidiline isik esitada ei saaks, kuivõrd eelnimetatud nõuded ei ole oma olemuselt osadeks jaotatavad erinevate riikide vahel.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et au haavamise kohtualluvusest tuleneva problemaatika muudab eriti keeruliseks just internet ja selle üha tõusev populaarsus. Interneti puhul on väga keeruline

teha selgeks, kus asus „kahju tekkimise koht“ või „kahju tekitamise koht“. Interneti piirideülese olemuse tõttu esineb üha enam kompleksseid ja keerukaid kohtuasju, milles tõusetuvaid küsimusi võib kehtiva seadusandluse ja kohtupraktika alusel olla väga keerukas lahendada ning sätete tõlgendamisel tuleb minna sätte algsest mõttest ja eesmärgist üha kaugemale.

DEFAMATION ON THE INTERNET AND THE JURISDICTION OF THE ARISING CLAIMS

SUMMARY

Freedom of speech and freedom of expression are both values, which are guaranteed by the most constitutions in Europe. Furthermore, they are also recognized as human rights. However, in today's modern world defamatory content may go through a huge amount of national borders, which can be only a matter of seconds or minutes. This means that at the moment when we post information on the web page, these materials can be read in almost all other jurisdictions. Defamation on the Internet is very topical in today's information society. Many articles and opinions are published on the Internet and it can be said, that the majority of publishers have „moved“ to publish on the Internet. On the Internet news will reach people more quickly and more comfortably than on the paper issues. The subject is also topical, because in the current case law in Estonia, first court cases and problem issues are evolving in the same area. In one hand, defamation laws protect persons honor and dignity for insults and unpleasant attacks, but on the other hand over-regulations could be an obstacle to investigative journalism and can limit freedom of expression.

Primary research problem are the legal consequences when insulting the honor of the person via Internet. So the main question is, what are the consequences when posting a defamatory comment or article on the Internet and which court has a jurisdiction to settle the case. Specifically the author analyzes the jurisdiction disputes and claims for damages. The aim of the research is to find out how to apply the Brussels I Regulation (recast) article 7 (2) in defamation cases on the Internet. Research examines the different possible cases of defamation on the Internet and assesses their jurisdiction.

First hypothesis of the master thesis is, that Brussels I Regulation (recast) article 7 (2) in its present form does not provide sufficient protection to defendants in a situation where the European Court has given the applicant a fairly wide choice of jurisdiction. For defendant the jurisdiction shall be reasonably foreseeable and predictable. The emergence of such situation could cause harm to legal certainty and legal clarity. Second hypothesis of the master thesis is, that Brussels I Regulation (recast) article 7 (2) in its present form inhibits the freedom of the press and freedom of expression. It is important to bring two equally important rights – freedom of expression and personal rights – in balance. Author uses analytical and comparative

research method. In the master thesis author analyzes both the European Union case law, as well as different views and interpretations of the authors of special literature, as well as the possible situations that can happen in internet and shapes conclusions on the matter. The main issue is to analyze which court has a jurisdiction in different types of situations that could occur on the Internet.

Master thesis consists of three chapters. The first chapter analyzes the problematic situation when considering what is the place where the harmful event occurred, when harmful event occurred via Internet. Author compares the concepts of both the place where the damage occurred and the place of the event giving rise to it and when neither of the concepts applies. Also the meaning of center of interests is analyzed and the problems, which the center of interests doctrine has caused (e.g. forum shopping). Finally the author examines the principle of legal certainty in situations where jurisdiction is selected based on the applicant's center of interests.

The second chapter examines the extent to which Member State can the injured person submit a claim for damages. Author illustrates the second chapter with examples showing Internet's specific nature and situations that may arise and how the extent of the damages varies in different possible cases. One of the most important aspects of this chapter is to examine in what extent and what kind of damage arises for legal persons. Also it is analyzed that can the center of interests doctrine expand to legal persons.

The third chapter deals with the cases which fall outside the Brussels I Regulation (recast). Author analyzes the viewpoints and case law in the United States and in England. It is important to compare different positions, as it could help to answer the question whether, and to what should be changed in current European Union interpretations. This chapter also discusses how England and United States both have introduced measures to reduce the problem of forum shopping. This makes it possible to compare whether and what measures could be implemented by the European Union to reduce the problem of forum shopping.

Firstly, a person who has suffered defamation through Internet could bring an action against the publisher or the author of the information to the place, where the damage has been caused. In Internet this place equals to the place where the post has been uploaded or where the defendant is domiciled or established. In this case the plaintiff has the right to file a claim for all the damages. This type of jurisdiction is reasonably foreseeable and predictable to both positions, defendant and plaintiff and ensures the target of Brussel I Regulation (recast).

Secondly, a person who has suffered defamation through Internet could bring an action to the place where the event occurred. This is the place, where the alleged content of the information is available and where the person has reputation to harm. However the applicant could submit a claim for damages only to extent of how much damage has he or she suffered in a particular Member State. It was found that such interpretation is unfavourable to both defendants, as well as applicants and for the various national courts. For a defendant it is very difficult to foresee which of the courts the applicant claim for damages. Similarly the interpretation is unfavorable to the applicant, who must pass a number of jurisdictions and different legal processes to obtain compensation for the damage caused to a reasonable extent. Right now European Court has pointed out that the number of visits to the web site is not the basis of jurisdiction. However author finds, that content of the information published on the web is the only effective way of clarifying the scope of the damage. By that author means, that court should consider the language of the post, the domain name, readers number and nation when choosing the jurisdiction. Right now it all does not matter and the availability of the information is the only consideration. In addition, this interpretation is problematic for the courts, because the defamed person may have several different parallel ongoing legal proceedings in the same case, but in different Member States. Therefore the national court must closely cooperate with all other national courts, and in fact it is possible to make a decision completely different than in the other Member State.

Thirdly, a person who has suffered defamation through Internet could bring an action to the place where he has his center of interests. The center of the interests is the place, where applicant has his closest connection. Such an interpretation is quite favourable for the applicant, since he can choose the most advantageous jurisdiction in the Member States, and in addition he is able to claim the total damages.

It was found, that such interpretation may not always be foreseeable and predictable for defendants. In fact, when the person is famous or works in many Member States then he could choose the most favourable place of jurisdiction. Such country is England, where the majority of applicants choose to bring their claims which favours the problem of forum shopping. Regretfully the current interpretation of the European Court has made quite few to change and improve the predictability of jurisdiction. eDate and Martinez case was an important change in defamation on the Internet, but it is rather following Shevill etc. case solutions.

The first hypothesis of the master thesis was confirmed on the basis of the analysis and in its current form article 7 (2) and the jurisdiction is not reasonably foreseeable and predictable for

defendants. This situation fails to comply with the principle of regulation preamble paragraph 16, which requires the existence of a close connection between the jurisdiction and the forum. Author finds, that the case should be best resolved in a court which is most closely related to the applicant and the content of the web page. The second hypothesis of master thesis was also confirmed. When publishing the information in the online environment, publishers and other people must face the possibility that they will be dealing with a costly and time-consuming litigation in other jurisdiction.

Author finds that the most problematic interpretation by the European Court is jurisdiction of the place, where the damage occurred, also known as the place where information is available. Author finds that this approach should be interpreted somewhat narrowly. These Member States should be excluded from the jurisdiction, that the case has no close connection with. Author believes that there should be close connection with the forum and jurisdiction. This means that if the specific content is important and has a meaning in one Member State, then the jurisdiction of this Member State should be considered. For example right now Lithuanian famous person can come to Estonian courts, even if the defamatory information does not have any meaning in Estonia and Estonian people do not know or read Lithuanian news. Author believes that this kind of jurisdiction does not have a close connection with Estonia and it is rather burdensome for defendants.

Furthermore, some other important issues should be considered when choosing the right jurisdiction. By that author means that court should analyze, for example, nation of website visitors, the number of readings or downloads of this information, the domain name, the language of the content and also the intention of the author. Author believes, that plaintiff should gather all the above mentioned evidences and court has to analyze them. Of course there are more opportunities to consider, but the above mentioned are the basis of most fundamental analysis. At the moment considering European Union interpretations, none of these above mentioned facts affect jurisdiction. Author also thinks that when considering above mentioned facts it is much easier for courts to decide the extent of damages. Author believes that when considering jurisdiction we should also analyze the website content, for example, are there any commercials dedicated to special nation or are there different categories of news. For example in the digital newspaper there is an opportunity to check if the article was in national news section or international news section.

Analysis revealed that place where the harmful event occurred and somewhat center of interests doctrine are both strongly in favour of the applicant and thereby disregard defendant

an opportunity to predict and anticipate in the place of jurisdiction. The analysis showed that because of these interpretations forum shopping problem has significantly increased. Due to the place where the harmful event occurred interpretation, plaintiff could choose a court of England, where personal rights are strongly protected and more important than the freedom of speech and freedom of expression. Comparative analysis revealed, that both the United States and England have both been trying to reduce forum shopping by adopting laws like SPEECH Act in United States and Defamation Act in England.

Interpretation, that would reduce the problem with forum shopping and grants foreseeability and predictability, is that when web page or the information in the web page has a special target group and is targeted to a specific country and also in the same country the plaintiff has reputation, then there should be no questioning of other jurisdiction than that. This jurisdiction would have the closest connection with the plaintiff and also with the defamatory content.

One of the other main questions of the master thesis was to analyze how much and in which extent European Court's interpretations expand to legal persons, when there is a defamatory content posted on the Internet saying wrongful and misleading things about one company. The situation here is actually quite problematic, because European Court's interpretations about center of the interests has been made only considering individuals. During the analyze the author of master thesis concluded that extending the center of interests doctrine to legal persons would not be the most equitable solution. Firstly, legal person has usually more material resources than individuals, so it would be easier to manipulate with the center of interests doctrine. Secondly, companies have usually a lot wider center of interests than individual. That means that a legal person could bring an action to almost every Member State, justifying that their clients or products and services are directed to that Member State. That would leave company a choice to bring an action to defendants jurisdiction for all the damages or to bring an action to each Member State, where defamatory information was available on the Internet and company has a reputation, for the damages occurred in that Member State.

Following the current European Court interpretation of article 7 (2) there are still much questionable situations, which may arise from the specific nature of the Internet. For example, when a person domiciled in Finland posts defamatory comments about his friend to his wall and he makes the postings while being in Latvia. Current interpretations say that this defamed person can bring an action for all damages to Latvias court, because that is the place giving

rise to the harmful event. Also defamed person could bring an action to Finland, because probably that is the place where he has his center of interests. But what happens if defamed person would like to use the third opportunity and bring an action to the place where the harmful event occurred? That is simply a problematic question, because Facebook's content is not readable for every person – it is available only for users and sometimes only for Finland person's friends. Does that really mean, that when defamed online in Facebook, person can not use the opportunity to bring an action to the place where the harmful event occurred?

In summary, author can say that jurisdiction problems arising from defamation are really difficult to solve, when the defamation occurs in Internet. It is really complicated to detect what the place where the damage occurred and the place of the event giving rise to it signify when the defamatory material was posted on web-page. That is why there will be only increasingly number of complicated cases, which can be very complicated to solve following the current EU law. Therefore in the modern world arises increasingly the question – do we need a new and modern law, which provides us specific regulation considering the special characteristics of internet and cyberspace.

KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Anderson, D. A. Transnational Libel. *Virginia Journal of International Law* 71. December, 2012.
2. Azar, D. On Selecting Jurisdiction in Internet Defamation Cases. *Common Law Review*, 7. 2009. (Kättesaadav internetis: <http://www.commonlawreview.cz/on-selecting-jurisdiction-in-internet-defamation-cases> 15.04.2016)
3. Azarov, J. Overseas has Long Arms or do not Want a Ride on the Libel Tour in London? Azarov and Partners Law Company, 25.10.2010.
4. Bogdan, M. Website Accessibility as a Basis for Jurisdiction under the Brussels I Regulation. *Masaryk University Journal of Law and Technology*, 5, 1-9. 2011.
5. Callamard, A. Spencer, O. Civil Defamation: Undermining Free Expression. Article 19, Global Campaign for Free Expression. December, 2009. (Kättesaadav internetis: www.article19.org/pdfs/publications/civil-defamation.pdf 10.04.2016)
6. Collins, M. *The Law of Defamation and the Internet*. Oxford University Press. 2011.
7. Dempsey, J. Defamation in the Internet Age: Protecting Reputation Without Infringing Free Expression. Center for Democracy & Technology. September 11. 2012.
8. Dickinson, A. Lein, E. *The Brussels I Regulation Recast*. OUP Oxford. 1 edition. 2015.
9. Gardrat, A. Another look at European internet law. *Media Law & Policy*. Vol VII, No. 1998.
10. Hartley, T. C. Libel Tourism and Conflict of Laws. *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol 59, No. 1 jaanuar, 2010.
11. Howard, J. French Court Finds in Favor of Journal Editor Sued for Libel Over Book Review. *The Chronicle of Higher Education*, March 2, 2011.
12. Kadyshevich, A. Jurisdiction and Choice of Law for Online Publishers in Europe. *Communications Lawyer*, Vol 28. Issue 4. Jaanuar, 2012.
13. Kubis, S. *Internationale Zuständigkeit bei Persönlichkeits- und Immaterialgüterrechtsverletzungen*. Ernst und Werner Giesecking. Bielefeld: 1999.
14. Langvardt, A. A Principled Approach to Compensatory Damages in Corporate Defamation Cases, *27 American Business Law Journal*. Vol 27, Issue 4, detsember 1990.

15. Lederer, B. Gerichtliche Zuständigkeit bei Persönlichkeitsrechtsverletzungen im Internet – „eDate“. Art 3 Art. 5 Nr 3; 25.10.2011. *Kommunikation & Recht*, 2011.
16. Levi, L. The Problem of Trans-National Libel. *University of Miami Legal Studies Research Paper No. 11* 2011.
17. MacIssac, A. Black v. Breeden: The Ontario Court of Appeals Applies New Van Breda Test to Find Conrad Black Victorious. *Sine loco*, 18.08. 2010. (Kättesaadav internetis: <http://www.thecourt.ca/2010/08/18/black-v-breeden-the-ontario-court-of-appeal-applies-new-van-breda-test-to-find-conrad-black-victorious/> 25.03.2016)
18. MacPherson, L. Vick, D. W. Anglicizing Defamation Law in the European Union. *Virginia Journal of International Law*. Virginia Journal of International Law Association. Summer 1996.
19. Magnus U. Mankowski P. Brussels Ibis Regulation. *European Commentaries on Private International Law, Commentary*. Sellier: European Law Publishers. 2016.
20. Magnus, U. Mankowski P. Brussels I Regulation. *European Commentaries on Private International Law*. Sellier: European Law Publishers. 2007.
21. Mills, A. The Law Applicable to Cross-Border Defamation on Social Media: Whose Law Governs Free Speech in „Facebookistan“? *Journal of Media Law*, 7:1, 1-35. 2015.
22. Nagy, C. I. The Word is a Dangerous Weapon: Jurisdiction, Applicable Law and Personality Rights in EU Law – Missed and New Opportunities. *Journal of Private International Law*, 8:2, 251-296. 2012..
23. Nõmper, A. Tikk, E. *Informatsioon ja õigus*. Tallinn: AS Juura. 2007.
24. O’Neill, A. Publish and be Sued: But Where? *Eutopia Law*, Matrix Chambers, november, 2011. (Kättesaadav internetis: <http://eutopialaw.com/2011/11/08/660/05.04.2016>)
25. Oster, J. Rethinking Shevill. Conceptualising the EU Private International Law of Internet Torts Against Personality Rights. *International Review of Law, Computers & Technology*, vol 26, issue 2-3, 113-128. 2012.
26. Pogoriler, E. Satterfield, S. Wimmer, K. International Jurisdiction and the Internet in the Age of Cloud Computing. *Internet Law Resource Center*. The Bureau of National Affairs, Inc. 2011. (Kättesaadav internetis: <https://www.cov.com/~media/files/corporate/publications/2011/02/international-jurisdiction-and-the-age-of-cloud-computing.pdf> 15.04.2016)
27. Rosenbaum, N. M. Pick a Court, any Court: Forum Shopping Defamation Claims in the Internet Age. *Journal of Internet Law*. June, 2011.

28. Sack, R. D. Sack on Defamation: Libel, Slander and Related Problems. Practising Law Institute (PLI). 2010.
29. Savin, A., Trzaskowski, J. Research Handbook on EU Internet Law. Edward Elgar Publishing Limited. 2014.
30. Schmitz, S. From Where are They Casting Stones? Determining Jurisdiction in Online Defamation Claims. Masaryk University Journal of Law and Technology. Vol 6:1. 2013.
31. Sooksripaisarnkit, P.A. Common Law Position For a Choice of Law in Internet Defamation – the Case For Hong Kong. Journal of International Commercial Law and Technology. Vol 9, No 3. 2014.
32. Šramek, M. Brussels I recent Developments in the interpretation of special jurisdiction provisions for internet torts. Masaryk University Journal of Law and Technology. Vol 9:1. 2015.
33. Wagner, G. Article 6 of the Commission Proposal: Violation of Privacy – Defamation by Mass Media. European Review of Private Law 1-05. Kluwer Law International. 2005.
34. Young, H. Adding Insult to Injury in Corporate Defamation Damages. University of New Brunswick. Tort Law Review 127. 2013.
35. Youm, K.H. Do We Need a New Law for Online Defamation? Communications Lawyer. Vol 28, issue 4, 2012.

KASUTATUD MUUD MATERJALID

36. European Parliament. Committee on Legal Affairs. Working Document on the amendment of Regulation (EC) No 864/2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). 23.05.2011. (Kättesaadav internetis: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/juri/dv/836/836983/836983_en.pdf 10.04.2016)
37. European Commission. Comparative Study on the Situation in the 27 Member States as Regards the Law Applicable to Non-Contractual Obligations Arising out of Violations of Privacy and Rights Relating to Personality. February 2009. (Kättesaadav internetis: https://inform.files.wordpress.com/2010/07/study_privacy_en.pdf 05.04.2016)

ÕIGUSAKTID

38. Eesti Vabariigi põhiseadus, RT 1992, 26, 349 ... RT I, 15.05.2015, 2.
39. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon, RT II 1996, 11, 34 ... RT II 2000, 11, 57.
40. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012, 12. detsember 2012, kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil ja kaubandusajades. – ELT L 351,
41. Nõukogu Määrus (EÜ) nr 44/2001, 22. detsember 2000, kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil ja kaubandusajades. – EÜT L 012.
42. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/31/EÜ, 8. Juuni 2000, infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta).- ELT L 178.
43. Defamation Act 2013. Chapter 26, 25th April 2013. (Kättesaadav internetis: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/26/pdfs/ukpga_20130026_en.pdf 10.04.2016).
44. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2015/848, 20.mai 2015, maksejõuetusmenetluse kohta. – ELT L 141.
45. Securing the Protection of our Enduring and Established Constitutional Heritage act (SPEECH Act), 111th Congress, 10. August 2010.
46. The Constitution of the United States, Amendment 1.
47. Communications Decency Act 1996 (CDA). (Kättesaadav internetis: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230> 04.04.2016)
48. Uniform Single Publication Act. 740 ILCS 165.
49. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu Määrus (EÜ) nr 864/2007, 11. Juuli 2007, lepinguväliste võlasuhtete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II). – EL T L 199.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendid

50. EKo 30.11.1976, C 21-76, *Handelskwekerij G. J. Bier BV v Mines de potasse d'Alsace SA*.
51. EKo 7.03.1995, C-68/93, *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*.
52. EKo 7.03.1995, C-68/93, *Fiona Shevill, Ixora Trading Inc., Chequepoint SARL and Chequepoint International Ltd v Presse Alliance SA*, kohtujuristi ettepanek.
53. EKo 13.07.2006, C-103/05, *Reisch Montage AG versus Kiesel Baumaschinen Handels GmbH*.
54. EKo 23.04.2009, C-533/07, *Falco Privatstiftung and Thomas Rabitsch versus Gisela Weller-Lindhorst*.
55. EKo 16.07.2009, C-189/08, *Zuid-Chemie BV v Filippo's Mineralenfabriek NV/SA*.
56. EKo 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, *eDate Advertising GmbH v X ja Olivier Martinez ja Robert Martinex v MGN Limited*
57. EK 25.10.2011, C-509/09 ja C-161/10, *eDate Advertising GmbH v X ja Olivier Martinez ja Robert Martinex v MGN Limited*, kohtujuristi ettepanek.
58. EKo 15.12.2011, C-191/10, *Rastelli Davide e C. Snc vs Jean-Charles Hidoux*
59. EKo 19.04.2012, C-523/10, *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*.
60. EK 19.04.2012, C-523/10, *Wintersteiger AG v Products 4U Sondermaschinenbau GmbH*, kohtujuristi ettepanek
61. EKo 03.10.2013, C-170/12, *Peter Pinckney vs KDG Mediatech AG*.
62. EK 03.10.2013, C-170/12, *Peter Pinckney vs KDG Mediatech AG*, kohtujuristi ettepanek.
63. EKo 22.01.2015, C-441/13, *Pez Hejduk v EnergieAgentur .NRW GmbH*.
64. EK 22.01.2015, C-441/13, *Pez Hejduk v EnergieAgentur .NRW GmbH*, kohtujuristi ettepanek.
65. EIKo 26.06.1986, 8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79, *Van Marle and others v. The Netherlands*.
66. EIKo 08.12.1999, 23885/94, *Democracy Party (Ödzep) v. Turkey*.
67. EIKo 06.04.2000, 35382/97, *Comingersoll S.A. v. Portugal*.
68. EIKo 15.11.2001, 26760/95, *Werner v. Poland*.

69. EIKo 15.05.2005, 68416/01, *Steel and Morris v. The United Kingdom*.
70. EIKo 10.10.2013, 64569/09, *AS Delfi v. Eesti*.
71. EIKo 29.10.2013, Final: 29.01.2014, 66456/09, *Ristamäki and Korvola v. Finland*.
72. EIKo 02. 02. 2016, 22947/13 *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary*.

Muud kohtulahendid

73. 26.06.1997, 96-511 (US), *Reno vs. American Civil Liberties Union*.
74. 11.05.2000, 2 All ER 986 (HL), *Berezovsky vs Forbes Inc & Michaels*.
75. 25.07.2000, F.S.R. 288, [2000] IP & T 1290, *UK Euromarket Designs, Inc v Peters and Trade and Barrel Ltd*.
76. 05.12.2001, EWCA Civ. 1805, *Loutchansky v Times Newspapers Ltd*.
77. 02.07.2002, Claim No. 97999, 184 Misc. 2d 105 (US), *George Firth v. State of New York*.
78. 10.12.2002, HCA 56, M3/2002, *Gutnick vs Dow Jones & Co Inc*.
79. 13.10. 2004, BGH, No. VI ZR 163/02 – ‘*Hotel Maritime*’
80. 19.10.2004, EWCA Civ 1329; [2005] EMLR 45, *King vs Lewis & Others (CA)*.
81. 06.05.2004, *Cal.Rptr.3d 353 (US)*, *The Traditional Cat Association, Inc., et al. v. Laura Gilbreath, et al.* 03.05.2005, EWHC 1156 (QB), *Khalid Salim Bin Mahfouz & Abdulrahman K S Bin Mahfouz & Sultan K S Bin Mahfouz vs Dr Rachel Ehrenfeld & Bonus Books Inc*.
82. 03.02.2005, EWCA Civ 75; QB 946, *Jameel v Dow Jones & Co Inc*.
83. 01.06.2005, Case SC085773, *Cameron Diaz, Shane Nickerson and Jeanne Martin vs National Enquirer Inc jt*.
84. 16.09.2005, CanLII 32906 (CA), *Bongura v. Washington Post*.
85. 03.05.2007, 486, 1128, 1132-3, 06-15186 (US), *Canatella v. Van de Kamp*.
86. Rinat Akhmetov vs. Kyiv Post [2007] ??? ☹
87. 02. 03. 2010, BGH, No VI ZR 23/09 – ‘*New York Times*’
88. 03.03.2011, Case No. 0718523043, *Public Prosecutor vs Weiler*.
89. 29.03.2011, BGH, No. VI ZR 111/10 – ‘*www.womaneurope.com*’.
90. 14.02.2013, EWCA Civ.68, *Payam Tamiz vs. Google Inc*.
91. 12.08.2013, 134 S.Ct. 33, 12-1047 (US), *Yeager v Bowlin*
92. 29.10.2014, EWHC B24 (QB), *Johnson v Steele*.

93. 14.01.2015, 30-2012-00621436, G049107 (US), *Douglas Burdick v. The Superior Court of Orange County*.
94. 14.01.2015, EWHC 3405 (QB), *Reachlocal UK Ltd v Bennett*
95. 06.03.2015, EWHC 563 (QB), *The Bussey Law Firm PC v Page*.
96. 27.10.2015, SASC 170,27. *Duffy v. Google Inc.*
97. RKTkm 3-2-1-2-16.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Merilin Sepp,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Au haavamine internetis ja sellest tulenevate nõuete rahvusvaheline kohtualluvus“,

mille juhendaja on Karin Sein, dr.iur,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, **02.05.2015**